

Nayma Qəhrəmanova
Cəmilə Əsgərova

RIYAZİYYAT 2

Ümumtəhsil məktəblərinin 2-ci sinfi üçün
“Riyaziyyat” fənni üzrə dərslik

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
19.06.2009 tarixli 734 №-li
əmri ilə təsdiq edilmişdir

Radius
Bakı - 2016

Qəhrəmanova Nayma Mustafa qızı, Əsgərova Cəmilə Səlim qızı

Ümumtəhsil məktəblərinin 2-ci sinfi üçün “Riyaziyyat” fənni üzrə dərslik.
Bakı, “Radius”, 2016, 144 səh.

Məsləhətçi:

Çingiz Qacar

Azərbaycan Milli Elmlər
Akademiyasının həqiqi üzvü,
fizika-riyaziyyat elmləri doktoru

İxtisas redaktoru:

Fərman Məmmədov

Fizika-riyaziyyat elmləri
üzrə fəlsəfə doktoru

Dil redaktoru:

Asəf Həsənov

*Dərsliklə bağlı rəy, irad və təkliflərin **radius_n@hotmail.com** və **derslik@edu.gov.az** e-mail ünvanlarına göndərilməsi xahiş olunur.
Əməkdaşlığınıza üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!*

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, 2016

HEYDƏR ƏLİYEV
AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ

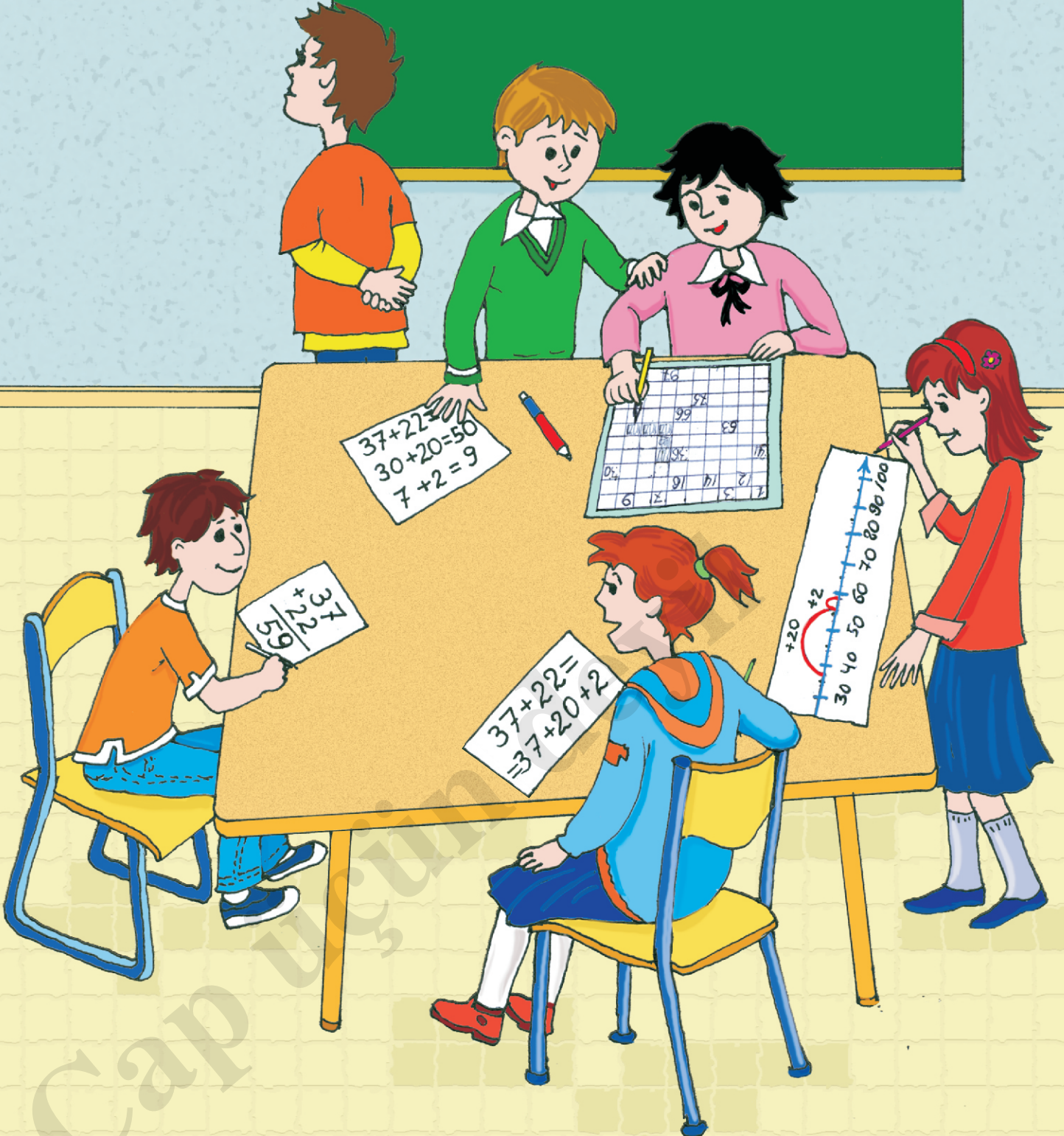
Çap için değil

Mündəricat

1-ci bölmə	4-cü bölmə
1-ci sinifdə keçilənlərin təkrarı7	Təqribi hesablamalar.....77
100 dairəsində ədədlər.....13	Uzunluğun ölçülməsi.....80
100 dairəsində toplama24 10-luq yaranmayan hal	Kütlə vahidləri.....84
100 dairəsində çıxma25 10-luq ayrılmayan hal	Tutumların müqayisəsi.
	Tutumun ölçülməsi.....88
2-ci bölmə	5-ci bölmə
Bir gün. 24 saat.....35	Eyni saylı əşya qrupları.....92
100 dairəsində toplama39 10-luq yaranan hal	Vurma əməli.....93
100 dairəsində çıxma.....40 10-luq ayrılan hal	Bölmə əməli.....101
Pullarımız.....47	Vurma və bölmənin qarşılıqlı əlaqəsi.....104
Toplama və çıxmanın qarşılıqlı əlaqəsi.....51	
3-cü bölmə	6-cı bölmə
Tez hesablama bacarıqları.....56	Təqvim.....119
Həndəsi fiqurlar60	Məlumatı araşdırın, təqdim edin.....121
Mötərizəli ifadələr63	Düşünün, fikir yürüdün.....126
Həndəsi fiqurlar.....69 kub, düzbucaqlı prizma, silindr, konus, küre	Seçin, qruplaşdırın.....129
Əşyanın yeri.....73	Simmetriya.....130
	Birləşdirin, ayırın, yenisini yaradın.....131
	Ümumiləşdirici tapşırıqlar..135

1-ci bölmə

- 1-ci sinifdə keçilənlərin təkrarı
- 100 dairəsində ədədlər
- 100 dairəsində toplama və çıxma

1-ci sinifdə keçilənlərin təkrarı

1. Ədəd oxuna görə tapşırıqları yerinə yetirin.

1) 17-dən kiçik, 9-dan böyük ədədləri yazın.

2) 11-dən böyük ədədləri yazın.

3) 10-dan başlayaraq 6-ya qədər bir-bir geriye sayın.

Bu saymanı qısa olaraq hansı yazılışla ifadə etmək olar?

a) $10 - 6 = 4$

b) $10 - 4 = 6$

c) $6 - 4 = 2$

2. Qutuda 12 müxtəlif qur-sök modeli var idi. Kamran onlardan 7-ni asanlıqla yığdı. Qalan modelləri isə babası ilə birlikdə yığdılar. Kamran babası ilə neçə qur-sök modeli yığdı?

3. Digər zərin üzərindəki xalların sayını tapın.

 + = 10

 + = 12

 + = 8

 + = 8

 + = 7

 + = 5

4. Hesablayın.

$9 + 5$

$12 - 3$

$11 + 3$

$5 + 7$

$11 - 2$

$11 - 4$

$8 + 9$

$14 - 4$

$14 + 6$

$5 + 6$

$15 - 6$

$14 - 7$

$7 + 12$

$18 - 9$

$13 - 4$

$13 + 7$

$16 - 7$

$13 - 5$

1-ci sinifdə keçilənlərin təkrarı

1. Ədədləri müqayisə edin. ($<$, $>$, $=$)

$7 \text{ } \bullet \text{ } 11$

$19 \text{ } \bullet \text{ } 17$

$12 \text{ } \bullet \text{ } 8$

$4 \text{ } \bullet \text{ } 7$

$13 \text{ } \bullet \text{ } 13$

2. Samir 11 avtomobil, 5 təyyarə modeli yığdı. Samirin avtomobil modellərinin sayı, təyyarə modellərinin sayından nə qədər çoxdur? Məsələnin həllini şəkil çəkməklə də göstərin.

3. Məsələlərin həllinə uyğun ifadələri seçin. Fikrinizi əsaslandırın.

1) Güllərin üzərində 8 kəpənək var idi. 4 kəpənək də uçub gəldi. Cəmi neçə kəpənək oldu?

$8 + 4$

$8 - 4$

$12 - 4$

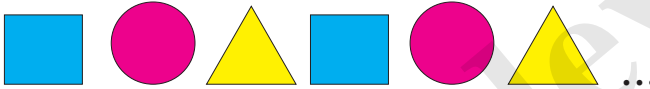
2) Qabda 12 meyvə var idi. 3 meyvə yeyildi. Qabda neçə meyvə qaldı?

$12 + 3$

$12 - 3$

$12 - 9$

4. Fiqurların düzülüş qaydasını araşdırın. Verilən qayda ilə dəftərinizdə daha 6 fiqur çəkin. Fiqurların sıra nömrələrini yazın.

Kvadrat: 1, 4, ...

Dairə: 2, 5, ...

Üçbucaq: 3, 6, ...

5. Misalları həll edin, birini də siz əlavə edin.

1) $4 + 10$

$5 + 10$

$6 + 10$

$7 + 10$

$__ + __$

2) $4 + 5$

$5 + 6$

$6 + 7$

$7 + 8$

$__ + __$

3) $11 + 6$

$12 + 5$

$13 + 4$

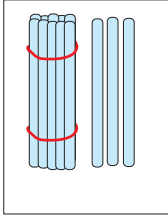
$14 + 3$

$__ + __$

1-ci sinifdə keçilənlərin təkrarı

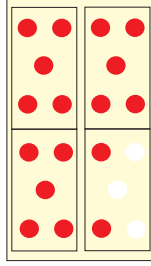
1. Modellərə uyğun ədədləri müxtəlif cür yazın.

1)

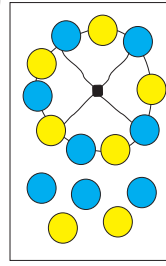

13, $10 + 3 = 13$,
1 onluq 3 təklik
on üç

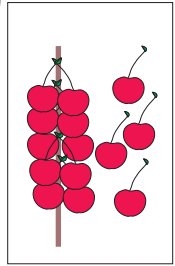
2)

3)

4)

2. Rəngli xanalara elə ədədlər yazın ki, müqayisə doğru olsun.
Hər bir hala uyğun iki nümunə yazın.

 < 8

 < 11

20 >

7 >

 > 8

 > 13

18 <

17 <

3. Rəngli xanalara uyğun ədədləri müəyyən edin.

 + 4 = 8

6 + = 13

15 - = 7

 + 7 = 12

9 + = 15

11 - = 5

 + 5 = 7

14 - = 7

9 - = 3

 + 3 = 11

16 - = 8

14 - = 8

4. Nərgiz 2-ci sinifdə oxuyur. Nərgizgilin ailəsi yayda İsmayılıda istirahət etdilər. Sentyabrın 9-da isə Bakıya qayıtdılar.

1) Nərgizgilin ailəsi dərslərin başlanmasına neçə gün qalmış Bakıya qayıtdı?

2) Sentyabr ayında neçə bazar günü var?
Bu günlərə uyğun tarixləri yazın.

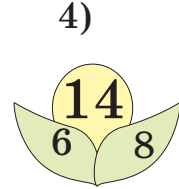
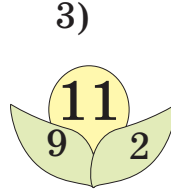
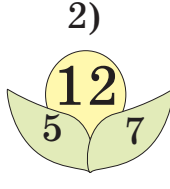
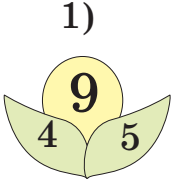
3) Sentyabr ayının 30-u həftənin hansı günüdür?

4) Sentyabr ayının təqviminə görə oktyabrın 1-nin həftənin hansı gününə düşdüyünü söyləmək olar?

Sentyabr					
B.e	1	8	15	22	29
Ç.a	2	9	16	23	30
Ç.	3	10	17	24	
C.a.	4	11	18	25	
C.	5	12	19	26	
Ş.	6	13	20	27	
B.	7	14	21	28	

1-ci sinifdə keçilənlərin təkrarı

1. Ədədlər ailəsinə aid toplama və çıxma misallarını yazın.

2. Rəngli dairələrin yerinə uyğun olaraq “+” və ya “-” işarələrini yazın.

13 ● 9 = 4

11 ● 8 = 3

16 ● 10 = 6

11 ● 8 = 19

13 ● 6 = 19

12 ● 7 = 19

5 ● 7 = 12

11 ● 9 = 20

14 ● 5 = 9

3. Məsələləri şəkil çəkməklə həll edin.

1) Bağda 9 alma, bundan 3 dənə çox nar ağacı var. Bağdakı heyva ağaclarının sayı nar ağaclarının sayından 5 dənə azdır. Bağda neçə nar, neçə heyva ağacı var?

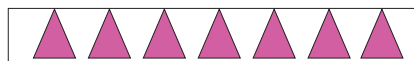
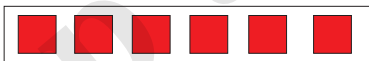
2) Elgünün çəkdiyi naxışda 8 dairə, bundan 4 dənə az kvadrat var. Naxışdakı üçbucaqların sayı kvadratların sayından 6 dənə çoxdur. Elgünün çəkdiyi naxışda neçə kvadrat, neçə üçbucaq var?

4. 7, 5, 9, 15, 18, 14, 6 ədədlərindən üçbucağın və kvadratin yerinə uyğun gələnlər hansılardır?

1) $13 < \square$ $\square : 14, \dots$

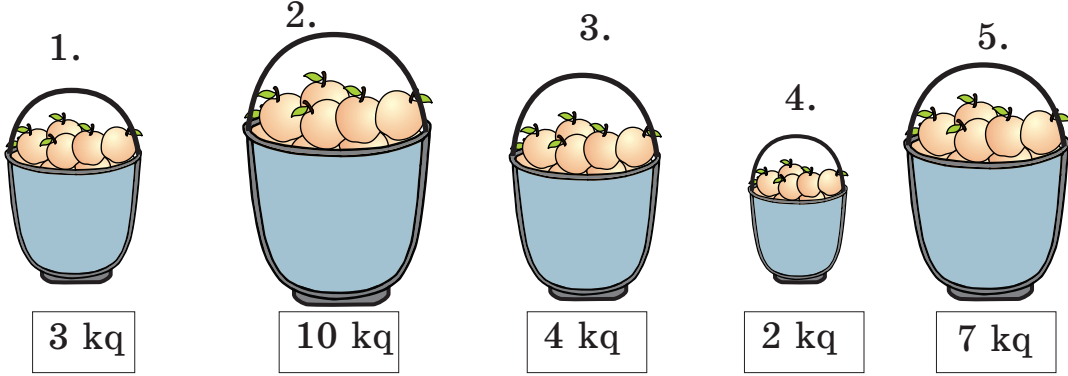
2) $9 > \triangle$ $\triangle : 5, \dots$

5. Şəkillərə görə “nə qədər azdır”, “nə qədər çoxdur” suallarına cavab verən məsələlər qurun.

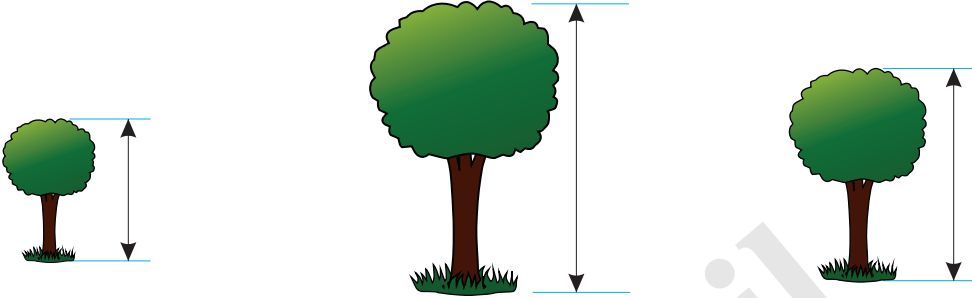
1-ci sinifdə keçilənlərin təkrarı

1. Verilən şərtlərə görə vedrələrdəki almaların kütlələrini hesablayın:
a) 1-ci ilə 3-cü; b) 4-cü ilə sonuncu; c) 2-ci ilə 5-ci;
d) 16 kq alma almaq istəsəniz, hansı vedrələri seçməlisiniz?
Mümkün variantları seçin.

2. Uzunluğu 12 sm olan lentdən 5 sm kəsildi. Neçə santimetr lent qaldı?

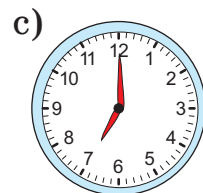
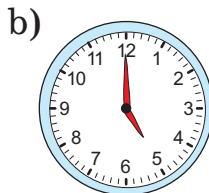
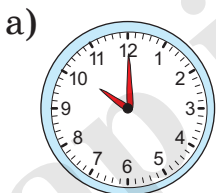
3. Şəkildəki ağacların hündürlüyünü xətkəslə ölçün.

4. Məsələləri şəkil çəkməklə həll edin.

- 1) Qazan 5 stəkan su tutur. Vedrə 2 qazan su tutur. Vedrə neçə stəkan su tutur?
2) Bir alma 2 ərik ağırlığındadır. Bir heyva 2 alma ağırlığındadır. Bir heyva neçə ərik ağırlığındadır?

5. 1) Hər bir saatin göstərdiyi vaxtı söyləyin.
2) Hər bir saatin göstərdiyi vaxtdan 2 saat əvvəlki və 2 saat sonrakı vaxtı söyləyin.

1-ci sinifdə keçilənlərin təkrarı

1. Nümunəyə uyğun olaraq yazılışları dəftərinizdə tamamlayın.

$$\begin{array}{c} 7 \xrightarrow{+4} 11 \\ \xleftarrow{-4} \end{array}$$

$$7 \xrightarrow{\quad} 19$$

$$7 \xrightarrow{\quad} 12$$

$$13 \xrightarrow{\quad} 8$$

$$13 \xrightarrow{\quad} 4$$

$$13 \xrightarrow{\quad} 0$$

$$14 \xrightarrow{\quad} 9$$

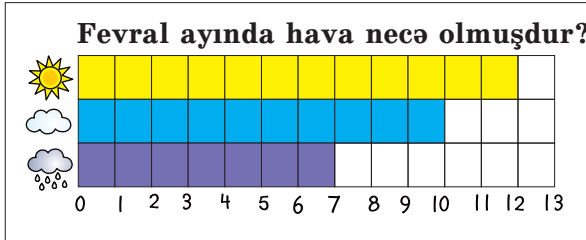
$$9 \xrightarrow{\quad} 9$$

$$11 \xrightarrow{\quad} 9$$

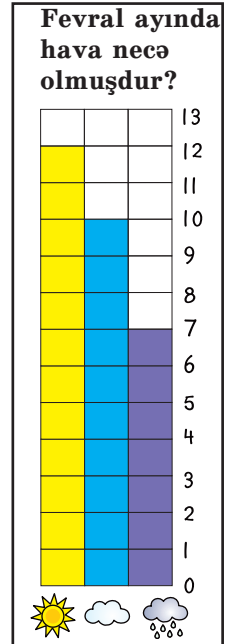
2. Torbada 20 ağ, 1 qırmızı şar var. Torbanın içinə baxmadan 1 şar götürsəniz, bu şarın qırmızı olacağı haqqında aşağıdakı ifadələrdən hansını işlətməklə fikir yürüdərdiniz?

ola bilər, mütləq, ola bilməz

3. Barqrafları müqayisə edin, onların oxşar və fərqli cəhətlərini söyləyin. Barqrafa görə suallara cavab verin.

- a) Fevral ayında neçə günəşli gün olub?
b) Buludlu günlərin sayı günəşli günlərin sayından nə qədər azdır?

4. Tapşırıqları yerinə yetirin.

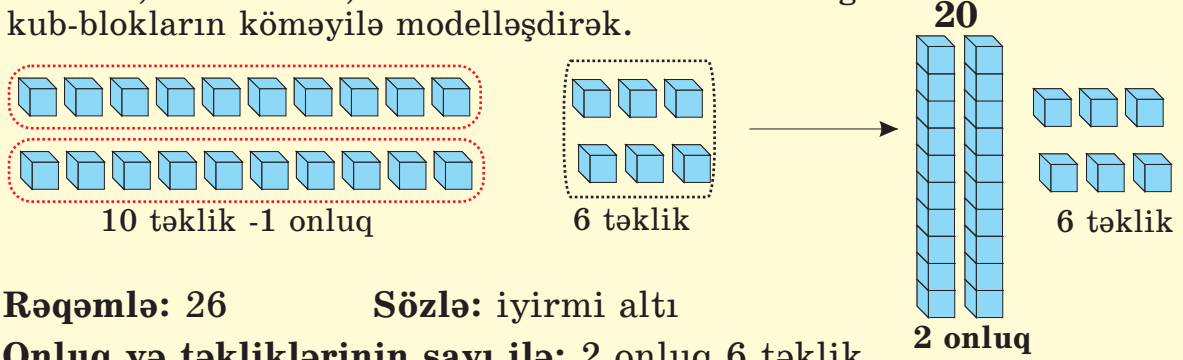
- a) Dəftərinizdə düzbucaqlı çəkin. Bir düz xəttin köməyi ilə düzbucaqlını iki üçbucağa bölün.
b) Dəftərinizdə düzbucaqlı çəkin. Bir düz xəttin köməyi ilə bir düzbucaqlıya və bir kvadrata ayırın.

100 dairəsində ədədlər

Onluqlar, təklilər

Öyrənmə: Ədədləri modellə göstərək. Sözlə, rəqəmlə, onluq və təklilərinin sayına görə yazmaq və oxumaq.

Məsələn, 26 ədədini, mərtəbə blokları adlandıracağımız kub-blokların köməyiylə modelləşdirək.

Rəqəmlə: 26

Sözlə: iyirmi altı

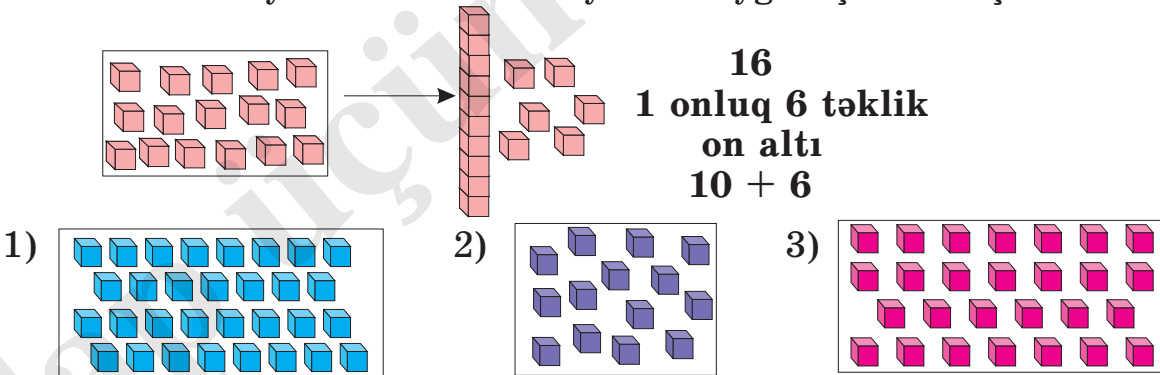
Onluq və təklilərinin sayı ilə: 2 onluq 6 təklik

1. Ədədləri mərtəbə blokları ilə modelləşdirin.

Ədədlər		
sözlə	rəqəmlə	model
bir	1	
iki	2	
üç	3	
dörd	4	
beş	5	
altı	6	
yeddi	7	
səkkiz	8	
doqquz	9	
on	10	

Ədədlər		
sözlə	rəqəmlə	model
on	10	
iyirmi	20	
otuz	30	
qırx	40	
əlli	50	
altmış	60	
yetmiş	70	
səksən	80	
doxsan	90	
yüz	100	

2. Hər qrupdakı kublardan onluq bloklar yığın. Neçə onluq blok alındı, neçə kub artıq qaldı? Kubların sayını müxtəlif cür yazın. Uyğun şəkilləri çəkin.

100 dairəsində ədədlər

Rəqəmlər, ədədlər

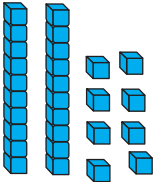
Öyrənmə: Sözlər hərflərin köməyiylə yazıldığı kimi, ədədlər də rəqəmlərin (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) köməyiylə yazılır.

Məsələn, 43, 34, 52, 25

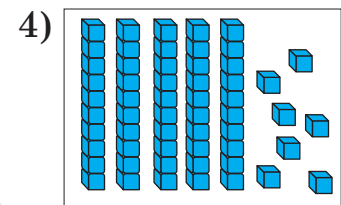
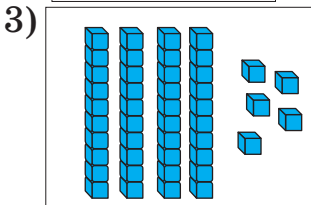
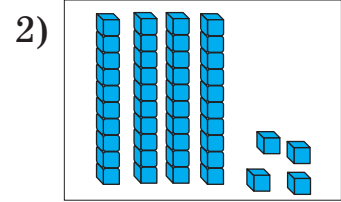
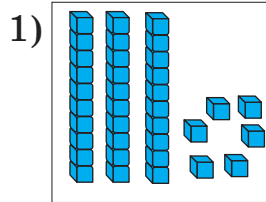
Ədədi təşkil edən rəqəmlər yerini dəyişdikdə yeni ədədlər alınır. Məsələn, 43 ədədində 4 rəqəmi onluqların sayını, 4 onluğu, yəni 40-ı, 3 rəqəmi isə təklidlərin sayını, 3 təkliyi, yəni 3-ü göstərir. 34 ədədində isə 3 onluqların sayını, 30-u, 4 isə təklidlərin sayını - 4-ü göstərir.

Onluqlar	Təklidlər
4	3
40 + 3	
43	
qırx üç	

1. Modellərə uyğun ədədləri müxtəlif cür yazın:

Onluq	Təklilik
2	8
20 + 8	
28	
iyirmi səkkiz	

2. Ədədləri nümunəyə uyğun cəm ilə ifadə edin.

1)

Onl.	Təkl.
6	3
4	9
3	5

$$60 + 3 = 63$$

2)

Onl.	Təkl.
9	2
5	7
8	8

3. Uyğun ədədləri rəqəmlə və sözlə yazın:

1) 3 onluq 4 təklilik

3) 46 təklilik

5) 50 + 5,

2) 60 + 7

4) 7 onluq

6) 8 onluq 3 təklilik

4. 1 və 4 rəqəmlərinin köməyiylə düzələn mümkün ikirəqəmli ədədləri yazın.

100 dairəsində ədədlər

1. Şəkilə - onluqları, - isə təklidləri göstərir. Dəftərinizdə hər bir şəkə uyğun ədədi müxtəlif cür yazın. Bir nümunə də siz əlavə edin.

1) **iyirmi iki**
22
2 onluq 2 təklid
 $20 + 2$

2)

3)

4)

2. Onluqları toplayın, cəm verilən ədədə bərabər olsun.
Yeni nümunələr əlavə edin.

cəm 70 olsun!

2 onluq + 5 onluq

1 onluq + ___ onluq

3 onluq + ___ onluq

___ onluq + 4 onluq

cəm 90 olsun!

___ onluq + 7 onluq

___ onluq + 1 onluq

4 onluq + ___ onluq

___ onluq + 5 onluq

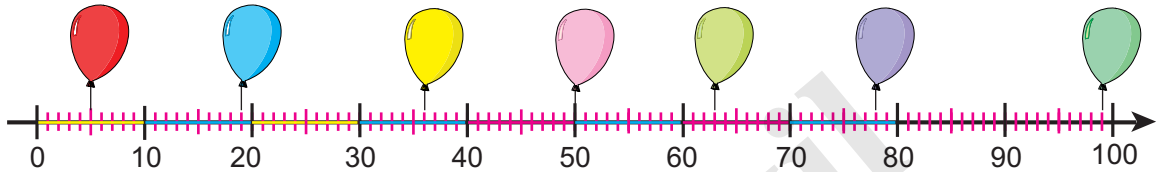
3. Ədədlər hansı qayda ilə düzülmüşdür? Bu qayda ilə daha 5 ədədi ardıcıl yazın.

1) 20,25,30,35,...

2) 30,40,50,...

3) 100,95,90,...

4. Şarlara uyğun ədədləri yazın.

5. Nailənin yığdığı modeldə 10 qırmızı, 5 mavi, Gülnarənin yığdığı modeldə isə 10 qırmızı, 3 mavi kub var. Hər modeldə neçə kub var? İki modeldə cəmi neçə qırmızı, neçə mavi kub var? Məsələnə şəkil çəkməklə həll edin.

6. Samir və Aslan 100 dairəsində ritmik sayırlar. Samir beş-beş, Aslan on-on sayır. Kim daha çox ədəd sadalayır? Hər iki ritmik saymaya uyğun ədədləri yazın.

7. Sayma şərtinə görə rəngli xanaların yerindəki ədədləri yazın.

1) Bir-bir! 49, , , , , , , , , 57

2) On-On! 1, , , , , , , , , 81

3) İki-iki! 50, , , , , , , , , 66

4) Beş-beş! 25, , , , , , , , , 65

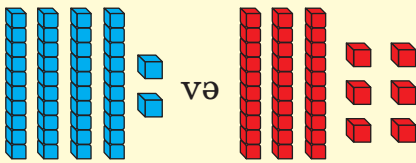
100 dairəsində ədədlər

Ədədlərin müqayisəsi

Öyrənmə: Ədədləri müqayisə etmək üçün $>$, $<$, $=$ işarələrindən istifadə edilir. İki ədədin müqayisəsi üzərində müxtəlif halları nəzərdən keçirək.

42 və 36

1. İki ədədin onluqlarının sayı müxtəlif olarsa, onluqlarının sayı çox olan ədəd böyükdür.

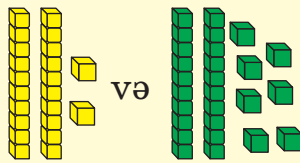

4 onluq 3 onluqdan çoxdur. 42 ədədi 36-dan **böyükdür**.

$$42 > 36$$

22 və 27

2. İki ədədin onluqlarının sayı bərabər olarsa, təklirlərinin sayı çox olan ədəd böyükdür.

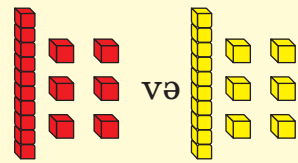

2 təklik 7 təklidən azdır. 22 ədədi 27-dən **kiçikdir**.

$$22 < 27$$

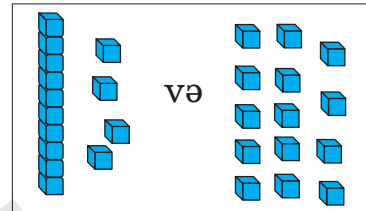
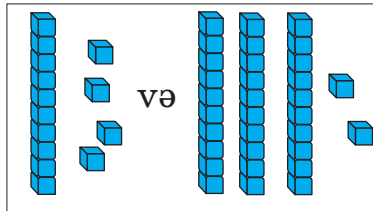
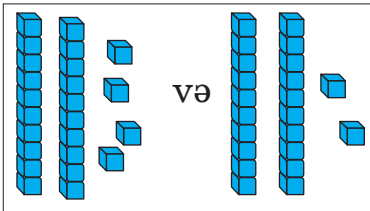
16 və 16

3. İki ədədin onluqlarının və təklirlərinin sayı bərabər olarsa, bu ədədlər bərabərdir.

$$16 = 16$$

1. Modellərə uyğun ədədləri yazın və müqayisə edin.

2. Müqayisə edin.

$$14 \text{ } \bullet \text{ } 44$$

$$66 \text{ } \bullet \text{ } 33$$

$$84 \text{ } \bullet \text{ } 88$$

$$37 \text{ } \bullet \text{ } 73$$

$$54 \text{ } \bullet \text{ } 52$$

$$35 \text{ } \bullet \text{ } 46$$

$$92 \text{ } \bullet \text{ } 90$$

$$86 \text{ } \bullet \text{ } 57$$

3. Müqayisə edin.

$$26 \text{ } \bullet \text{ } \text{altmış iki}$$

$$\text{iyirmi yeddi} \text{ } \bullet \text{ } 2 \text{ onluq } 7 \text{ təklik}$$

$$33 \text{ } \bullet \text{ } 23$$

$$2 \text{ onluq } 2 \text{ təklik} \text{ } \bullet \text{ } 5 \text{ təklik}$$

4. Rəngli dairələrin yerinə elə ədədlər yazın ki, müqayisə doğru olsun. Hər bir hala uyğun 3 nümunə yazın.

$$26 > \bullet$$

$$38 > \bullet$$

$$13 > \bullet$$

$$42 > \bullet$$

$$39 < \bullet$$

$$99 > \bullet$$

$$51 = \bullet$$

$$70 < \bullet$$

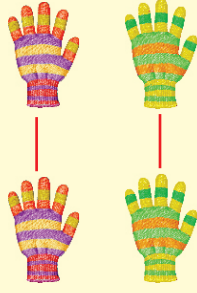
5. Dilarənin 14 şeir, 20 nağıl kitabı var. Sərdarın 8 şeir, 30 nağıl kitabı var. Onların kitablarının sayını müxtəlif cür müqayisə edin.

100 dairəsində ədədlər

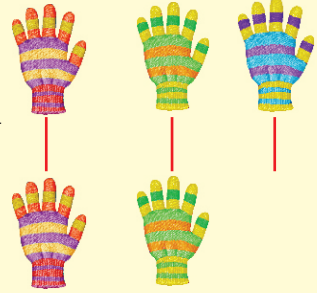
Tək və cüt ədədlər

Öyrənmə:

Cüt ədədə uyğun sayda əşyanı iki-iki qruplaşdırdıqda biri artıq qalmır.

Tək ədədə uyğun sayda əşyanı iki-iki qruplaşdırdıqda biri artıq qalır.

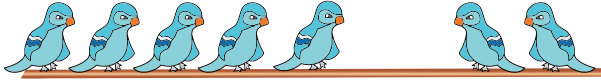

Yadda saxlayın! Sonu 0,2,4,6,8 rəqəmləri ilə bitən ədədlər cüt ədədlərdir.

Sonu 1,3,5,7,9 rəqəmləri ilə bitən ədədlər tək ədədlərdir. Məsələn:

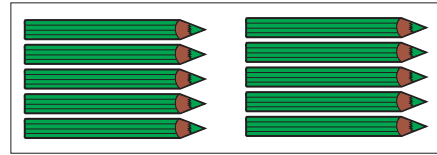
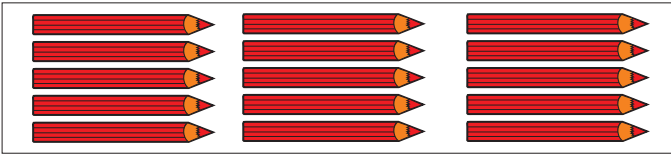
34,48,52,66,90 ədədləri cüt, 19,23,27,51,75 ədədləri isə tək ədədlərdir.

1. Quşların sayını yazın. Hansı quşlar tək saydadır?

2. Hansı karandaşları iki-iki yığsanız, biri artıq qalar?

Cavabınızı şəkil çəkməklə izah edin.

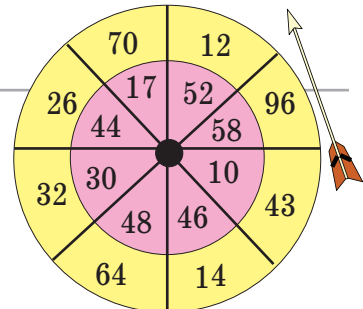
3. Verilən qaydalarla sayın:

- 1) 30-dan başlayaraq üç-üç geriye;
- 2) 40-dan başlayaraq 20-yə qədər iki-iki geriye;
- 3) 41-dən başlayaraq 65-ə qədər iki-iki irəliyə sayın.

Hansı halda sadalanan:

- bütün ədədlər cüt;
- bütün ədədlər tək;
- biri cüt, digəri tək ədədlərdir?

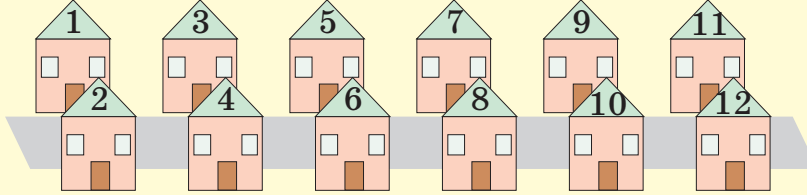
4. Hədəf taxtası üzərində cüt və tək ədədlər verilmişdir. Atıcının ilk cəhddən cüt ədədi vurma şansı daha çoxdur, yoxsa tək ədədi? Fikrinizi əsaslandırın.

Sıra sayları

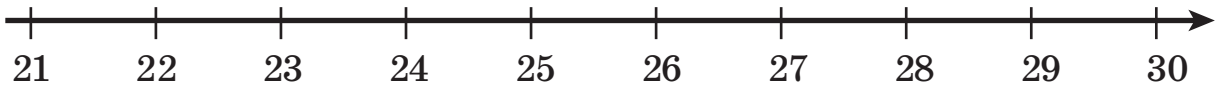
Sıra sayları birinci, ikinci,..., iyirminci, iyirmi birinci,... kimi ifadə edilir. Sıra sayları 1-ci, 2-ci,..., 20-ci, 21-ci kimi də yazılır. Məsələn, “Aliyə sırada 23-cüdür.” fikri Aliyədən əvvəl 22 nəfərin olduğunu ifadə edir.

Yadda saxlayın ki, binaların, otaqların nömrələri sağ və sol tərəfdə tək və cüt olması ilə fərqlənirlər. Məsələn, 7 nömrəli binadan əvvəlki bina 5 nömrəli, sonrakı bina isə 9 nömrəlidir.

1. Orxan və Ayselgilin evləri eyni küçədə üzbəüz yerləşir. Orxangilin evlərinin nömrəsi 18-dir. Ayselgilin evləri neçə nömrəlidir? Qarşı evlərin nömrələrini ardıcıl yazmaqla həll edin.

2. Ədəd oxundan istifadə etməklə tələb olunan ədədləri yazın.

1) sonrakı ədədi	2) əvvəlki ədədi	3) arasındakı ədədi
25, 26, ...	..., 23, 24	27, ..., 29
27, 28, ...	..., 28, 29	24, ..., 26
4) əvvəlki və sonrakı ədədi: ..., 25, ...	..., 29, ...	

3. Şagirdlər kitabxanada növbəyə durmuşlar. Mələhətdən əvvəl 12, sonra isə 4 şagird var. Mələhət növbədə neçəncidir? Cərgədə cəmi neçə şagird var? Şəkil çəkməklə həll edin.

4. Nəzrin kağızdan ulduz kəsir və nömrələyir. Nəzrin ulduzları düzərkən aşağıdakı nömrələrin olmadığını aşkar etdi. Bu nömrələri müəyyən edin və yazın.

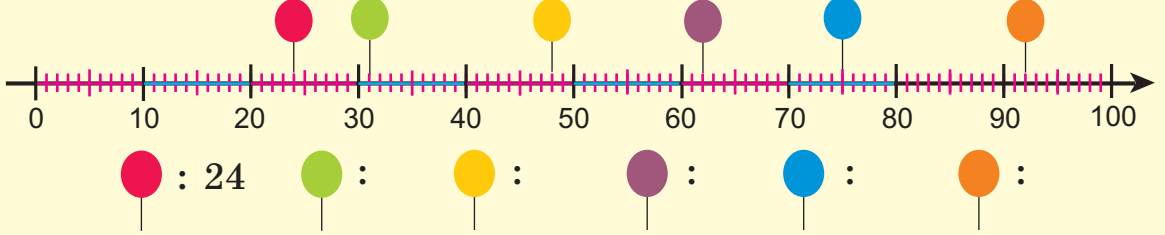
1) 18-dən sonrakı	2) 27-dən əvvəlki və sonrakı
3) 23-ilə 25-in arasındakı	4) 32-dən əvvəlki

100 dairəsində ədədlər

Ədəd oxu üzərində məşğələlər

Öyrənmə:

Ədəd oxu üzərində hər bir şara uyğun ədədi müəyyən edin.

Qırmızı şarla yaşıl şar **arasındakı** ədədlər:

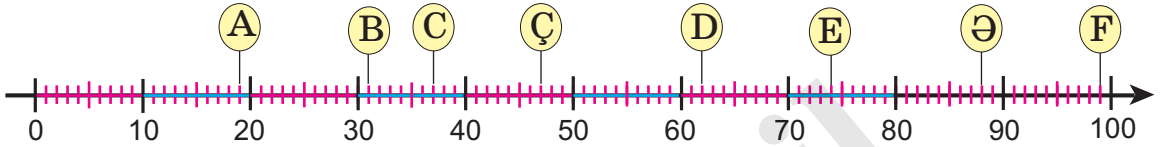
25, 26, 27, 28, 29, 30

Qırmızı şardan yaşıl şara **qədər** olan ədədlər:

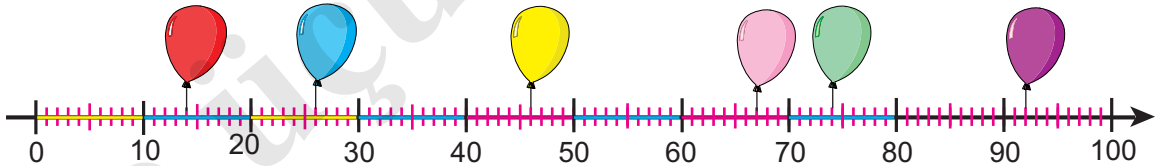
24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31

Yadda saxlayın! "...24-dən 31-ə qədər..." dedikdə 24 və 31 də sayılır.

1. A və B hərfləri arasındakı ədədləri yazın: **20, ...**
C və Ç hərfləri arasındakı ədədləri yazın: **38, ...**
D hərfindən E hərfinə qədər olan ədədləri yazın: **62, ...**
F hərfindən Ə hərfinə qədər olan ədədləri yazın: **99, ...**

2. Qış tətili yanvarın 27-dən 31-nə qədərdir.
Qış tətili neçə gündür?
3. Abbas dayı payızda bağdakı 2 böyük alma ağacının arasında 4 yeni alma və 3 armud ağacı əkdik. Abbas dayı payızda neçə ağac əkdik? Məsələni şəkil çəkməklə həll edin.
4. Ədəd oxu üzərində şarların göstərdiyi ədədləri müqayisə edin.

- 1) və
- 2) və
- 3) və
- 4) və

100 dairəsində ədədlər

100-lük kvadrat

Öyrənmə:

100-lük kvadratın 100 xanası var. Bu xanalar 10 sətri və 10 sütunu olan bir cədvəl əmələ gətirir. Ədədlər sətrlər üzrə soldan sağa bir-bir, sütunlar üzrə yuxarıdan aşağıya on-on artır. Məsələn,

1 -ci sətirdəki ədədlər:

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

1 -ci sütundakı ədədlər:

1, 11, 21, 31, 41, 51, 61, 71, 81, 91

sətrlər üzrə +1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

1. Dəftərinizdə 100-lük kvadrat çəkin və tapşırıqları yerinə yetirin.

1) Üçüncü sətirdəki ədədləri yazın.

2) Altıncı sütundakı ədədləri yazın.

3) 32, 54, 86, 92 ədədlərinin yazıldığı

xanaları rəngləyin. Hər bir ədədi və ən yaxın 4 qonşusunu uyğun damalarda yazın.

Məsələn, 32 ədədinin qonşuları:

	22	
31	32	33
	42	

1-ci sütun

2-ci sütun

1-ci sətir
2-ci sətir

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

2. 100-lük kvadratın hissələrini dəftərinizdə çəkin və doldurun.

1)

2)

		40

3)

17	

4)

3. **Araşdırma**

Dəftərinizdə 100-lük kvadrat çəkin. Əvvəlcə dörd-dörd, sonra isə beş-beş saymaqla xanaları müxtəlif cür rəngləyin. Neçə dəfə eyni xananı rəngləməli oldunuz? Uyğun ədədləri artan sıra ilə yazın.

100 dairəsində ədədlər

1. Şəkildəki 100-lük kvadrata görə tapşırıqları yerinə yetirin.

1) Şəkillərin yerindəki ədədləri artan ardıcılıqla yazın.

🌸 : 4, ... 🌙 : 14, ...

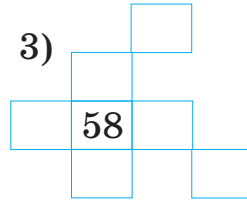
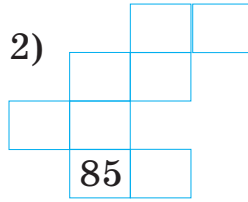
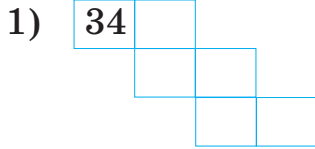
❤️ : 12, ... ★ : 7, ...

2) 8-ci sütundakı şəkillərə uyğun ədədləri artan sıra ilə yazın.

3) 94 ədədinin sütunundakı şəkillərə uyğun ədədləri azalan ardıcılıqla yazın.

1			🌸	5		★		🌸	
	❤️		🌙			17			❤️
	22	★				❤️	28		
❤️	🌙		❤️	🌸	36			★	
		★	44		★		🌙		50
★		53		❤️		🌙			
❤️		🌸			66		★	🌸	
			★		🌙			79	
	❤️			85		❤️			
🌸			94	🌙			🌸		100

2. 100-lük kvadratın hissələrini dəftərinizdə çəkin və doldurun.

3. 100-lük kvadratdan istifadə etməklə müqayisə edin.

1) 64-ü onun 4 qonşusunun hər biri ilə.

2) 1-ci sütundakı 4-cü ədədlə, 2-ci sətirdəki 4-cü ədədi.

4. Ülkər 100-lük kvadratın xanalarından birini qırmızı rənglədi. Eyni sütunda 3 xana aşağıdakı xananı sarı rənglədi. Sarı rəngli xanada 47 yazılmışsa, qırmızı rəngli xanada hansı ədəd yazılmışdır?

5. Ötürülmüş misalları yazın. Hesablamalar zamanı 100-lük kvadratın köməyindən istifadə edin.

a) $5 + 10 = 15$

$15 + 10$

$25 + 10$

$__ + __$

$45 + 10$

$55 + 10$

b) $7 + 10 = 17$

$__ + __$

$27 + 10$

$37 + 10$

$__ + __$

$57 + 10$

c) $10 + 10 = 20$

$__ + __$

$__ + __$

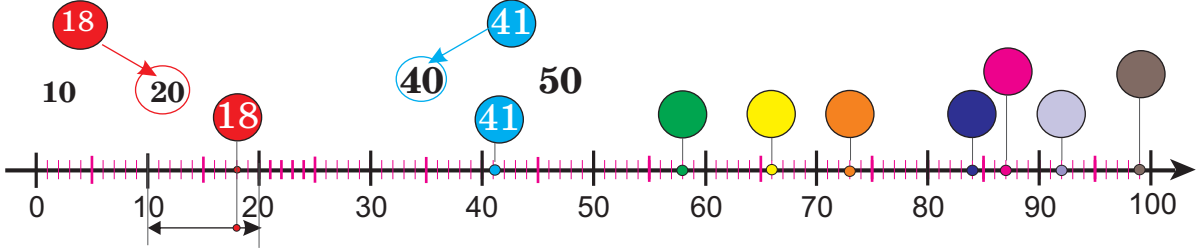
$40 + 10$

$50 + 10$

$__ + __$

100 dairəsində ədədlər

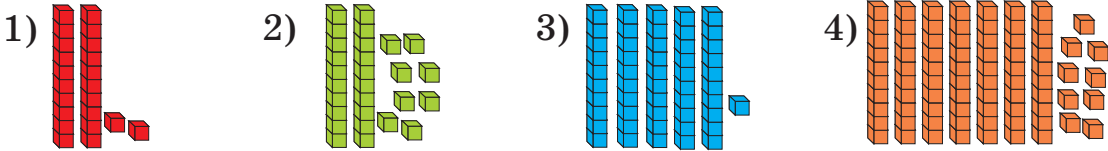
1. Rəngli dairələrə uyğun ədədləri yazın. Həmin ədədlərin hansı onluğa daha yaxın olduğunu araşdırın.

2. Ədədlərin hansı onluğa daha yaxın olduğunu ədəd oxunun uyğun hissəsini çəkməklə göstərin.

3. Modellərə uyğun ədədləri yazın. Hər bir ədədin hansı onluğa daha yaxın olduğunu müəyyən edin.

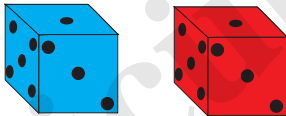

4. Rasim 4 dənə onlitrlük, 8 dənə də birlitrlük qabı su ilə doldurdu. Rasim neçə litr su doldurdu? Nailə deyir ki, Rasim təxminən 50 litr su doldurub, Könül deyir ki, “Rasim 40 litr su doldurub”. Siz kimin fikrinin daha düzgün olduğunu düşünürsünüz?

5. Emin sırada 11-cidir. Səadət Emindən sonra dayanıb. Emindən sonra sırada daha 3 nəfər var. Bu sırada cəmi neçə nəfər var? Məsələni sıraya düzülməklə modelləşdirin.

6. 2 müxtəlif rəngli zər 4 rəngli kağız dairə

Oyun.

Oyun kartı

11	21	31	41
12	22	32	42
13	23	33	43
14	24	34	44

Zərlərdən biri onluqların digəri isə təklidlərin sayını göstərir. Zərlər növbə ilə atılır. Uyğun ədədin üzəri rəngli kağızla örtülür. Bir sətirdəki və ya 1 sütundakı bütün ədədlərin üzərini örtmüş oyunçu qalib sayılır və 5 xal qazanır.

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Ədədləri rəqəmlə, sözlə, onluq və təklidlərin cəmi şəklində müxtəlif cür yazın.

1) 5 onluq 3 təklik

3) 8 onluq 7 təklik

5) 8 onluq

2) otuz üç

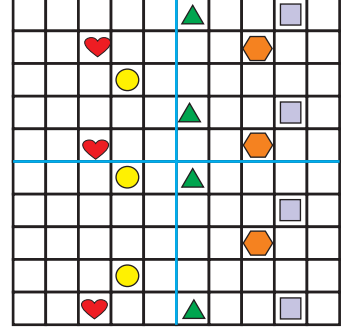
4) 36 təklik

6) 2 onluq

2. 1) 100-lük kvadratda 3-cü sütundakı şəkillərin yerindəki ədədləri ardıcıl yazın.

2) 100-lük kvadratda 10-cu sətirdəki şəkillərin yerindəki ədədləri ardıcıl yazın.

3) 100-lük kvadratda 60-dan böyük ədədlərin yerindəki şəkillərə uyğun ədədləri ardıcıl yazın.

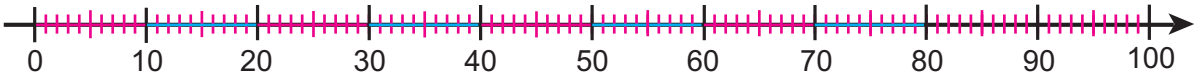
3. Qırmızı rənglə yazılmış ədəd hansı onluğa daha yaxındır? Fikirlərinizi ədəd oxu üzərində izah edin.

16

42

57

10 30 20 30 40 50 50 60 70

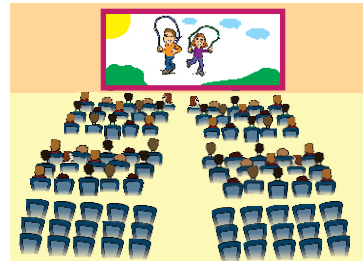
4. Emin və Könül qabdakı almaların sayını tapmaq istəyirlər. Emin deyir ki, qabda 20-dən sonrakı ədəd qədər alma var. Könül isə deyir ki, almaların sayı 24-dən əvvəlki ədədə bərabərdir. Əslində isə almaların sayı onların söylədikləri ədədlərin arasındakı ədəd qədərdir. Qabda neçə alma var?

5. Zalda hər birində 10 yer olmaqla 9 sıra var. 1-ci sıradan 6-cı sətərə qədər yerlər doludur, qalan yerlər isə boşdur.

1) Zalda neçə nəfər var?

2) Zalda neçə yer boşdur?

3) Zalda cəmi neçə tamaşaçı yeri var?

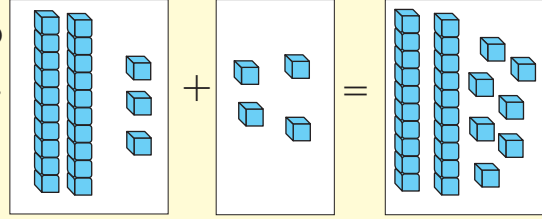

6. Xəlil 16-dan başlayaraq iki-iki sayır və aşağıdakı ədədləri söyləyir: 16, 18, 21, 23, 25, 27. Xəlilin ilk səhv söylədiyi ədəd hansıdır?

100 dairəsində toplama

İkirəqəmli ədədlə birrəqəmli ədədin toplanması.
10-luq yaranmayan hal

Öyrənmə: 1. $23 + 4$ cəmini əvvəlcə
kubların köməyiylə tapaq.

2. $23 + 4$ cəmini sütunla yazmaqla tapaq. $23 + 4 = 27$

Bu halda təklikləri eyni sütunda düzgün yazmaq vacibdir.
3 təkliklə 4 təklik toplanır, 7 təkliklər mərtəbəsinə yazılır.
Onluqların sayı dəyişmir və olduğu kimi onluqlar
mərtəbəsinə yazılır.

Onl.	Təkl.
2	3
+	4
2	7

1. Hər sütundakı 1-ci misal qalan misalların həllini asanlaşdırır.
Hesablayın və bir misal əlavə edin.

$$2 + 7$$

$$42 + 7$$

$$27 + 2$$

$$32 + 7$$

$$__ + __$$

$$3 + 5$$

$$13 + 5$$

$$3 + 45$$

$$83 + 5$$

$$__ + __$$

$$6 + 3$$

$$36 + 3$$

$$3 + 36$$

$$6 + 53$$

$$__ + __$$

2. Uyğun riyazi ifadəni yazın və cəmi tapın.

- iyirmi iki plyus yeddi;

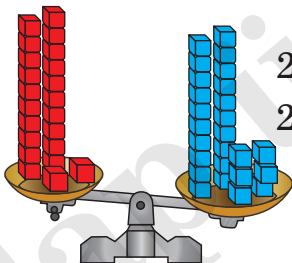
- əlli üç plyus dörd

- qırx beş plyus üç;

- otuz iki plyus beş

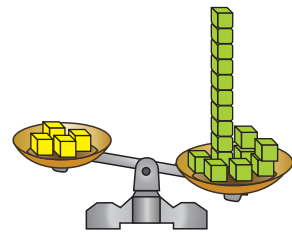
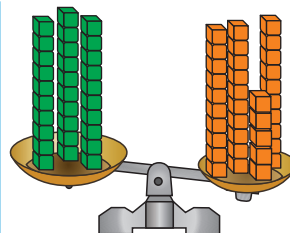
3. Üst-üstə qoyulmuş 3 rəfdən ən aşağıdakında 11 kitab var.
Hər sonrakı rəfdə əvvəlkindən 4 dənə çox kitab varsa, 3-cü
rəfdə neçə kitab var? Məsələni şəkil çəkməklə həll edin.

4. Tərəzinin gözlərindəki kubların sayını müqayisə edin. Tərəzi-
nin tarazlıqda olması üçün uyğun gözə neçə kub əlavə edilmə-
lidir? Nümunəyə uyğun yerinə yetirin.

$$22 < 26$$

$$22 + 4 = 26$$

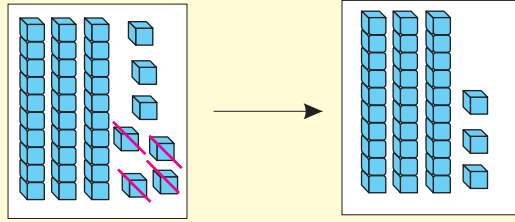

100 dairəsində çıxma

İkirəqəmli ədəddən birrəqəmli ədədin çıxılması
10-luq ayrılmayan hal

Öyrənmə:

1. $37 - 4$ fərfini əvvəlcə
kubların köməyiylə tapaq.

$$37 - 4 = 33$$

2. $37 - 4$ fərfini sütunla yazmaqla tapaq.

Bu halda təklikləri eyni sütunda düzgün yazmaq vacibdir.
7 təklikdən 4 təklik çıxılır, 3 təkliklər mərtəbəsinə yazılır.
Onluqların sayı dəyişmir və olduğu kimi onluqlar mərtəbə-
sinə yazılır.

Onl.	Təkl.
3	7
-	4
3	3

1. Fərqi əvvəlcə şifahi tapın. 2-ci və 3-cü bənddəki misalları
sütunla yazmaqla da hesablayın.

1) $9 - 8$

2) $6 - 6$

3) $9 - 6$

$18 - 7$

$17 - 7$

$18 - 5$

$27 - 6$

$24 - 4$

$27 - 4$

$36 - 5$

$39 - 9$

$36 - 3$

$\underline{\quad} - \underline{\quad}$

$\underline{\quad} - \underline{\quad}$

$\underline{\quad} - \underline{\quad}$

2. Çıxma əməlini yerinə yetirməklə, cədvəli doldurun.

1)

-	3	2	6
48	45	46	42
97			
29			

2)

-	4	1	7
58			
39			
87			

3. Nəriminin 10 manat pulu var idi. Bu gün atası ona 7 manat da
verdi. Nərimin pulunun 5 manatını xərclədi. Onun neçə manat
pulu qaldı?

4. 1) Nərimanın 5 manatı da olsa, cəmi 37 manat
pulu olar. Nərimanın nə qədər pulu var?

$5 + \square = 37$

$37 - \square = 5$

$37 - 5 = \square$

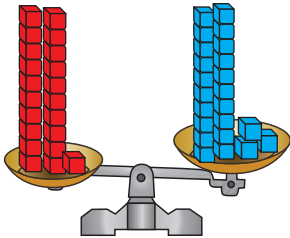
2) Bağda yeni əkilən 8 nar ağacı ilə birlikdə 28 nar
ağacı var. Əvvəlcə bağda neçə nar ağacı var idi?

Tam	
37	
hissə	hissə
5	?

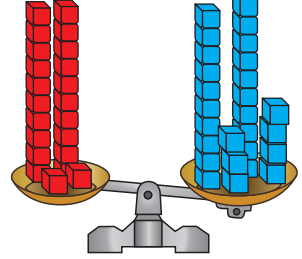
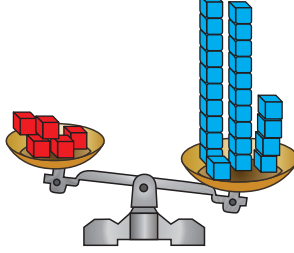
100 dairəsində toplama və çıxma

Müxtəlif ifadələr, bərabər qiymətlər

1. Tarazlıqda olması üçün hər bir tərəzinin uyğun gözünə ya kub əlavə edin, ya da götürün. Hər bir halı nümunəyə uyğun toplama və çıxma əməllərinin köməyiylə ifadə edin.

$$23 = 21 + 2$$
$$21 = 23 - 2$$

2. Hesablayın. Qiymətləri eyni olan ifadələri nümunəyə uyğun yazın.

$$37 - 2 = 27 + 8$$

$$23 + 5$$

$$27 + 8$$

$$32 + 3$$

$$48 - 3$$

$$37 - 2$$

$$38 - 3$$

$$45 + 0$$

$$21 + 7$$

3. Rəngli xanaların yerinə elə ədədlər yazın ki, bərabərliklər doğru olsun.

$$26 - 5 = 20 + \text{red box}$$

$$48 + 1 = 40 + \text{yellow box}$$

$$\text{blue box} + 7 = 52 + 6$$

$$44 - 4 = 36 + \text{green box}$$

$$48 - 8 = 32 + \text{yellow box}$$

$$\text{pink box} + 3 = 52 + 6$$

4. Rəngli xanaların yerinə elə ədədlər yazın ki, bərabərliklər doğru olsun. Həllinizi yoldaşınızın həlli ilə müqayisə edin.

$$49 - \text{light green box} - \text{light blue box} = 41$$

$$\text{yellow box} + 62 + \text{orange box} = 68$$

$$56 - \text{pink box} - \text{light green box} = 50$$

$$90 + \text{light blue box} + \text{olive box} = 96$$

$$\text{dark blue box} + 81 + \text{yellow box} = 87$$

$$39 - \text{purple box} - \text{red box} = 31$$

5. Masada 8 qutu nar, bundan 3 qutu az albalı şirəsi var idi. Masadakı portağal şirəsi albalı şirəsindən 4 qutu çox idi. Masada neçə qutu portağal şirəsi var idi? Məsələni şəkil çəkməklə həll edin.

6. Aşağıdakı bərabərliyə görə dairənin və düzbucaqlının yerindəki ədədlər haqqında hansı fikri söyləmək olar?

$$7 + \text{red circle} = 7 + \text{blue rectangle}$$

100 dairəsində toplama və çıxma

1. Aşağıdakı məsələləri həll edin. Hansı məsələlərin həlli eynidir?

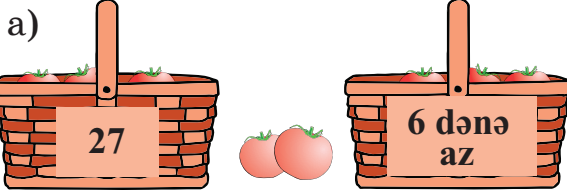
1) Parkda 12 şam ağacı, bundan 5 dənə çox çinar ağacı var. Parkda neçə çinar ağacı var?

2) Parkda 12 çinar ağacı, bundan 5 dənə az şam ağacı var. Parkda neçə şam ağacı var?

3) Parkda 12 şam ağacı var. Parkda daha 5 şam ağacı olsa, onların sayı çinar ağaclarının sayı qədər olar. Parkda neçə çinar ağacı var?

2. Şəkillərə görə "... dənə az", "... dənə çox", həmçinin "... dənə də olsa", "... dənə götürülsə" ifadələrini işlətməklə müxtəlif məsələlər qurun.

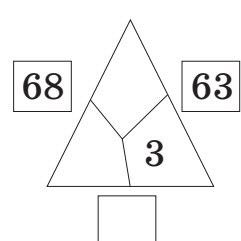
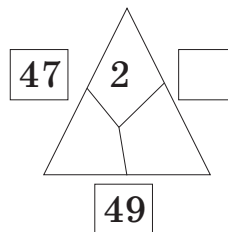
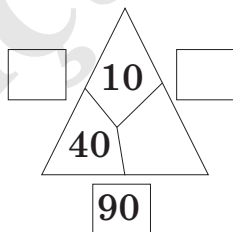
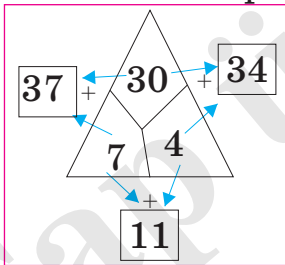

3. Bir nəfər Eldardan aptekin yerini soruşdu. Eldar belə cavab verdi: "İndi biz 27 nömrəli binanın qarşısında-yıq, yolu keçmədən irəliyə düz gedin, 4 binanı keçin, aptek 5-ci binada yerləşir." Evlərin nömrələmə qaydasını nəzərə alsaq, aptek neçə nömrəli binada yerləşir?

4. 100-lük kvadrat üzərində qeyd olunmuş toplama və çıxma misallarını yazın.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

5. Nümunəni araşdırın. Verilən ədədlərə görə boş xanalardakı ədədləri tapın.

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Hesablayın, nəticələri müqayisə edin ($>$, $<$, $=$).

$87 - 4 \text{ və } 87 - 5$

$10 + 20 \text{ və } 20 + 20$

$43 + 2 \text{ və } 41 + 5$

$78 - 3 \text{ və } 77 - 3$

$33 + 6 \text{ və } 36 + 2$

$97 - 6 \text{ və } 94 - 3$

2. Şifahi hesablayın. Cavabı 30-dan kiçik ədədə bərabər olan misalları seçib yazın.

$32 + 2 + 3$

$58 - 2 - 2$

$29 - 5 - 3$

$21 + 5 + 3$

$17 - 5 - 2$

$31 + 4 - 3$

3. İfadələrin qiymətləri hansı ritmik saymaya uyğundur?
Daha 3 ifadə əlavə edin.

$12 + 3, 22 + 3, 32 + 3, 42 + 3, \dots$

$a) 3, 13, 23, \dots$

$b) 15, 25, 35, \dots$

$c) 12, 15, 18, \dots$

4. Tamamlayın.

$76 = 70 + 6$

$50 = 53 - \square$

$73 = 70 + \square$

$57 = 7 + \square$

$90 = 95 - \square$

$84 = \square - 3$

$34 = 4 + \square$

$70 = \square - 4$

$39 = \square + 4$

5. Fikrimdə bir ədəd tutmuşam. Bu ədəd 35 ilə 53 arasındadır. Onluqları tək sayda, təklikləri cüt saydadır. Rəqəmləri cəmi isə 9-a bərabərdir. Bu hansı ədəddir?

6. Fidanın 28 rəngli karandaşı var idi. Karandaşlardan bir qədər yararsız olduğu üçün Fidan onları atdı. İndi onun 8 karandaşı var. Fidan neçə yararsız karandaş atdı?

7. Rəşid dayı topladığı alma məhsulunu 3 dənə 10 kq-lıq yeşiklərə və 7 dənə 1 kq-lıq torbalara yığdı. Rəşid dayı neçə kiloqram alma topladı? Məsələni şəkil çəkməklə həll edin.

100 dairəsində toplama

İkirəqəmli ədədlərin toplanması 10-luq yaranmayan hal

Öyrənmə:

Misal 1. $30 + 50$. Bu tip misalları həll edərkən $3 + 5 = 8$ cəmindən istifadə etməklə hesablamanı şifahi yerinə yetirmək olar.

3 onluq + 5 onluq = 8 onluq, yəni $30 + 50 = 80$.

Misal 2. $37 + 52$ cəmini sütunla yazaraq hesablayaq.

Təklilər toplanır: 7 təklik + 2 təklik = 9 təklik.

Cəmdə alınan 9 təklik təklilər mərtəbəsinə yazılır.

Onluqlar toplanır onluqlar mərtəbəsinə yazılır.

3 onluq + 5 onluq = 8 onluq

$37 + 52 = 89$

Onl. Təkl.	
3	7
+	5
8	9

1. Şifahi hesablayın.

$30 + 20$

$10 + 60$

$30 + 70$

$50 + 40$

$70 + 20$

$80 + 20$

$60 + 30$

$20 + 50$

$90 + 10$

2. Rəngli xanalara uyğun ədədləri tapın.

$43 + \square = 63$

$57 + \square = 87$

$28 + \square = 48$

$12 + \square = 42$

$43 + \square = 83$

$34 + \square = 54$

$23 + \square = 33$

$26 + \square = 56$

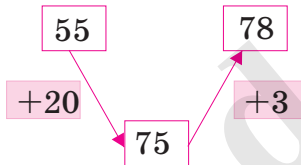
$58 + \square = 98$

3. Həllinizi sxematik təsvirlə və hesablama addımlarını yazmaqla yerinə yetirin.

$55 + 23 = 78$

$55 + 20 = 75$

$75 + 3 = 78$

$36 + 22$

$72 + 17$

$41 + 45$

$53 + 24$

4. Bir qabda 12 l, digər qabda 15 l su var idi.

Su 10 litrlik qablara boşaldıldı. Neçə qab tam doldu? Yarımçıq qabı doldurmaq üçün daha neçə litr su lazımdır?

5. Hesablayın.

$$\begin{array}{r} 23 \\ + 45 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 81 \\ + 17 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 64 \\ + 25 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 13 \\ + 22 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 75 \\ + 14 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 30 \\ + 44 \\ \hline \end{array}$$

100 dairəsində çıxma

İkireqəmli ədədlərin çıxılması.
10-luq ayrılmayan hal

Öyrənmə:

Misal 1. $80 - 30$. Bu tip misalları həll edərkən $8 - 3 = 5$ fərqindən istifadə etməklə hesablamaları şifahi yerinə yetirmək olar.

8 onluq – 3 onluq = 5 onluq, yəni $80 - 30 = 50$.

Misal 2. $79 - 47 = 32$

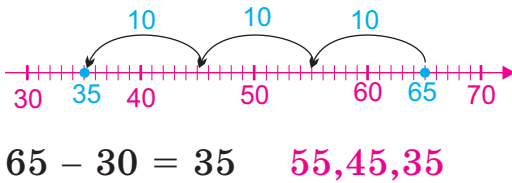
Sütunla yazmaqda fərqi tapaq. Bu halda onluqları və təklilikləri uyğun olaraq eyni sütunda yazmaq vacibdir. Təkliliklər çıxılır, fərqi (2) təkliliklər mərtəbəsinə, onluqlar çıxılır, fərqi (3) onluqlar mərtəbəsinə yazılır.

Onl.	Təkl.
7	9
– 4	7
3	2

1. Şifahi hesablayın.

$90 - 30$	$90 - 60$	$40 - 30$	$90 - 50$
$80 - 20$	$60 - 10$	$70 - 30$	$80 - 60$
$70 - 40$	$80 - 70$	$30 - 30$	$50 - 40$

2. On-on geriye saymaqda hesablayın.

$41 - 20$	$68 - 40$
$73 - 30$	$96 - 20$
$87 - 40$	$35 - 30$
$37 - 10$	$54 - 40$

3. Mağazaya hər birində 40 qutu olmaqla 2 yeşik meyvə şirəsi gətirdilər. Nahara qədər 30 qutu şirə satıldı. Mağazada neçə qutu şirə qaldı?

4. Dəftərinizdə yazın, hesablayın.

$\begin{array}{r} 52 \\ - 31 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 67 \\ - 45 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 45 \\ - 21 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 58 \\ - 33 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 77 \\ - 44 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 89 \\ - 26 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 97 \\ - 65 \\ \hline \end{array}$
---	---	---	---	---	---	---

5. Sınıfdə 27 şagird var. Onlardan 14-ü oğlan, qalanları qızıdır. Sınıfdə neçə qız var?

100 dairəsində toplama və çıxma

1. 100-lük kvadratdan istifadə etməklə misalları həll edin.

100-lük kvadrat üzərində
 $37+22$ cəmini tapmaq üçün
 37 -nin yerləşdiyi xanadan 2-ci
 toplananın onluqlarının sayı
 qədər aşağı, təklidlərinin sayı
 qədər isə sağa hərəkət etmək
 lazımdır. Uyğun xanadakı ədəd
 $37+22 = 59$ cəmini göstərir.

21 + 17	4 + 33
30 + 36	64 + 42
34 + 23	26 + 62
51 + 47	13 + 31

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

2. Misalların həllini 100-lük kvadrat üzərində göstərin.

100-lük kvadrat üzərində
48 – 25 fərqini tapmaq üçün
48-in yerləşdiyi xanadan çıxı-
lanın onluqlarının sayı qədər
yuxarı, təkliklərinin sayı qədər
sola hərəkət etmək lazımdır.
Uyğun xanadakı ədəd

$48 - 25 = 23$ fərqlini göstərir.

58 – 16 85 – 52

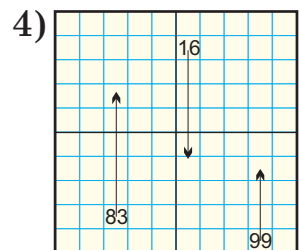
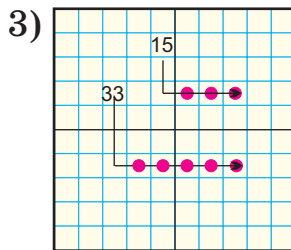
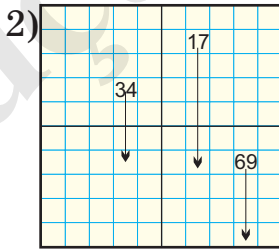
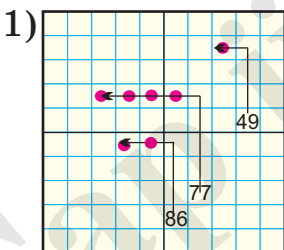
77 - 35 66 - 42

97 – 45 99 – 27

76 – 56 89 – 66

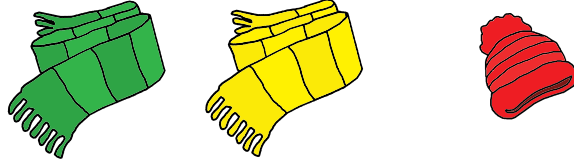
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

3. 100-lük kvadratlar üzərində təsvir edilmiş misalları yazın.

Məsələ həlli

1. Sonanın sarı və yaşıl rəngli şərfi, qırmızı rəngli papağı var. Sona papaq və şərfləri neçə müxtəlif variantda geyinə bilər? Sona yeni ağ rəngli papaq alsa, mümkün variantların sayı neçə ola bilər?

2. Samir, Nərgiz və Vaqif yeməkxanada növbəyə durmuşlar. Onların düzülüşlərinin mümkün variantlarını yazın. Öz düzülüşünüzle modelləşdirin və hər bir halı qeyd edin.

3. Verilmiş rəqəmlərin köməyiylə mümkün ikirəqəmli ədədləri yazın. Bütün variantları müəyyən etdiyinizi məntiqi mühakimələr yürütməklə yoxlayın.

1)	23, 24, 22	2)	3)	4)
2, 3, 4	32, 34, 33	5, 1, 2	3, 7, 8	6, 1, 9
	42, 43, 44			

4. 10 qəpik pulu 1 qəpiklik, 3 qəpiklik, 5 qəpikliklərin köməyiylə neçə müxtəlif variantda yığmaq olar? Gülnar deyir ki, bunu 6 variantda etmək mümkündür. Bu fikri yoxlayın.

5. 15 l suyu 5 litrlik və 3 litrlik qablara müxtəlif variantlarda boşaldın. Neçə müxtəlif variant alındı?

6. Ötürülmüş məlumatları yazın.

1) Elmirin 11 təyyarə modeli var. O, daha 7 model qurdu. İndi onun _____ modellərinin sayı _____ dənədir.

2) Gülsüm xanım 24 qoğal bişirdi. Qoğallardan 11-i şirin, qalanları şor idi. Gülsüm xanım _____ dənə _____ qoğal bişirdi.

Özünüqiymətləndirmə

1. Toplananların dəyişməsinə araşdırın. Cəmi tapın.

1) $24 + 3$ $24 + 30$	2) $32 + 6$ $32 + 60$	3) $37 + 2$ $37 + 20$
4) $42 + 3$ $42 + 30$	5) $23 + 6$ $23 + 60$	6) $73 + 2$ $73 + 20$

2. Eyni rəngli xanalar eyni ədədə uyğundur.
Dəftərinizdə tamamlayın.

1) $\square = 11$

$11 + \square = \square$

$\square + \square = \square$

$\square + \square = \square$

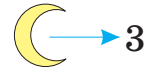
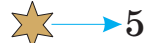
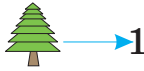
2) $\square = 23$

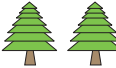

$7 + \square = \square$

$\square + \square = \square$

$\square + \square = \square$

3. Şəkillərə uyğun rəqəmləri yazın. Misalları həll edin.

1) +

5) -

2) -

6) -

3) +

7) -

4) -

8) -

4. Rəngli xanaların yerinə uyğun rəqəmləri yazın.

$\square 4 + 3 = 77$

$59 - \square 4 = 25$

$\square 4 + \square 2 = 66$

$46 - \square 2 = 4$

5. 1) Çəndə 31 l su var. Çəndə 45 l su olması üçün daha neçə litr su əlavə edilməlidir?

2) Kitabın cəmi 48 səhifəsi var. Cəlil kitabın 25 səhifəsini oxudu. O, daha neçə səhifə oxumalıdır?

3) Fidan iki ədədi topladı və cəm 55 oldu. Bu ədədlərdən biri 23 olarsa, digər ədədi tapın.

2-ci bölmə

- Saat
- 100 dairəsində toplama əməli. 10-luq yaranan hal
- 100 dairəsində çıxma əməli. 10-luq ayrılan hal
- İkirəqəmli ədədlərin toplanması. 10-luq yaranan hal
- İkirəqəmli ədədlərin çıxılması. 10-luq ayrılan hal
- Pullarımız
- Toplama və çıxmanın qarşılıqlı əlaqəsi

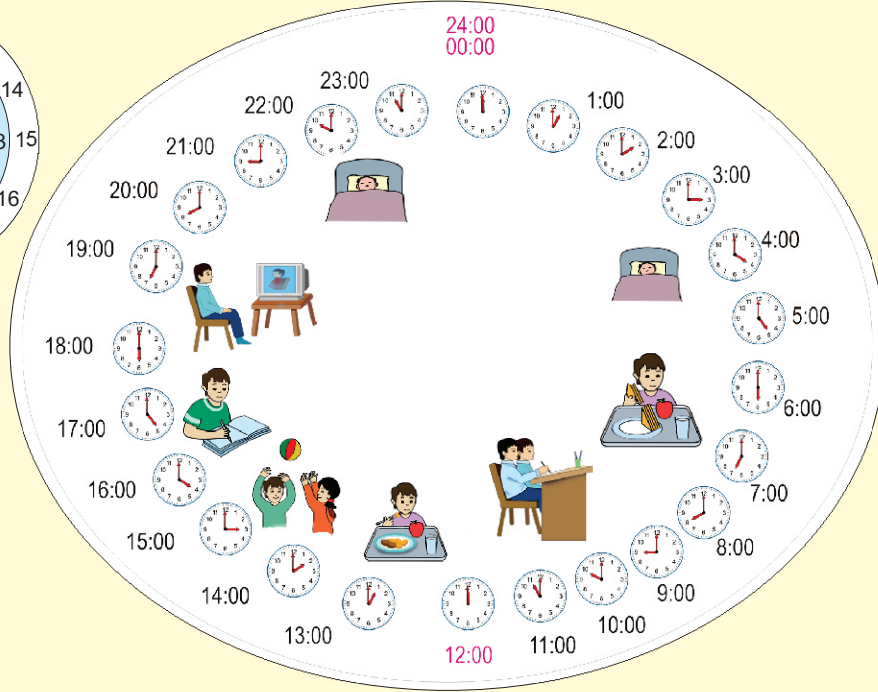
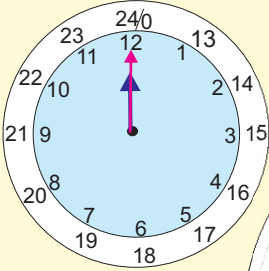
43+19
50, 12, 62

Bir gün. 24 saat

Öyrənmə:

Bir gün 24 saatdır. Saatlar 00:00, 01:00, ... , 08:00, ..., 12:00, 13:00, 14:00, ... , 20:00, ..., 24:00 ardıcılığı ilə dəyişir. Gecə saat 12-dən sonrakı hər saniyə yeni günə, yeni tarixə aiddir.

Saat 13:00 yazılışı gündüz saat biri (12+1) göstərir.

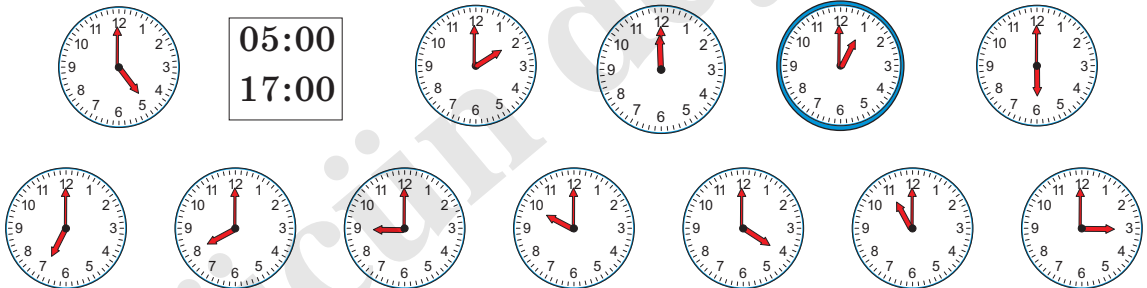
Saat 01:00 yazılışı gecə saat biri göstərir.

Saat 20:00 yazılışı axşam saat 8-i (12 + 8) göstərir.

Saat 08:00 yazılışı səhər saat 8-i göstərir.

Saat 24:00 həm də saat 00:00-dır.

1. Hər saatin göstəricisini günün müxtəlif vaxtlarına uyğun yazın.

2. Mağaza səhər saat 10:00-da açılır. Fasilə vaxtı 14:00-dan 15:00-a qədərdir. Mağaza axşam saat 20:00-da bağlanır. Mağaza səhər saat 9-da; gündüz saat 2-nin yarısında; gündüz saat 4-də; axşam saat 9-da açıqdırmı?

Saat

Tam saatlar. Yarım saatlar

Öyrənmə:

Saat 8 tamamdır.

Saat 9-un yarısıdır.

Saatın dəqiqə əqrəbi 12-nin üzərində olduqda tam saatları göstərir. Bir saat 60 dəqiqədir.

Saatın dəqiqə əqrəbi 6-nın üzərində olduqda yarım saatları göstərir. Yarım saat 30 dəqiqədir.

Dəqiqə əqrəbinin iki qonşu ədəd arasındakı hərəkəti 5 dəqiqəlik vaxtı göstərir.

1. Saat neçədir?

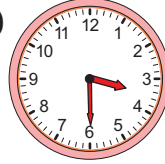
1)

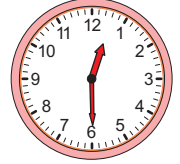
2)

3)

4)

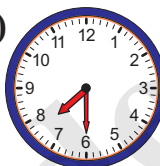
2. Sevda evə axşam saat 7-də, Elmar isə yarım saat sonra gəldi.

- 1) Aşağıdakı saatlardan hansı Elmarın evə gəldiyi vaxtı göstərir?
- 2) Sevdanın evə gəldiyi vaxtı göstərən saati dəftərinizdə çəkin.

a)

b)

c)

3. İndi saat 9-un yarısıdır. Bu vaxtı, 2 saat əvvəlki və 2 saat sonrakı vaxtı saat modelləri üzərində göstərin.

4. Diş həkimi Yasəməni səhər saat 11-də qəbul etməli idi. Amma bir saat gec qəbul etdi. Həkim Yasəməni saat neçədə qəbul etdi? Aşağıdakı saatlardan hansı bu vaxtı göstərir?

1)

2)

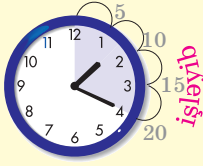
3)

Saat, dəqiqə

Öyrənmə:

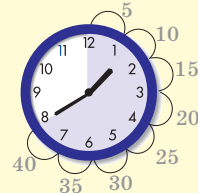
Dəqiqələri 12-dən başlayaraq dəqiqə əqrəbinin olduğu yerə qədər beş-beş saymaqla hesablayın. *İşləyib və qalıb* sözlərinə uyğun vaxtları saatlar üzərində araşdırın.

2-yə 20 dəqiqə
işləyib

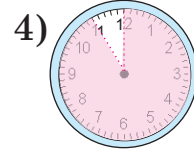
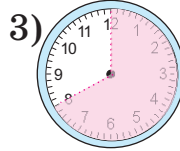
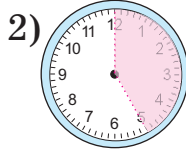
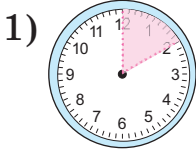

2-nin
yarısıdır

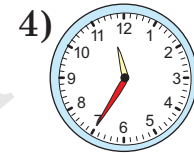
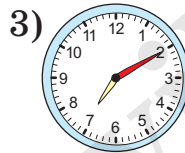
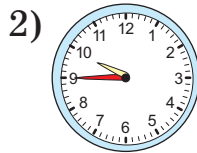
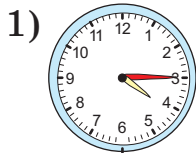

2-yə 20 dəqiqə
qalıb

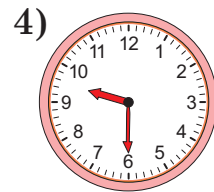
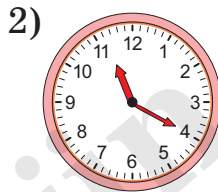
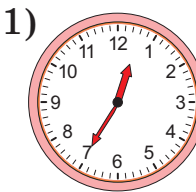
1. Rənglənmiş hissənin neçə dəqiqəni göstərdiyini müəyyən edin.

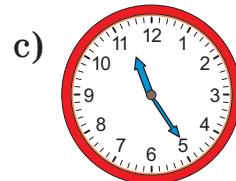
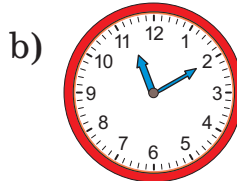
2. Saatların göstərdiyi vaxtları “işləyib” və “qalıb” sözlərindən istifadə etməklə ifadə edin.

3. 1 saat sonra saat neçə olacaq?

4. İndi gündüz saat 12-yə 10 dəqiqə işləyib. Aşağıdakı saatlardan hansı 15 dəqiqə sonrakı vaxtı göstərir?

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Hər bir cümlədəki vaxta uyğun saatı seçin:

- Riyaziyyat dərsi 11-ə 15 dəqiqə qalmış başlanır.
- Nihadın üzgüçülük məşqləri 3-ə 20 dəqiqə qalmış başlayır.
- Aybəniz 4-ün yarısında diş həkiminin qəbulunda olmalıdır.
- Nadir hər gün səhər saat 6-da quşlarına yem verir.

A

B

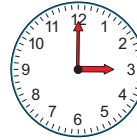
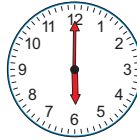

C

D

2. Səhər saat 6-dan gündüz saat 3-ə qədər neçə saat vaxt keçər?

3. Məktəblilərin yay istirahət düşərgəsində nahar vaxtı gündüz saat 1-dən 3-ə qədər müəyyənləşdirilib. Aşağıdakılardan hansı bu vaxtı düzgün göstərir?

13:00-15:00

11:00-13:00

14:00-16:00

4. Bakı-Gəncə qatarı 20:00-da yola düşməlidir. Texniki səbəblərə görə qatar gecikərək axşam saat 9-da yola düşdü. Qatar neçə saat gec yola düşdü?

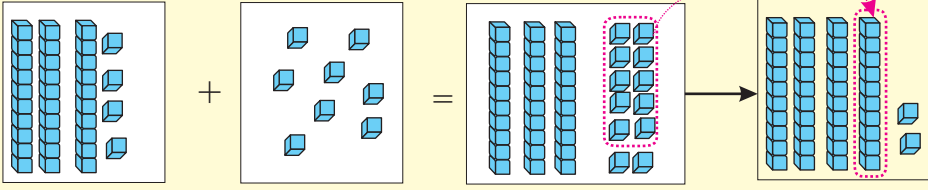
5. **Qruplarla iş.** Aşağıda hava limanında təyyarələrin uçuş vaxtı haqqında məlumat cədvəli verilmişdir. Cədvəli araşdırın, məlumatları təqdim edin.

Reys	Yoladüşmə vaxtı	Çatdığı vaxt
Bakı-Tbilisi	19:00	20:00
Bakı-Ankara	20:00	22:00
Bakı-London	12:00	18:00
Bakı-Moskva	16:00	19:00

100 dairəsində toplama

İkırəqəmli ədədlə birrəqəmli ədədin toplanması.
10-luq yaranan hal

Öyrənmə: 1. Misal. $34 + 8$. Cəmi əvvəlcə kubların köməyiylə tapaq.

Diqqət edin! 10 dənə tək kubun yerinə 1 dənə 10-luq blok qoyulur.

2. $34 + 8$ cəmini $34 + 6 + 2$ kimi yazmaqla, yəni onluğa tamamlamaq üçün əlverişli toplananlar şəklində yazmaqla da hesablamaq olar.

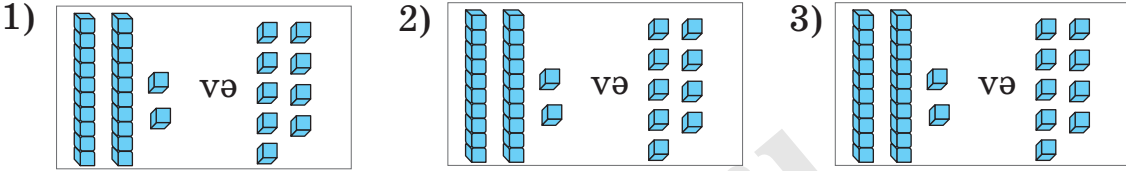
3. $34 + 8$ cəmini sütunla yazmaqla hesablayaq.

♦ Təklilər toplanır: 8 təklik + 4 təklik = 12 təklik

♦ Cəmdə alınan 12 təklik 1 onluq 2 təklikdir. 2 təklik təklilər mərtəbəsinə yazılır. 1 onluq isə 3 onluğa əlavə olunaraq onluqlar mərtəbəsinə yazılır.

Onl.	Təkl.
3	4
+	8
4	2

1. Hər bir şəkli uyğun toplama əməli ilə ifadə edin. Cəmi tapın.

2. Nümunədə göstərildiyi kimi hesablamalar aparmaqla cəmi tapın.

$$47 + 8 = 47 + 3 + 5 = 55$$

$$56 + 8$$

$$34 + 7$$

$$28 + 8$$

$$62 + 9$$

$$45 + 6$$

$$33 + 8$$

3. Misallardan biri digərini şifahi həll etməyə kömək edir.

$$3 + 8$$

$$23 + 8$$

$$5 + 7$$

$$35 + 7$$

$$6 + 5$$

$$16 + 5$$

$$9 + 4$$

$$9 + 54$$

4. Dəftərinizdə yazın və hesablayın.

Onl.	Təkl.	64	45	59	78	28	48
+	8	+	5	+	3	+	8
4	7						
+	5	73	67	39	57	46	78
5	2	+	5	+	6	+	7

5. Avtomobil dayanacağında 37 avtomobil var idi. Dayanacağa əvvəlcə 3, sonra isə 4 avtomobil gəldi. Cəmi neçə avtomobil oldu? Məsələni müxtəlif üsullarla həll edin.

100 dairəsində çıxma

İkirəqəmli ədəddən birrəqəmli ədədin çıxılması.
10-luq ayrılan hal

Öyrənmə: Misal. $43 - 9$

1. Fərqi əvvəlcə kubların köməyiylə tapaq.

4 onluq 3 təklik

1.

Onluq	Təklik

10-luqlardan birini
təklidlərə ayıraq:

2.

Onluq	Təklik

13 təklildən
9 təklik çıxmaq:

3.

Onluq	Təklik

Fərq:
3 onluq 4 təklik

4.

Onluq	Təklik

2. $43 - 9$ fərqi sütunla yazmaqla hesablayaq.

$3 < 9$ olduğu üçün 4 onluqdan 1 onluq 3 təkliyə əlavə edilir, təklilərin sayı 13 olur. 13 təklildən 9 təklik çıxılır: $13 - 9 = 4$ və 4 təklilər mərtəbəsinə yazılır. Qalan 3 onluq isə onluqlar mərtəbəsinə yazılır.

Onl.	Təkl.
3	13
- 4	- 9
3	4

1. Bir onluğu təklilərlə əvəz edin.

$67 \rightarrow$ 6 onluq 7 təklik \rightarrow 5 onluq 17 təklik

$32 \rightarrow$

$83 \rightarrow$

2. Fərqi tapın.

$$\begin{array}{r} 5 \quad 11 \\ 61 \\ - 8 \\ \hline 53 \\ 33 \\ - 7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 52 \\ - 6 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ - 5 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 71 \\ - 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 42 \\ - 9 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 61 \\ - 4 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 45 \\ - 7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 80 \\ - 7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 64 \\ - 8 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 50 \\ - 8 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 75 \\ - 8 \\ \hline \end{array}$$

3. Bir topda 30 metr parça var idi. Topdan əvvəlcə 5 m, sonra isə 3 m parça kəsildi. Topda neçə metr parça qaldı?
Məsələni müxtəlif üsullarla həll edin.

4. Müqayisə edin.

1) $40 \bullet 42 - 3$

2) $60 \bullet 66 - 7$

3) $70 - 9 \bullet 70 - 7$

100 dairəsində toplama və çıxma

1. Misalları dəftərinizdə yazın və həll edin.

$\begin{array}{r} 614 \\ - 74 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 23 \\ - 4 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 34 \\ - 5 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 42 \\ - 6 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 55 \\ - 7 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 61 \\ - 8 \\ \hline \end{array}$
$\begin{array}{r} 1 \\ + 47 \\ + 6 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 78 \\ + 5 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 37 \\ + 4 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 43 \\ + 8 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 44 \\ + 6 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 68 \\ + 8 \\ \hline \end{array}$

2. Onluq ayırmaqla həll edilən misalları bir sütunda, qalanlarını isə digər sütunda yazmaqla həll edin.

$27 - 8$	$47 - 7$	$89 - 8$	$49 - 6$	$72 - 7$
$75 - 7$	$47 - 8$	$55 - 9$	$53 - 5$	$68 - 5$

3. Hər bir sütunda misalların düzülüş qaydasını müəyyən edin. Ötürülmüş misalları da əlavə etməklə həll edin.

$13 - 7$	$5 + 9$	$16 - 8$
$23 - 7$	$15 + 9$	$26 - 8$
.....
$93 - 7$	$85 + 9$	$96 - 8$

4. Məsələləri şəkil çəkməklə həll edin.

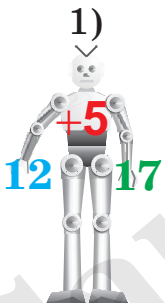
1) Bağda daha 4 gilə ağacı əkilə, onların sayı 21 olar.

Bağda əvvəlcə neçə gilə ağacı var idi?

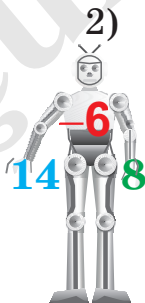
2) Bağda 28 nar ağacı, bundan 9 dənə az alma ağacı var.

Armud ağaclarının sayı alma ağaclarının sayından 7 dənə azdır. Bağda neçə armud ağacı var?

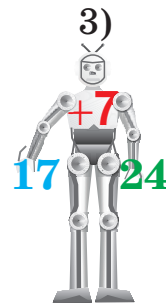
5. Hər bir robot qəbul etdiyi ədəd üzərində verilən qaydaya görə toplama və ya çıxma əməlini yerinə yetirir və çıxışa ötürür. Robotların işinə görə cədvəli doldurun.

Giriş	Çıxış
12	17
21	
	34

Giriş	Çıxış
14	8
16	
	23

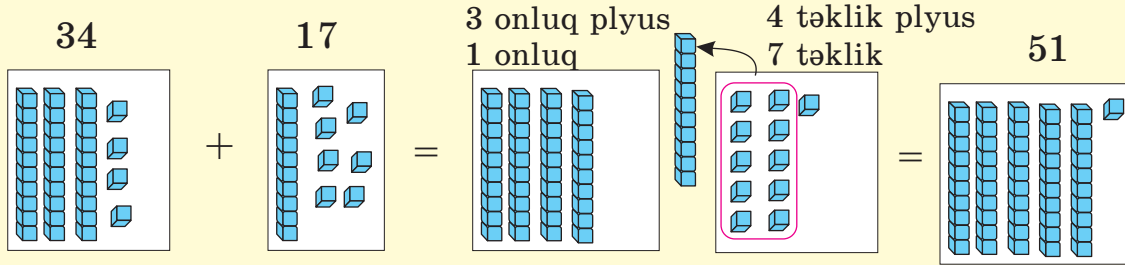
Giriş	Çıxış
	24
38	
	45

100 dairəsində toplama

İkirəqəmli ədədlərin toplanması. 10-luq yaranan hal

Öyrənmə: Misal. $34 + 17$.

1. Hesablamaları kubların köməyiylə yerinə yetirək.

2. Hesablamaları sütunla yazaraq yerinə yetirək.

$$34 + 17 = 51$$

♦ Təklilik təkliyin, onluq onluğun altında yazılır.

♦ Təkliliklər toplanır. Nəticə 10-dan çox olduğundan alınan vahidlər onluq və təkliliklərə ayrılır.

$$7 + 4 = 11 \rightarrow 1 \text{ onluq } 1 \text{ təklilik}$$

1 təklilik təkliliklər mərtəbəsinə yazılır.

♦ Onluqlar toplanır, təkliliklər mərtəbəsiindən alınmış

$$34 + 17 = 51$$

1 onluq isə onluqlara əlavə edilir: $3 \text{ onl.} + 1 \text{ onl.} + 1 \text{ onl.} = 5 \text{ onl.}$

Nəticə onluqlar mərtəbəsinə yazılır.

Onl.	Təkl.
3	4
+1	7
5	1

1. Sütunla yazaraq hesablayın.

Onl.	Təkl.
5	8
+2	2
8	0

$$45 + 26$$

$$35 + 28$$

$$47 + 35$$

$$17 + 47$$

$$17 + 14$$

$$27 + 48$$

$$66 + 27$$

$$69 + 16$$

$$19 + 34$$

$$29 + 26$$

$$48 + 46$$

$$39 + 57$$

2. Fiğurların yerinə uyğun rəqəmi yazın və hesablayın.

$$\heartsuit = 5$$

$$\blacktriangle = 6$$

$$2 \star + \blacktriangle 4$$

$$\bullet 7 + 2 \blacktriangle$$

$$\star = 3$$

$$\bullet = 4$$

$$\heartsuit 3 + 4 \bullet$$

$$\heartsuit 3 + \star 1$$

3. Ötürülmüş rəqəmləri tapın.

$$3 _ + _ 2 = 77$$

$$3 _ + _ 5 = 72$$

4. Tofiq komputer oyununda yığdığı hər 10 xal üçün 1 əlavə cəhd qazanır. 1) Tofiq 37 xal yığdı, o neçə əlavə cəhd qazandı?

2) 5 cəhd qazanması üçün Tofiq ən azı daha neçə xal yığmalıdır?

5. Cəmin dəyişmə qaydasını müəyyən edin və daha 5 addım davam etdirin: $7 + 4$, $8 + 14$, $9 + 24$, ...

100 dairəsində çıxma

İkirəqəmli ədədlərin çıxılması.

Azalanın təklirlərinin çıxılanın təklirlərindən az olduğu hal (10-luq ayrılan hal)

Öyrənmə: Misal. $43 - 27 = 16$

Onluqlar mərtəbəsindən
1 onluğu təklirlərə əlavə edirik

13 təklirdən 7 təkliri çıxırıq

2 onluğu çıxırıq

1. $3 < 7$ olduğu üçün

Onluq	Təklir
4	3
2	7

2.

Onluq	Təklir
3	13
4	3
2	7

3.

Onluq	Təklir
3	13
4	3
2	7
	6

4.

Onluq	Təklir
3	13
4	3
2	7
1	6

1. Fərqi tapın.

Onl.	Təkl.
4	14
5	4
1	7
3	7

$34 - 19$

$71 - 36$

$54 - 28$

$42 - 27$

$67 - 19$

$32 - 17$

$74 - 48$

$45 - 16$

$21 - 15$

$51 - 33$

$44 - 27$

$43 - 16$

2. Rəngli xanalarla uyğun rəqəmləri tapın.

$1) 4 \square - \square 5 = 17$

$2) \square 7 - 3 \square = 24$

$3) 7 \square - 6 \square = 8$

3. Azalan və çıxılanın dəyişmə qaydasını müəyyən edin və daha 5 addım davam etdirin.

$14 - 9, 24 - 10, 34 - 11, \dots$

4. Şifahi hesablayın.

$50 - 15$

$70 - 65$

$80 - 55$

$40 - 25$

$30 - 25$

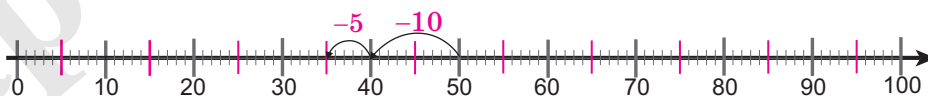
$90 - 75$

$40 - 15$

$60 - 35$

$70 - 35$

$80 - 45$

100 dairəsində toplama və çıxma

1. Onluq ayırmaqla həll olunanları bir sütunda, qalanlarını digər sütunda yazın və həll edin.

$83 - 26$

$71 - 43$

$84 - 56$

$58 - 36$

$53 - 25$

$76 - 48$

$97 - 45$

$46 - 23$

$63 - 44$

$74 - 58$

$38 - 14$

$56 - 23$

2. Təklidləri topladıqda 10-luq alınan misalları bir sütunda, qalanlarını isə digər sütunda yazın və həll edin.

$47 + 38$

$25 + 48$

$61 + 17$

$52 + 27$

$34 + 32$

$36 + 18$

$23 + 64$

$28 + 24$

$54 + 21$

$44 + 47$

$45 + 19$

$72 + 19$

3. Araşdırın, uyğun qayda ilə tamamlayın və hesablayın.

$30 + 20$

$98 - 76$

$12 + 22 + 32$

$32 + 22$

$87 - 65$

$13 + 23 + 33$

$34 + 24$

$76 - 54$

$14 + 24 + \square$

$36 + \square$

$65 - \square$

$15 + \square + \square$

$\square + \square$

$\square - \square$

$\square + \square + \square$

4. 2^a sinfində oxuyan oğlanların sayı qızların sayından 4 nəfər çoxdur. 1) Sinifdə 9 qız varsa, neçə oğlan var?
2) 2^a sinfində cəmi neçə şagird oxuyur?

5. Verilən ədədlər arasından 87 – 59 fərqiə bərabər olan ədədi mühakimələr aparmaqla seçin. Seçiminizi “50 ola bilməz, çünki 59 + 50 87-dən çoxdur,” kimi fikirlər söyləməklə əsaslandırın.

50

22

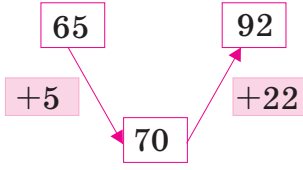
28

34

6. Fikrimdə ikirəqəmli ədəd tutmuşam. Bu ədədin onluqlarının sayı təklidlərinin ikiqatı qədərdir, rəqəmləri cəmi isə 3-ə bərabərdir. Fikrimdə tutduğum ədədi tapın.
Siz də bu cür məsələlər qurun və parta yoldaşınıza söyləyin.

100 dairəsində toplama və çıxma

1. Misalları nümunəyə uyğun həll edin.

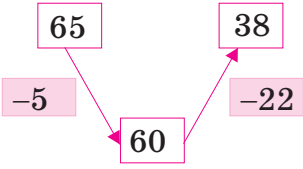

$$\begin{aligned} 65 + 27 &= 92 \\ 65 + 5 + 22 &= 92 \\ 65, 70, 92 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 65 + 16 \\ 54 + 28 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 45 + 37 \\ 78 + 14 \end{aligned}$$

2. Misalları nümunəyə uyğun həll edin.

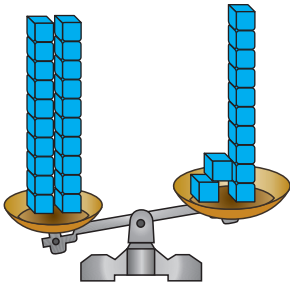

$$\begin{aligned} 65 - 27 \\ 65 - 5 = 60 \\ 60 - 22 = 38 \\ 65, 60, 38 \end{aligned}$$

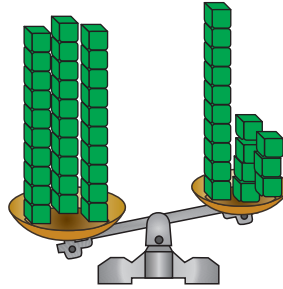
$$\begin{aligned} 73 - 17 \\ 54 - 29 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 45 - 16 \\ 66 - 28 \end{aligned}$$

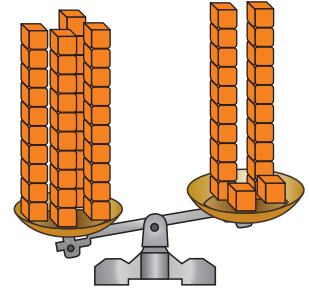
3. Tərəzilərin tarazlıqda olması üçün uyğun gözə neçə kub əlavə etmək lazımdır?

$$20 = 12 + \underline{\quad}$$

$$30 = 17 + \underline{\quad}$$

$$40 = 22 + \underline{\quad}$$

4. Məsələləri əvvəlcə öz sözlərinizlə danışın, həllinizi həm şifahi, həm də yazılı təqdim edin.

1) Sinif otağının uzunluğu 5 m, məktəb dəhlizinin uzunluğu isə bundan 10 m çoxdur. Dəhlizin uzunluğu neçə metrdir?

2) Qabdakı 30 l sudan 17 l-i həyətdəki gülləri suvarmaq üçün, 12 l-i isə evdə işləndi. Qabda neçə litr su qaldı?

3) Lalənin 18, Sahibin 7 stikeri var. Sahibin stikerlərinin sayının Lalənin stikerləri qədər olması üçün ona daha neçə stiker lazımdır?

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. “Hərəyə 1 ağac əkək!” şüarı ilə keçirilən tədbirdə məktəb kollektivinin əkdüyü ağac və güllərin sayı haqqında məlumat cədvəldə verilmişdir. Cədvələ görə müxtəlif məsələlər tərtib edin.

Ağac və güllər	Sayı
Meyvə ağacları	32
Bəzək ağacları	24
Çoxillik gül kolları	47
Mövsümi gül kolları	65

2. Misalları nümunədə göstərildiyi kimi yazın və həll edin.

Onl.	Təkl.	Onl.	Təkl.			
1		6	11	$45 + 22$	$57 - 23$	$72 + 21$
4	7	7	1	$71 - 29$	$74 + 17$	$33 + 39$
+ 2	5	- 2	9	$35 + 45$	$55 - 34$	$42 - 24$
7	2	4	2			

3. Müqayisə edin:

$55 + 30$	$90 - 7$	$58 - 20$	$35 + 10$
$42 + 50$	$75 - 5$	$36 - 8$	$17 + 11$
$65 - 9$	$85 - 24$	$76 + 9$	$73 + 20$

4. Birinci sütundakı misalların tərtib olunma qaydasına görə digər sütunlardakı misallar ardıcılığını tamamlayın və həll edin.

$80 - 9$	$50 - 6$	$70 - 8$	$60 - 7$
$70 - 8$	$40 - 5$
$60 - 7$
$50 - 6$

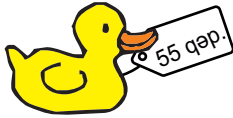

5. Dəftərinizdə eyniölçülü 4 düzbucaqlı çəkin və aşağıdakı qayda ilə rəngləyin.

Qırmızı düzbucaqlı mavi və sarı düzbucaqlının arasında, yaşıl düzbucaqlı isə mavi düzbucaqlının solunda olsun.

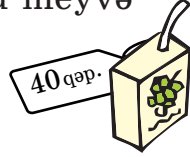
6. Fikrimdə bir ədəd tutmuşam. Bu ədəd ən böyük ikirəqəmli cüt ədəddən 2 onluq azdır. Fikrimdə tutduğum ədəd hansıdır?

Alın və ödəyin (qəpiklə)

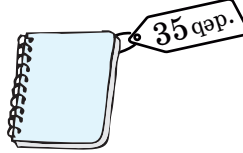
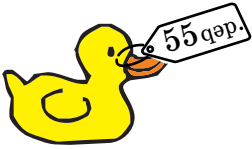
1. Pulun qalığını hesablayın.

Alınan əşya			
Ödənilən pul			
Pulun qalığı	?	?	?

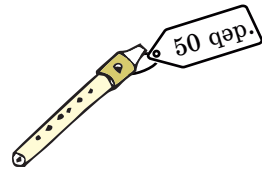
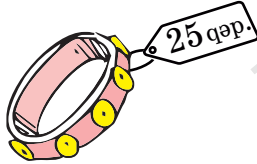
2. Əgər sizin 2 dənə 20 qəpiklik, 2 dənə 10 qəpiklik və 2 dənə 5 qəpikliyiniz varsa, qiyməti 40 qəpik olan bir qutu meyvə şirəsinin pulunu hansı qəpiklərlə ödəyə bilərsiniz? Müxtəlif variantlar fikirləşin.

3. Hər birini alarkən az sayda qəpiklə ödəməyə çalışın.

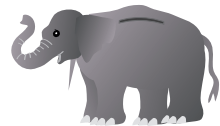

4. Aşağıdakı əşyaların pulunu yalnız 5 və ya 3 qəpiklərlə ödəyərək alın.

5. Bir dondurmanın qiyməti 35 qəpikdir. Əkbər dondurma üçün 50 qəpiklik verdi. Satıcı ona neçə qəpik qaytarmalıdır?

6. Qəmərxanə daxılına yığdığı qəpik pulları saydı. Daxıldan 10 dənə 5 qəpiklik, 3 dənə 3 qəpiklik, 12 dənə 1 qəpiklik çıxdı. Qəmərxanə nə qədər pul yığmışdır?

Pullarımız. Manat

Öyrənmə:

Kağız pulları böyükdən kiçiyə doğru sıra ilə düzün və sayın.

50, 70, 80, 85, 90, 91, 92 Cəmi 92 manat.

Manatın işarəsi: ₼ Məsələn, 92 manat 92 ₼ kimi də yazılır.

1. 1) Şəkildəki kağız pullar arasında dəyərinə görə ən kiçik pul hansıdır və neçə dənədir?
2) Dəyərinə görə ən böyük pul hansıdır və neçə dənədir?

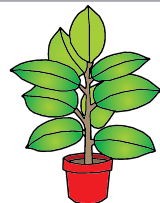
2. Nazim pullarını aşağıdakı kimi ardıcıl sayır. Bunların hansı kağız pullar olduğunu müəyyən edin. Tapşırığı kağızdan kəsilmiş pullar üzərində nümunəyə uyğun yerinə yetirin.

a) Nazim saydı: 10, 15, 25, 35, 55, 60 b) 5, 10, 60, 61, 62
manatlıqlar: c) 20, 21, 22, 27, 37
düzün:
sayın: 20, 30, 40, 50, 55, 60 Cəmi: 60 manat

3. Köynəyin qiyməti 12 manatdır. Ayaqqabının qiyməti bundan 10 manat bahadır. Ayaqqabı neçə manatdır?

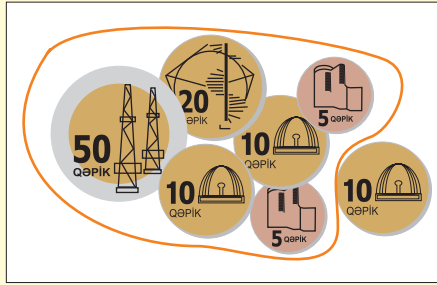
4. Bir məktəbli çantasının qiyməti 17 manatdır. İki ay ərzində çantanın qiyməti əvvəlcə 3 manat, sonra isə daha 5 manat ucuzlaşdı. Çantanın son qiyməti neçə manat oldu?

5. Dibçəkdəki gül üçün 15 manat ödənilədi. Ödənilən kağız pulların sayı 6 dənə oldu.
1) Bu kağız pulları müəyyən edin.
2) Bu məbləği eyni kağız pullarla ödəyin.

Manat və qəpik

Öyrənmə:

1 manat 100 qəpikdir.

Burada 1 manat 10 qəpik pul var.

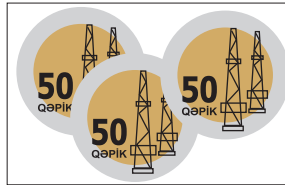
Məsələləri kağızdan kəsilmiş pul modelləri ilə həll edin.

1. Pulları sayın.

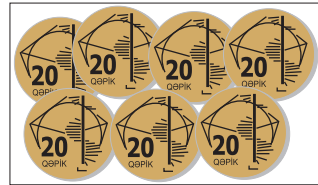
1)

2)

3)

2. Hansı çoxdur?

1 manat 40 qəpik, yoxsa 1 manat 60 qəpik

2 manat 10 qəpik, yoxsa 1 manat 90 qəpik

3. Nailə xanım aldığı ərzağın pulunu ödəyərkən kassir ona 5 manat pul qalığı qaytardı. Nailə xanımın aldığı ərzağın qiyməti ümumilikdə 25 manat idi. 1) Nailə xanım kassaya neçə manat vermişdir? 2) Kassaya verilmiş məbləğ hansı kağız pullarla ola bilər? Variantları kağızdan kəsib hazırladığınız pullarla göstərin.

4. 1) Elnarənin 1 manat 40 qəpik pulu var idi. Babası ona 50 qəpik də verdi. Elnarənin daha neçə qəpiyi olsa, 2 manat pulu olar? 2) Vəli deyir ki, onun pulları 20 qəpiklərlədir. Daha 2 dəne 20 qəpikliyi də olsa, 1 manat pulu olar. Vəlinin neçə 20 qəpikliyi var? Vəlinin neçə qəpik pulu var?

5. Nəriman 2 manat 40 qəpik pulu qardaşı ilə bərabər böldü. Hər birinə nə qədər pul düşdü?

6. Qruplarla iş

Müxtəlif üsullarla qəpiklərdən 1 manat düzəldin.

Toplama və çıxmanın qarşılıqlı əlaqəsi

Öyrənmə:

Bir toplama əməlini yerinə yetirsəniz, ona uyğun 2 çıxma əməlini asanlıqla yerinə yetirə bilərsiniz.

$$26 + 35 = 61 \quad 61 - 35 = 26 \quad 61 - 26 = 35$$

Çıxma əməlini düzgün yerinə yetirdiyinizi həm toplama, həm də çıxma əməlinin köməyiylə yoxlaya bilərsiniz.

$$57 - 24 = 33 \quad 33 + 24 = 57 \quad 57 - 33 = 24$$

1. Toplama əməllərinə aid misalları yerinə yetirsəniz, çıxmaya aid misalları asanlıqla həll edə bilərsiniz.

1) $22 + 21$	$43 - 21$	2) $53 + 23$	$76 - 53$
$22 + 32$	$54 - 32$	$26 + 31$	$57 - 26$
$20 + 44$	$64 - 44$	$35 + 43$	$78 - 35$

2. Kimin səhvi çoxdur? Həllin düzgün olub-olmadığı haqqında fikrinizi toplama əməlinin köməyiylə yoxlayın.

Kamal				Gülər			
$\begin{array}{r} 53 \\ -27 \\ \hline 16 \end{array}$	$\begin{array}{r} 47 \\ -22 \\ \hline 25 \end{array}$	$\begin{array}{r} 51 \\ -34 \\ \hline 16 \end{array}$	$\begin{array}{r} 64 \\ -46 \\ \hline 18 \end{array}$	$\begin{array}{r} 78 \\ -37 \\ \hline 31 \end{array}$	$\begin{array}{r} 53 \\ -45 \\ \hline 8 \end{array}$	$\begin{array}{r} 87 \\ -52 \\ \hline 35 \end{array}$	$\begin{array}{r} 45 \\ -28 \\ \hline 17 \end{array}$

3. Təranə və nənəsi cücələri sayırlar. Onlar cəmi 45 cücə saydılar. Cücələrdən 23-ü ağ, qalanları qırmızı rəngdədir. Təranə nənəsi ilə neçə qırmızı cücə saydı?

Məsələnin şərtini elə dəyişin ki, sualda: a) ağ cücələrin sayının tapılması, b) bütün cücələrin sayının tapılması tələb edilsin.

4. Dəftərinizdə tamamlayın.

$$28 \begin{array}{c} \xrightarrow{+28} \blacksquare \\ \xleftarrow{-28} \end{array}$$

$$42 \begin{array}{c} \xrightarrow{+17} \blacksquare \\ \xleftarrow{-17} \end{array}$$

$$55 \begin{array}{c} \xrightarrow{+23} \blacksquare \\ \xleftarrow{-23} \end{array}$$

$$33 \begin{array}{c} \xrightarrow{+27} \blacksquare \\ \xleftarrow{-27} \end{array}$$

$$34 \begin{array}{c} \xrightarrow{+32} \blacksquare \\ \xleftarrow{-32} \end{array}$$

$$62 \begin{array}{c} \xrightarrow{+33} \blacksquare \\ \xleftarrow{-33} \end{array}$$

Toplama və çıxmanın qarşılıqlı əlaqəsi

Məsələ həlli

Öyrənmə: Məsələdə verilənlə axtarılanın yerini dəyişməklə yeni məsələlər qurmaq olar.

Məsələ 1. 2-ci sinif şagirdləri sinif şənliyinə 12 nəfər 1-ci sinifdən, 9 nəfər 3-cü sinifdən dəvət ediblər. İkincilər şənliklərinə cəmi neçə şagird dəvət ediblər?

tam	
?	
hissə	hissə
12	9

Məsələ 2. İkinci sinif şagirdləri sinif şənliyinə cəmi 21 şagird dəvət ediblər. Onlardan 12 nəfəri 1-ci sinif, qalanları 3-cü sinif şagirdləridir. Şənliyə neçə nəfər 3-cü sinif şagirdi dəvət olunub?

tam	
21	
hissə	hissə
12	?

Məsələ 3. İkinci sinif şagirdləri sinif şənliyinə cəmi 21 şagird dəvət ediblər. Onlardan 9 nəfəri 3-cü sinif, qalanları isə 1-ci sinif şagirdləridir. Şənliyə neçə nəfər 1-ci sinif şagirdi dəvət olunub?

tam	
21	
hissə	hissə
?	9

Hər bir məsələyə görə yeni məsələlər qurun və cədvəllər çəkin.

1. Ləklərə əkilmiş 56 pomidor şitilindən 17-si çiçək açıb, qalanları çiçək açmayıb. Neçə pomidor şitili hələ çiçək açmayıb?

tam	
hissə	hissə

2. Yarışda məktəbin “Cəsurlar” komandası 46 xal, “Qartallar” komandası isə 52 xal qazandı. Məktəbin iki komandası cəmi neçə xal qazandı?

tam	
hissə	hissə

3. Yeni il şənliyində iştirak edən şagirdlər müxtəlif nağıl qəhrəmanlarının obrazlarını canlandıran maskalar hazırlamalıdır. Şagirdlər 28 maskadan 17-ni hazırladılar. Onlar daha neçə maska hazırlamalıdır?

tam	
hissə	hissə

4. Aprel ayında 7 gün yağışlı, qalan günlər isə günəşli keçib. Aprel ayında neçə günəşli gün olub?

tam	
hissə	hissə

Məsələ həlli

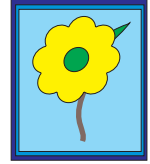
Artıq məlumatı müəyyənləşdirin

1. Nazim cəmi 24 stol və stul rənglədi.
Bunlardan 4-ü stol, qalanları stuldur.
O, bu işi 3 günə yerinə yetirdi.
Nazim neçə stul rənglədi?

2. Mehmanın ağ və boz rəngdə 27 dovşanı var. Ağ dovşanlardan 4-ü yatır. Dovşanlardan 12-si ağ rəngdədir. Mehmanın neçə boz dovşanı var?

3. Nəzrinin 24 gül stikeri (yapışqanlı şəkillər) var.
Bunlardan 5-ni ona rəfiqəsi bağışlayıb. Nəzrin
12 stikerdən dəftərini bəzəmək üçün istifadə
etdi. Nəzrinin neçə gül stikeri qaldı?

4. Meydançada 12 uşaq voleybol oynayır. Onlardan 4 nəfəri
bir sinifdə oxuyur. Meydançada daha 14 nəfər məşq edir.
Meydançada cəmi neçə nəfər var?

5. İkinci sinif şagirdləri bazar günü İncəsənət Muzeyinə
ekskursiyaya getməyi planlaşdırırlar. Muzeyə 2^a sinfindən
21 nəfər, 2^b sinfindən 27 nəfər gedəcək. 3 valideyn
ekskursiya zamanı müəllimlərə kömək edəcək.
Ekskursiyaya cəmi neçə şagird gedəcək?

Özünüqiymətləndirmə

1. Çıxma əməllərini yerinə yetirin, həllin düzgünlüyünü toplama əməlinin köməyilə yoxlayın.

$$\begin{array}{r} 44 \\ -28 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 72 \\ -27 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 43 \\ -32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 81 \\ -44 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 52 \\ -24 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 73 \\ -58 \\ \hline \end{array}$$

2. Məsələləri tam-hissə cədvəli çəkməklə həll edin.

- a) İki qutuda cəmi 48 şar var. Qutulardan birində 27 şar varsa, digər qutuda neçə şar var?
- b) Şerti elə dəyişin ki, məsələ toplama əməlinin köməyilə həll edilsin.

tam	
hissə	hissə

3. Aşağıda verilmiş ədədlərdən bir toplama və çıxma ailəsinə məxsus olanları üç-üç qruplaşdırın. Neçə qrup alındı?

23, 17, 18, 55, 38, 10, 41, 60, 50

4. İkirəqəmli ədədlə birrəqəmli ədəd toplanmış və ya çıxılmışdır. Aşağıdakı bərabərliklərdən hansı mümkün ola bilər? Bütün halları araşdırın.

$$\boxed{3}\boxed{} + \boxed{} = 52$$

$$\boxed{4}\boxed{} - \boxed{} = 34$$

$$\boxed{3}\boxed{} + \boxed{} = 42$$

$$\boxed{4}\boxed{} - \boxed{} = 24$$

5. Qardaşı Natiqdən xahiş edir ki, torbalardan birini götürüb evə aparsın. Natiq yüngül olduğunu düşünərək kiçik torbanı götürür. İki torbadan birində 5 kq un, digərində 5 kq kələm var. Natiq yüngül torbanı seçə bildimi?

6. Rəngli xanalara uyğun ədədləri yazın.

$$43 + 57 = 43 + \boxed{} + 7$$

$$86 - 52 = 86 - 50 - \boxed{}$$

$$31 + 46 = \boxed{} + 1 + 46$$

$$46 - 24 = 46 - \boxed{} - 4$$

$$58 + 37 = 58 + \boxed{} + 7$$

$$85 - 53 = 85 - \boxed{} - 3$$

$$49 + 26 = 49 + 20 + \boxed{}$$

$$74 - 26 = 74 - 20 - \boxed{}$$

3-cü bölmə

- Tez hesablama bacarıqları
- Həndəsi fiqurlar
Kvadrat, düzbucaqlı, üçbucaq, daire
- Mötərizəli ifadələr
- Həndəsi fiqurlar
Kub, düzbucaqlı prizma, silindr, konus, küre
- Əşyanın yeri

Tez hesablama bacarıqları

1. Nümunədə verilmiş hesablama üsulunu araşdırın. Əlverişli üsulla hesablayın.

$$23 + 16 + 27 = 23 + 27 + 16 = 50 + 16 = 66$$

$$36 + 29 + 24$$

$$48 + 26 + 12$$

$$11 + 37 + 49$$

$$17 + 48 + 23$$

$$55 + 27 + 15$$

$$28 + 39 + 32$$

2. Ədədin ikiqatından istifadə etməklə şifahi hesablayın.

$$15 + 15$$

$$25 + 25$$

$$35 + 35$$

$$45 + 45$$

$$15 + 16$$

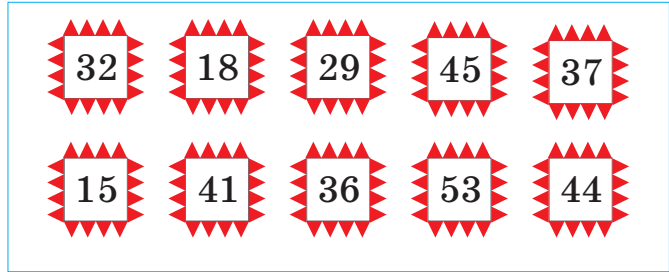
$$25 + 26$$

$$35 + 36$$

$$45 + 46$$

3. Verilən ədəd kartlarını tələb olunan şərtlərə uyğun iki-iki qruplaşdırın. Uyğun misalları yazın və həll edin.

- 1) Cəm 50 olsun.
- 2) Cəm 60 olsun.
- 3) Cəm 70 olsun.
- 4) Cəm 80 olsun.
- 5) Cəm 90 olsun.

4. Piktoqram mağazada 1 həftə ərzində gündəlik satılan qəndin miqdarını göstərir. Hər böyük torba 10 kq, hər kiçik torba 2 kq qəndin satıldığını bildirir. Piktoqrama görə suallar tərtib edin.

Tez hesablama bacarıqları

1. Rəngli dairələrin yerinə “+” və “-” işarələrini elə yazın ki, bərabərliklər doğru olsun. Bir nümunə də siz əlavə edin.

$$20 \bullet 10 \bullet 5 = 15$$

$$40 \bullet 25 \bullet 30 = 45$$

$$59 \bullet 30 \bullet 11 = 100$$

$$_\bullet _\bullet _\bullet = _\bullet$$

$$38 \bullet 20 \bullet 18 = 0$$

$$60 \bullet 40 \bullet 19 = 39$$

$$90 \bullet 9 \bullet 1 = 80$$

$$_\bullet _\bullet _\bullet = _\bullet$$

2. Neçə 10 qəpiklikdir?

- 2 ədəd 20 qəpiklik;
- 1 ədəd 20 qəpiklik və 1 ədəd 50 qəpiklik;
- 2 ədəd 20 qəpiklik və 2 ədəd 5 qəpiklik;
- 3 ədəd 20 qəpiklik və 1 ədəd 10 qəpiklik.

3. Nümunələri araşdırın. Bu üsulla şifahi hesablayın.

$$22 + 39 = 61$$

$$22 + 40 = 62$$

$$62 - 1 = 61$$

$$64 - 29 = 35$$

$$64 - 30 = 34$$

$$34 + 1 = 35$$

$$59 + 36$$

$$93 - 49$$

$$75 - 59$$

$$29 + 45$$

$$77 - 19$$

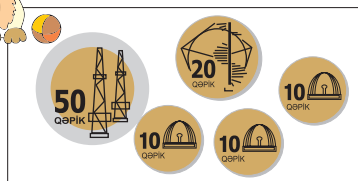
$$46 + 39$$

4. Cədvəli dəftərinizdə tamamlayın.

<div><div></div><div></div></div> + 10
23 33
42
53
67

<div><div></div><div></div></div> - 10
56 46
68
83
47

5. Şəkilə pişiklərin hər birinin bir həftəlik yeməyinə xərclənən pul göstərilmişdir. Hansı pişiyin yeməyinə daha çox pul xərclənir? Cavabınızı uyğun ədədlərin müqayisəsini yazmaqla da göstərin.

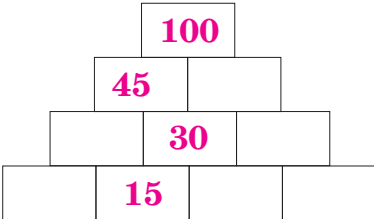

Toplayın 100 olsun, 100-dən çıxın

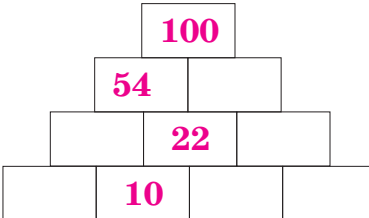
Hesablamaları əvvəlcə şifahi sonra isə dəftərinizdə yazmaqla yerinə yetirin.

1. $59 + 41 = 100$ $67 + 33$ $38 + 62$
 $59 + 1$ $67 + \blacksquare$
 $60 + 40$ $70 + \blacksquare$

2. $72 + \blacksquare = 100$ $53 + \blacksquare = 100$
 $58 + \blacksquare = 100$ $66 + \blacksquare = 100$
 $37 + \blacksquare = 100$ $44 + \blacksquare = 100$
 $85 + \blacksquare = 100$ $21 + \blacksquare = 100$

3. $100 - 20$ $100 - \blacksquare = 70$
 $100 - 10$ $100 - \blacksquare = 20$
 $100 - 70$ $100 - \blacksquare = 10$
 $100 - 40$ $100 - \blacksquare = 50$

4. $100 - 26 = 74$ $100 - 36$ $100 - 64$ $100 - 75$
 $100 - 20 = 80$ $100 - 19$ $100 - 28$ $100 - 92$
 $80 - 6 = 74$ $100 - 47$ $100 - 34$ $100 - 53$

5. $10 - 8 = 2$ $10 - 7 = 3$ $10 - 1 = 9$ $10 - 4 = 6$
 $100 - 18$ $100 - 17$ $100 - 11$ $100 - 14$
 $100 - 28$ $100 - 27$ $100 - 21$ $100 - 24$
 $100 - 38$ $100 - 37$ $100 - 31$ $100 - 34$

6. Araşdırma

Yeni salınan küçədə 100 ev var. Evləri nömrələmək üçün dülgərə rəqəmlər hazırlamaq sifariş edilmişdir. Dülgər 1-dən 100-ə qədər evləri nömrələmək üçün taxtadan neçə 9 rəqəmi hazırlamalıdır?

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Ötürülmüş misalları əlavə edin. Fərqi tapın.

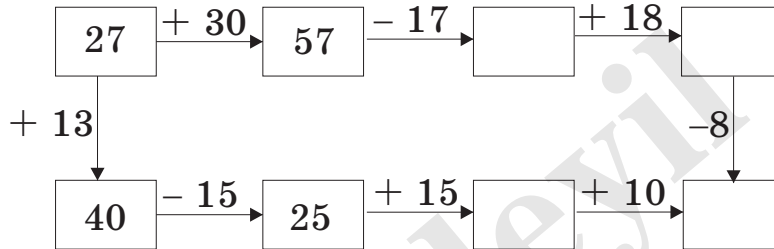
$43 - 21$	$54 - 13$	$_ - _$	$53 - 12$
$43 - 12$	$_ - _$	$65 - 24$	$_ - _$
$34 - 21$	$45 - 13$	$56 - 42$	$_ - _$
$34 - 12$	$45 - 31$	$_ - _$	$_ - _$

2. Xanalara uyğun rəqəmləri yazın.

$90 - 7 = \blacksquare 3$	$60 - 2 = \blacksquare 8$	$80 - 4 = \blacksquare 6$
$60 - 5 = \blacksquare 5$	$40 - 3 = \blacksquare 7$	$90 - 5 = \blacksquare 5$
$70 - 8 = \blacksquare 2$	$50 - 7 = \blacksquare 3$	$40 - 7 = \blacksquare 3$
$50 - 3 = \blacksquare 7$	$30 - 3 = \blacksquare 7$	$20 - 6 = \blacksquare 4$

3. Fikrimdə bir ədəd tutmuşam. Bu ədədin onluqlarının sayını 2 vahid, təkliklərinin sayını 1 vahid artırısaq, ən kiçik üçrəqəmli ədəd alınar. Fikrimdə hansı ədədi tutmuşam?

4. Boş xanalara uyğun ədədləri tapın.

5. Qəpikləri 1 manata tamamlayın.

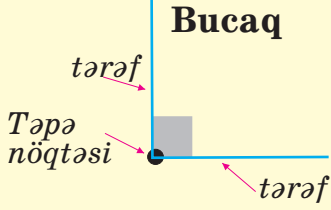
1 manat	
qəpik	qəpik
	35
50	
	85
30	

1 manat	
qəpik	qəpik
20	
	95
45	
	60

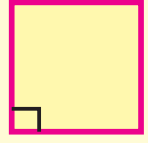
Həndəsi fiqurlar

Düz xətt, şüa, parça, bucaq

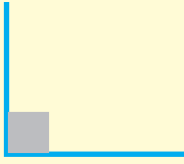
Öyrənmə:

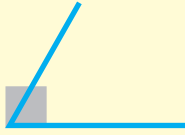
Kvadratin, düzbucaqlının bucaqları düz bucaqdır. Bucaqların iti bucaq, kor bucaq kimi də növləri var. Bu bucaqları düz bucaqla müqayisəli öyrənək.

Düz bucaq

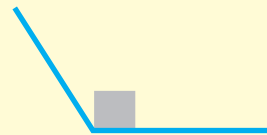

İti bucaq

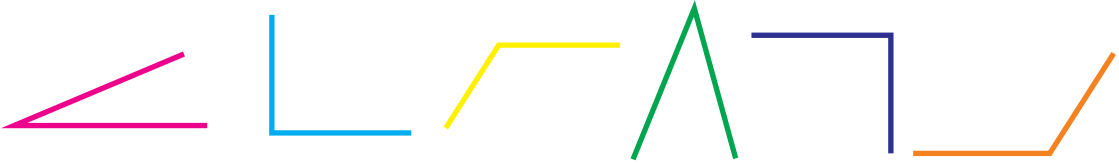
İti bucaq düz bucaqdan kiçikdir

Kor bucaq

Kor bucaq düz bucaqdan böyükdür

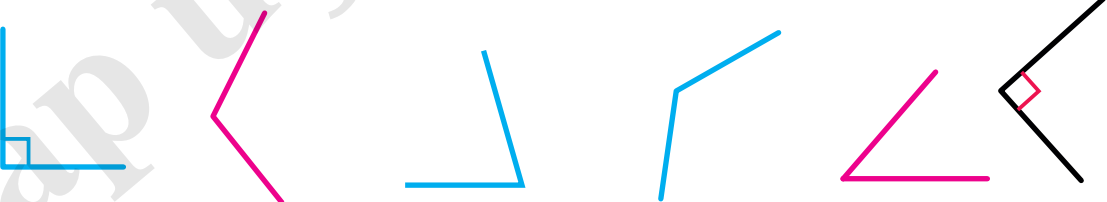
1. Bucaqların növünü müəyyənləşdirin.

2. Elgün məktəbdən evə xeyli vaxtdır qayıdıb. Anası işdən zəng edib onunla söhbət etdi, sonra saati soruşdu. Elgün anasına dedi: "Saatin əqrəbləri düz bucaq əmələ gətirib və tam saati göstərir." Bu cavaba görə Elgünün anası saatin neçə olduğunu müəyyən edə bilərmə?

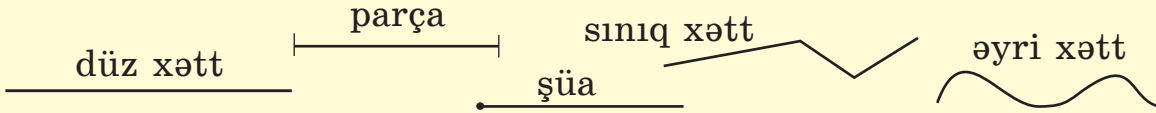
3. Aşağıdakı bucaqlar arasında düz, kor və iti bucaqların sayını müəyyənləşdirin. Metal məftillə müxtəlif bucaqlar modelləşdirin.

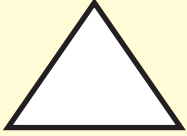
Həndəsi fiqurlar

Kvadrat, düzbucaqlı, üçbucaq, dairə

Aşağıdakı fiqurların hər birini dəftərinizdə çəkin.

Hər bir fiqurun adını, tərəflərinin, təpələrinin və bucaqlarının sayını yazın.

üçbucaq

üçbucaq

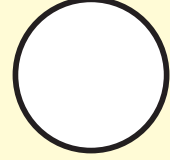
- üç tərəfi var
- üç təpəsi var
- üç bucağı var

kvadrat

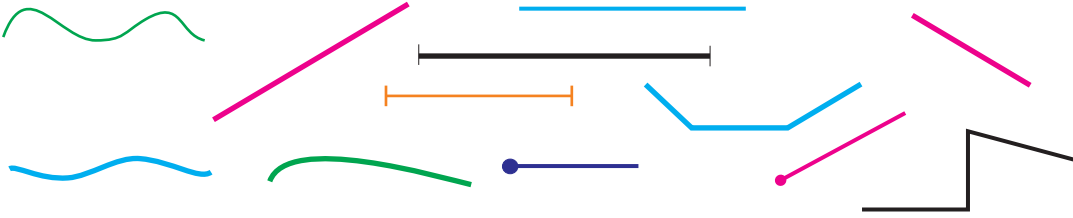

düzbucaqlı

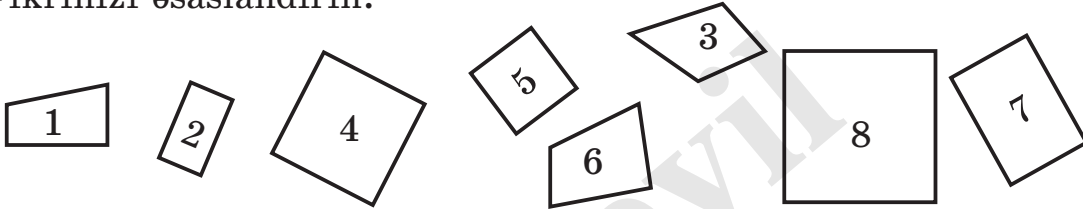

dairə

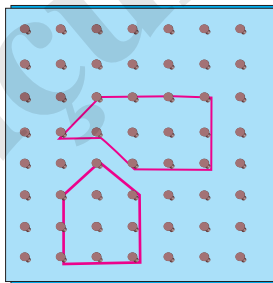
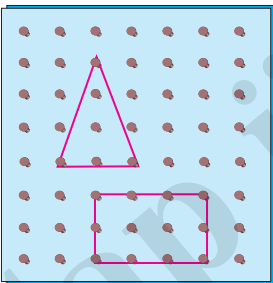
1. Şəkildə neçə düz xətt, sınıq xətt, əyri xətt, parça və şüa var?

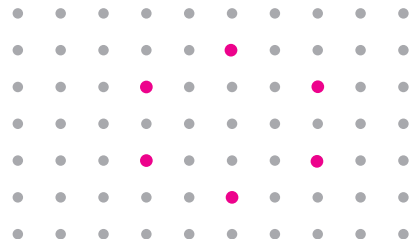
2. Şəkildəki fiqurlardan hansılar kvadrattır?
Fikrinizi əsaslandırın.

3. 1) Həndəsə taxtası üzərində müxtəlif fiqurlar qurun. Tərəflərini və bucaqlarını sayın.

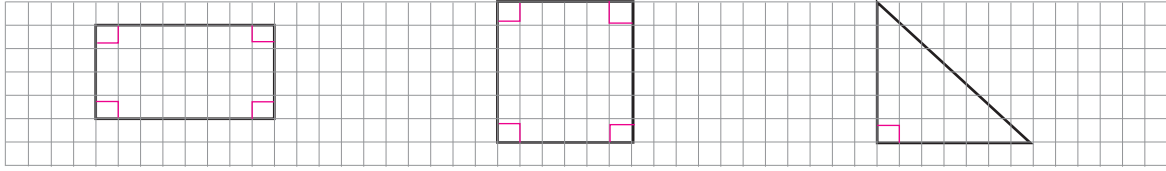

2) Qırmızı nöqtələr həndəsi fiqurun təpələrini göstərir. Bu nöqtələri ardıcıl birləşdirməklə fiquru çəkin. Bu fiqurun tərəflərinin sayı haqqında fikirlərinizi söyləyin.

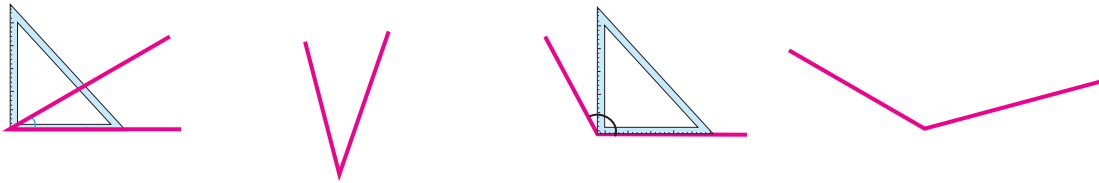

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

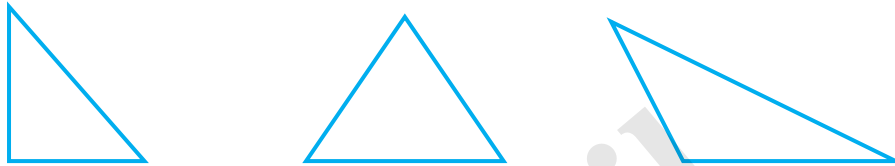
1. Aşağıdakı fiqurları dəftərinizdə çəkin. Adlarını, tərəflərinin, bucaqlarının və tərəflərinin sayını yazın. Düz bucaqları qeyd edin.

2. Dəftərinizdə iti və kor bucaqlar çəkin. Bucaqları günyənin (düzbucaqlı üçbucaq formalı xətkəş) köməyiylə düz bucaqla müqayisə edin.

3. Aşağıdakı üçbucaqları dəftərinizdə çəkin. Hər bir üçbucağın düz bucağını qırmızı, iti bucağını mavi, kor bucağını yaşıl rənglə işarə edin.

4. Bucaqlarının sayının azalan ardıcılığı ilə aşağıdakı fiqurları dəftərinizdə çəkin.

5. **Qruplarla iş.**

Qəmə deyir ki, bucağı əmələ gətirən xətlər - bucağın tərəfləri bir-birinə yaxınlaşdıqca bucaq kiçilir. Bu fikir doğrudurmu? Müzakirə edin. Çəkib göstərin.

Mötərizəli ifadələr

Öyrənmə: Mötərizəli və mötərizəsiz ifadələrdə əməllər hansı ardıcılıqla yerinə yetirilir?

Mötərizəsiz ifadə: $30 - 14 + 7 = 16 + 7 = 23$

Əməllər soldan sağa yazıldığı ardıcılıqla yerinə yetirilir.

Mötərizəli ifadə: $30 - (14 + 7) = 30 - 21 = 9$

Mötərizəli ifadələrdə əvvəlcə mötərizə daxilindəki əməl yerinə yetirilir. Sonra isə əməllər mötərizəsiz ifadədə olduğu qaydada yerinə yetirilir.

1. Hesablayın.

$$(67 - 17) + 23$$

$$(59 - 11) + 13$$

$$48 - (16 + 24)$$

$$38 - (13 + 13)$$

$$54 + (30 - 15)$$

$$(23 + 23) - 14$$

2. Üç qabda cəmi 56 qoğal var. Birinci qabda 23 qoğal, ikinci qabda 17 qoğal olduğu məlumdur. Üçüncü qabdakı qoğalların sayını isə uşaqlar müxtəlif üsullarla tapıblar.

a) Yeganə məsələyə uyğun aşağıdakı ifadəni yazıb. Onun həllini izah edin.

$$56 - (23 + 17)$$

b) Əsmər və Nəsim isə müvafiq olaraq aşağıdakı ifadələri yazıblar. Bu ifadələri də məsələnin şərtinə uyğun olaraq izah edin.

$$56 - 23 - 17 \quad \text{və} \quad 56 - 17 - 23$$

3. Aydangilin evindən Davudgilə qədər məsafə 100 m-dir. Aydangildən Vasifgilə qədər olan məsafəni şəklə görə tapın.

4. Mötərizədən istifadə etməklə misalları yazın.

- 1) 38-dən 12 ilə 18-in cəmini çıxın.
- 2) 64-dən 34 ilə 19-un fərqi çıxın.
- 3) 65 ilə 23-ün fərqi üzərinə 18 əlavə edin.
- 4) 15 ilə 18-in cəmindən 8 çıxın.

Mötərizəli ifadələr

1. Mötərizənin köməyiylə toplananları onluqların və təklidlərin cəmi ilə ifadə edin.

$$57 + 27 = (50 + 20) + (7 + 7) = 70 + 14 = 84$$

$$34 + 36$$

$$45 + 27$$

$$53 + 34$$

$$23 + 49$$

$$28 + 39$$

$$42 + 19$$

$$54 + 43$$

$$36 + 39$$

$$72 + 26$$

2. Mötərizədən elə istifadə edin ki, doğru bərabərlik alınsın.

$$45 - 10 + 20 = 55$$

$$30 - 10 - 5 = 15$$

$$45 - 10 + 20 = 15$$

$$30 - 10 - 5 = 25$$

3. Nöqtələrin yerinə ədədlər yazmaqla məsələni tamamlayın və həll edin.

Gülzar 48 səhifəlik kitabın birinci gün səhifəsini, 2-ci gün isə ... səhifəsini oxudu. Gülzar kitabın hələ neçə səhifəsini oxumalıdır?

4. Mötərizədən elə istifadə edin ki, doğru bərabərlik alınsın.

$$47 + 13 + 20 = 60 + 20$$

$$17 + 45 - 15 = 62 - 15$$

$$36 + 14 - 10 = 36 + 4$$

$$42 + 18 - 10 = 42 + 8$$

$$45 - 15 + 20 = 30 + 20$$

$$63 - 13 + 25 = 63 - 38$$

5. Avtomobilin çənində 40 l benzin var idi. Avtomobil günortaya qədər 12 l, günortadan sonra 9 l benzin işlətdi. Avtomobilin çənində neçə litr benzin qaldı?

6. Aşağıdakı misalları əlverişli üsulla həll etmək üçün toplananların yerini dəyişin və mötərizədən istifadə edin.

$$32 + 8 + 10 + 30 = (32 + 8) + (10 + 30) = 80$$

$$32 + 10 + 8 + 30$$

$$44 + 6 + 9 + 11$$

$$40 + 16 + 24 + 10$$

$$32 + 25 + 35 + 8$$

$$29 + 33 + 21 + 17$$

$$48 + 7 + 2 + 33$$

Məsələ həlli

1. 1) $24 + 11$ ifadəsinə uyğun məsələ qurun.

Məsələnin şərtini elə dəyişin ki, həlli a) $35 - 11$, b) $35 - 24$ ifadələrinə uyğun olsun.

2) $(16 + 9) - 4$ ifadəsinə uyğun məsələ qurun. Məsələdə əvvəlcə toplama, sonra çıxma əməlini tələb edən fikirləri ayırın.

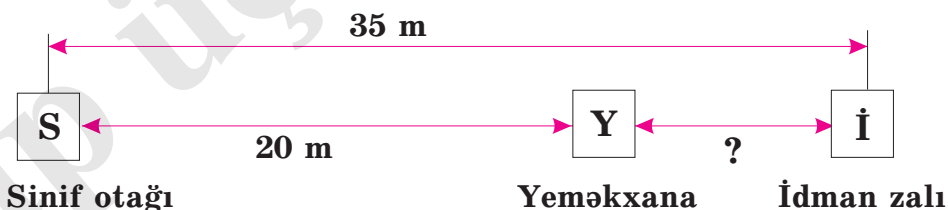
2. Aslan evlərinin pəncərəsindən küçədən keçən maşınları saydı. O, 15 dəqiqə ərzində keçən maşınların sayını və rəngini əks etdirən aşağıdakı tel cədvəlini tərtib etdi. Tel cədvəlinə görə məsələlər qurun.

Maşınların rənginə görə sayı		
Ağ		21
Qara		18
Sarı		14

3. Cədvələ görə müxtəlif məsələlər qurun.

İdman növü	Şagirdlərin sayı
Futbol	35
Boks	24
Cüdo	21
Bədii gimnastika	11

4. Aşağıdakı sxemə uyğun məsələ qurun.

Məsələ həlli

1. Çatışmayan məlumatı əlavə etməklə məsələni həll edin.

Məktəb bağında şam, qovaq və çinar ağacları var. Bağda 7 çinar, 4 qovaq ağacı var. Bağda cəmi neçə ağac var?

2. Aşağıdakı məsələni sinifdəki şagirdlərin sayına uyğun qurun və həll edin.

Sinfimizdə ____ qız var. Oğlanların sayı qızların sayından ____ nəfər azdır (çoxdur). _____?

3. Nöqtələrin yerinə verilmiş ədədlərdən uyğun gələnini yazaraq mətni tamamlayın. Hər ədəddən bir dəfə istifadə edin.

Validə xanım mağazadan . . . kq şəkər tozu aldı.
Şəkər tozunun . . . kiloqramını şəkərburaya, onun
ikiqatı qədərini, yəni . . . kiloqramını mürəbbəyə
işlətdi. Şəkər tozunun . . . kiloqramı artıq qaldı.

1

6

10

3

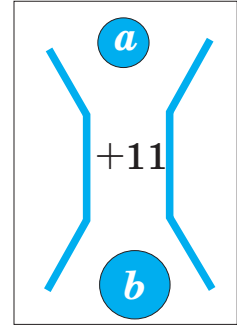
4. **Problem həlli**

Nadir və atası it üçün dam düzəldirlər.
Atası damın qapısının hündürlüyünü
öz qarışı ilə ölçüb Nadirə 5 qarış uzunluğunda
taxta parçası kəsməsini tapşırırdı. Nadir isə öz qarışı
ilə ölçərək 5 qarış uzunluğunda taxta parçası kəsdi.
Kəsdiyi taxta parçasını atasına verdikdə atası çox təəccübləndi
və narazılıqla dedi: - Nadir, sən işimizi artırdın.
Sizcə, burada nə baş vermişdi? Siz Nadirin yerində olsaydınız,
bu tapşırığı necə yerinə yetirərdiniz?

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Robotun işini araşdırın. Cədvəli tamamlayın.

a	27	42	36		43		72	5		85	
b	38		47	22		86			57		88

2. Məsələləri həll edin.

- 1) Avtobusda 25 sərnişin var idi. Dayanacaqda 4 sərnişin düşdü, 6 sərnişin isə mindi. Avtobusda neçə sərnişin oldu?
- 2) Elvinin heyvan şəkilli 19 markası var. O, bunlardan 7-ni bacısına verdi. Bacısı isə ona maşın şəkilli 4 marka verdi. Elvinin neçə markası oldu?

3. Mötərizədən elə istifadə edin ki, doğru bərabərliklər alınsın.

$$40 - 5 + 4 = 39$$

$$40 - 5 + 4 = 31$$

$$20 - 10 + 10 = 0$$

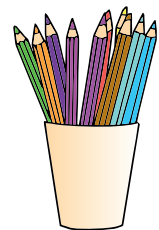
$$20 - 10 + 10 = 20$$

$$15 + 25 - 23 = 17$$

$$30 - 5 + 3 = 28$$

4. Elmir kinoya bilet almaq üçün növbədə 28-ci idi. Bir neçə dəqiqə ərzində Elmir növbədə 17-ci oldu. Bu müddət ərzində neçə nəfər bilet aldı?

5. Ülkərin 17 karandaşı var, Nazimin karandaşlarının sayı bundan 4 dənə çoxdur. Ömər in karandaşlarının sayı Nazimin karandaşlarının sayından 6 dənə azdır. Ömər in neçə karandaşı var?

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Boş xanalara uyğun ədədləri tapın.

$72 + \square = 100$

$48 + \square = 100$

$66 + \square = 100$

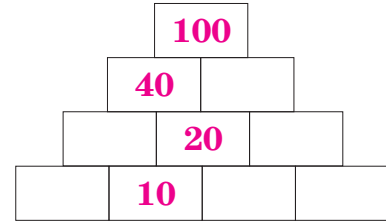
$57 + \square = 100$

$44 + \square = 100$

$35 + \square = 100$

$86 + \square = 100$

$23 + \square = 100$

2. Elşadın 24 rəngli kağızı var idi. O, texnologiya dərində 14 rəngli kağız işlətdi. Elşadın neçə rəngli kağızı qaldı? Məsələnin şərtini dəyişməklə daha 2 məsələ qurun və həll edin.

3. Gülnaz deyir ki, basketbol səbətində top atışında Gülarə yüksək nəticə göstərdi. Mən 17 xal, Şəhla isə 15 xal topladı. Gülarənin nəticəsi isə Şəhla ilə mənim birlikdə göstərdiyimiz nəticədən 2 xal çox oldu. Gülnazın dediyinə görə Gülarə neçə xal topladı?

4. Hesablayın.

$45 + 25$

$39 - 13$

$36 + 44$

$35 + 15$

$42 - 14$

$72 + 18$

$55 + 35$

$56 - 27$

$13 + 27$

$65 + 25$

$72 - 18$

$18 + 62$

5. Cədvələ görə məsələlər qurun və həll edin.

Dərnəklər	İdman	Rəsm	Dram
Uşaqların sayı	32	23	12
Cəmi şagirdlər	67 nəfər		

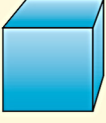
Bir məsələni elə qurun ki, mötərizəli ifadə ilə həll edilsin.

Həndəsi fiqurlar

Kub, düzbucaqlı prizma, silindr, konus, kürə

Öyrənmə:

Formaca aşağıdakı fiqurlara oxşar əşyalara hər yerdə rast gəlik. Aşağıdakı əşyalardan bu fiqurlarla oxşar formalıları seçin.

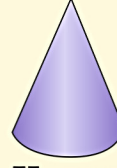
Kub

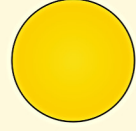
Düzbucaqlı prizma

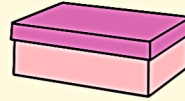
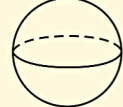
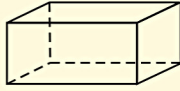
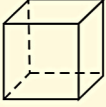
Silindr

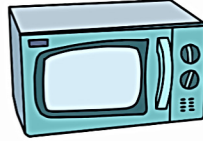
Konus

Kürə

1. Aşağıdakı cümlələri tamamlayın.

Klounun burnu formasındadır.

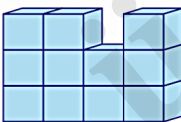
Klounun konus formasındadır.

Buz formasındadır.

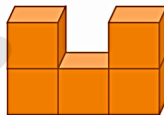
Stəkan formasındadır.

Elektrik sobası formasındadır.

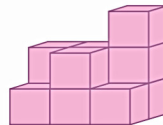
2. Hər bir modeldə soldan sağa doğru sütunlardakı kubların sayını hər biri bir damada olmaqla ardıcıl yazın. Bu yazılış modelin quruluşu haqqında məlumat verir. Bu cür yazılışlarla bir-birinizə konstruksiyalar quraşdırma tapşırıqları verin.

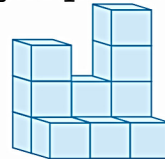
3	3	2	3
---	---	---	---

2		
---	--	--

2	2	3
1		

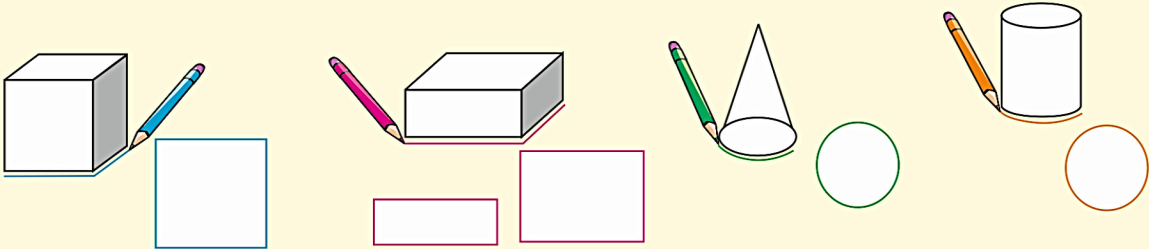

Həndəsi fiqurlar

Üzlərinin formaları

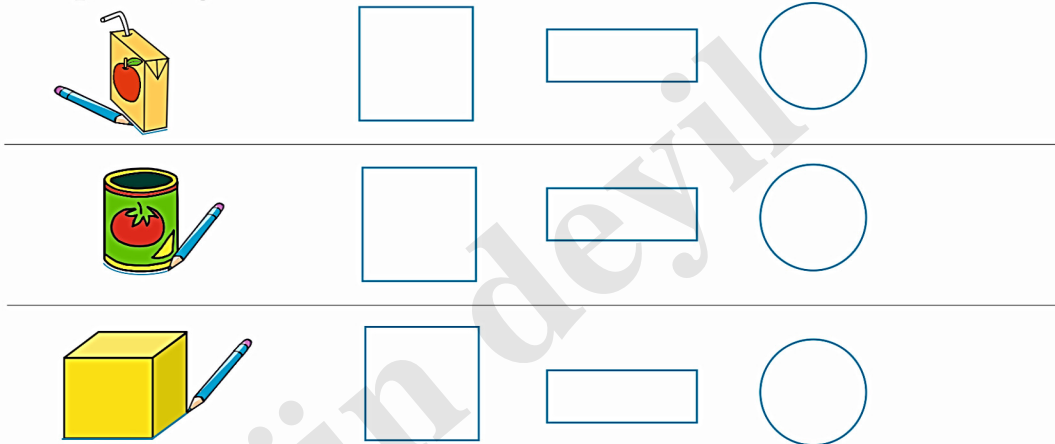
Öyrənmə:

Kub, düzbucaqlı prizma, silindr, konusşəkilli əşyalar seçin. Kağız üzərinə qoyub kənarlarını karandaşla cızın. Yaxud da fiqurları rəngə batırıb, kağız üzərinə basın. Hansı fiqurdan kvadrat, hansından düzbucaqlı, hansından dairə alındı? Bu şəkillər uyğun fiqurların üzləridir.

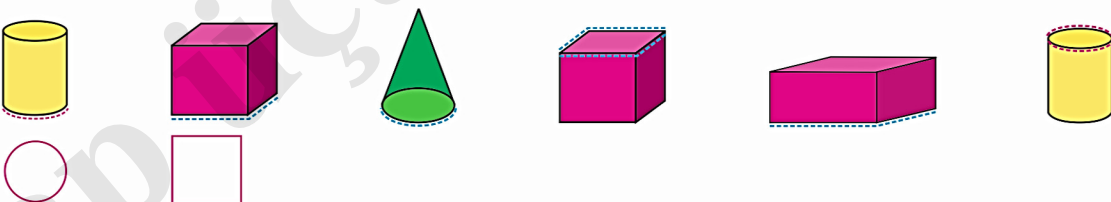

- 1) Boş kibrit qutusunu kağız üzərinə qoyun və bütün üzlərinin formasını çəkin. Neçə düzbucaqlı alındı?
- 2) Stəkanı neçə müxtəlif vəziyyətdə tutmaqla dairə çəkmək olar?

2. Aşağıdakı əşyaların qələmlə cızılan üzünün forması ilə eyni olan fiquru seçin.

3. Fiqurların işarələnmiş üzlərini dəftərinizdə çəkin.

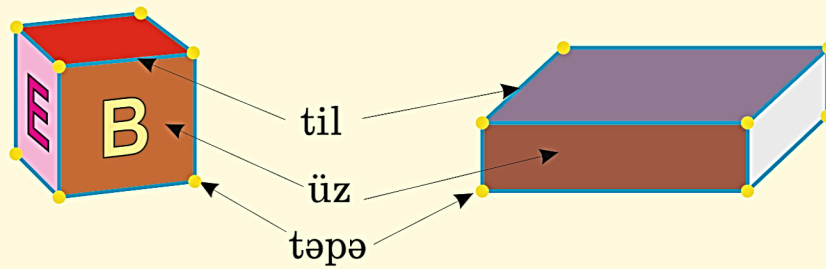

Həndəsi fiqurlar

Üzləri, tilləri, təpələri

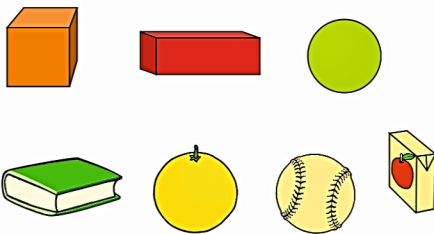
Öyrənmə:

Kubun, düzbucaqlı prizmanın, silindrin, konusun müxtəlif sayda üzləri var. Bu üzlər uyğun olaraq kvadrat, düzbucaqlı, dairə formasında olur. Aşağıdakı şəkildə kubun və düzbucaqlı prizmanın tilləri mavi rənglə, təpə nöqtələri isə sarı rənglə işarələnmişdir. Til kubun, düzbucaqlı prizmanın iki üzünün kəsişdiyi düz xətt parçasıdır. Təpə üç tilin kəsişdiyi nöqtədir. Kubun, düzbucaqlı prizmanın üzlərini, tillərini və təpələrini göstərməklə sayın.

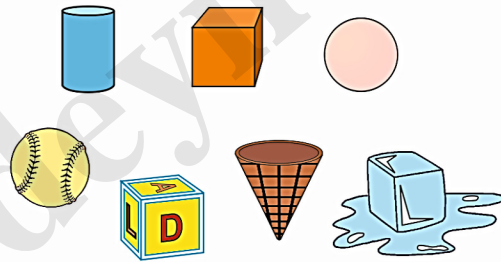

1. Silindr və konusla formaca eyni olan əşyalar tapın və üzlərini kağız üzərində çəkin. Üzlər hansı formada alındı?
2. Verilmiş şərti ödəyən fiquru və bu fiqurla formaca eyni olan əşyaları seçin.

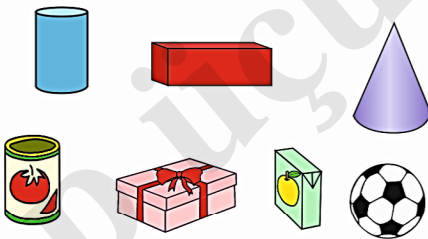
Tili yoxdur

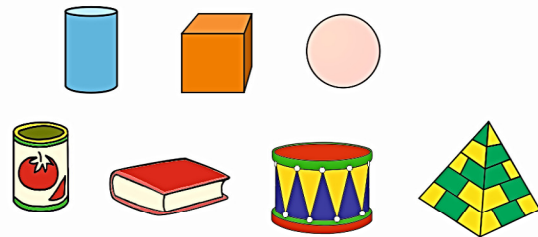
6 üzü, 8 təpəsi, 12 tili var

6 üzü, 8 təpəsi, 12 tili var

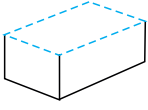

2 üzü var

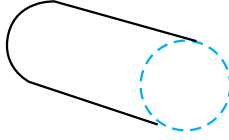

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

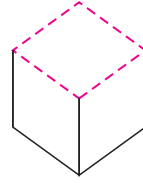
1. Cümlələri uyğun gələn sözlərlə tamamlayın.

düzbucaqlı

dairə

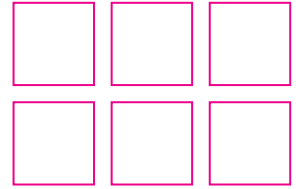

kvadrat

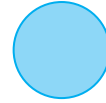
- 1) Düzbucaqlı prizmanın qırıq xətlərlə göstərilmiş üzü
- 2) Silindrin qırıq xətlərlə göstərilmiş üzü
- 3) qırıq xətlərlə göstərilmiş üzü kvadratdır.

2. Aytən əlindəki fiqurun bütün üzlərini dəftərində çəkdi.

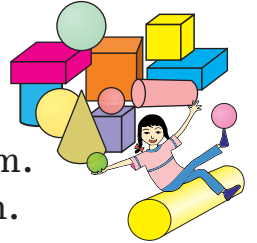
Nəticədə eyniölçülü 6 kvadrat alındı. Aytənin əlindəki hansı fiqur idi?

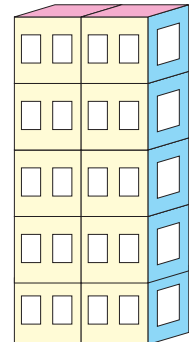
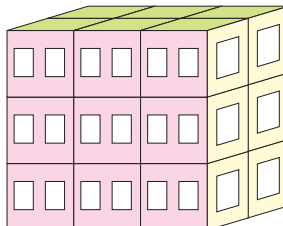
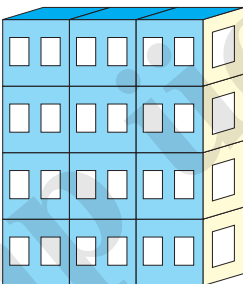
3. Kənanın əlindəki həndəsi fiqurun bir üzü var. O, fiqurun üzünü rəngə batırıb, sonra ağ kağızın üzərinə qoydu. Fiquru kağızın üzərindən götürəndə dairə şəklində izi qaldı. Kənanın əlindəki hansı fiqurdur?

4. Nəzrin və Kamran həndəsi fiqurları seçib iki qutuda saxlamaq istəyirlər. Nəzrin deyir ki, mən diyirlənə bilən fiqurları seçəcəyəm. Kamran deyir ki, mən sürüşə bilən fiqurları seçəcəyəm. Nəzrin və Kamranın seçəcəyi fiqurların adlarını yazın.

5. Hər bir binanın ön və arxa, həmçinin sağ və sol tərəfdən eyni sayda pəncərələri var. a) Hər tərəfdəki pəncərələrin sayını müəyyən edin. b) Ortadakı binada ön və arxa tərəfdən cəmi neçə pəncərə var?

Əşyanın yeri

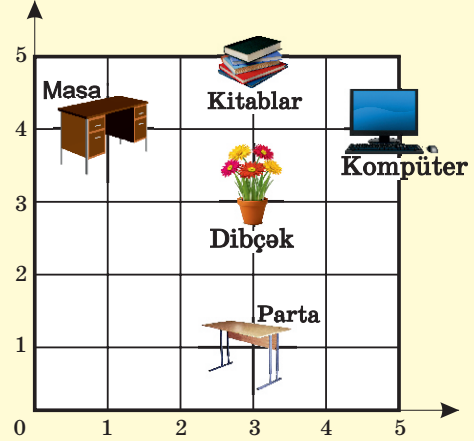
Öyrənmə:

Koordinat şəbəkəsi üzərində əşyanın yerini ədədlər cütü (3, 5) - koordinat cütü vasitəsilə təyin etmək olar. Koordinat cütündə birinci ədəd obyektin 0-dan neçə vahid sağda, ikinci ədəd isə neçə vahid yuxarıda olduğunu göstərir. Məsələn, aşağıda verilmiş koordinat şəbəkəsi üzərində partanın yerini (3,1) koordinat cütü təyin edir. Yəni parta 0-dan 3 vahid sağda və oradan 1 vahid yuxarıda yerləşir. Koordinat şəbəkəsi üzərində digər əşyaların yerini tapın.

**Koordinat
cütü**

Əşya

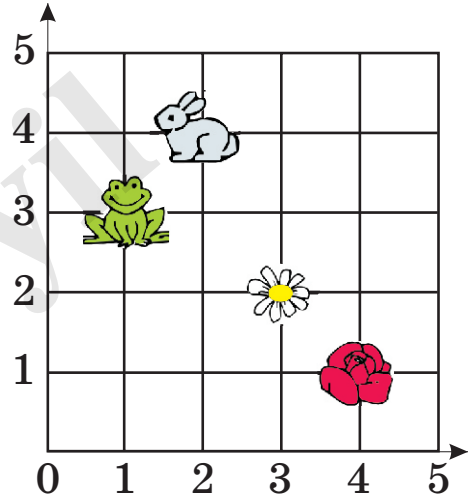
1. (3, 1) Parta
2. (3, 5) _____
3. (5, 4) _____
4. (1, 4) _____
5. (3, 3) _____

1. Aşağıdakı koordinat şəbəkəsi kiçik bir bağçaya aiddir.

1) Koordinat cütünə görə düzgün cavabı seçin.

Koordinat cütü	heyvan və güllər
<u>(1, 3)</u>	
<u>(4, 1)</u>	
<u>(2, 4)</u>	
<u>(3, 2)</u>	

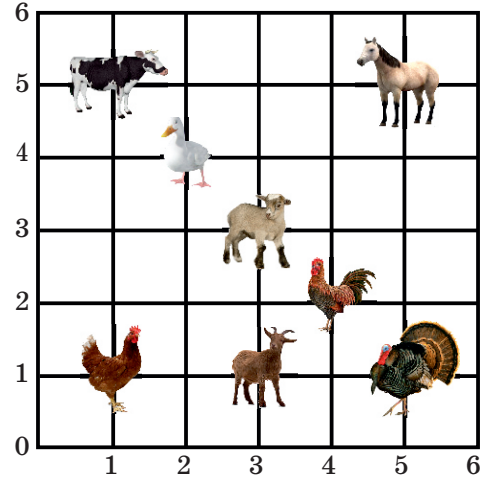
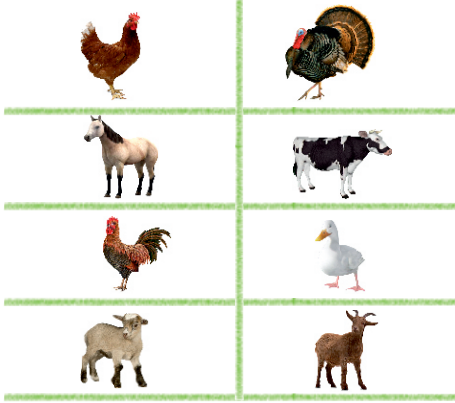

2) Koordinat şəbəkəsi üzərində siz də bir heyvan və ya bitki yerləşdirin. Koordinat cütlərini yazın.

3) Nailə bu koordinat şəbəkəsi üzərində (4, 4) koordinat cütündə kök şəklini yerləşdirdi. Kök dovşandan sağdadır, yoxsa solda?

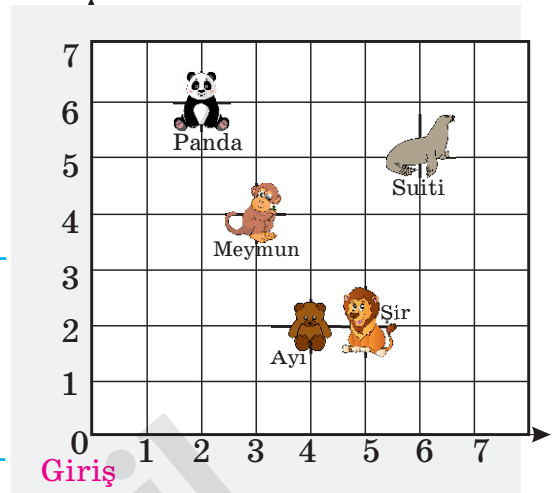
Əşyanın yeri

1. Hər bir ev heyvanının yerini koordinat cütləri ilə yazın.

2. Koordinat şəbəkəsinə görə aşağıdakı tapşırıqları yerinə yetirin.

- 1) Şirin yerini təyin edən koordinat cütünü yazın.
- 2) Meymunun yerinə uyğun gələn koordinat cütü hansıdır?
(3, 4) (4, 3) (0, 4)

- 3) Aşağıda göstərilmiş koordinat cütləri hansı heyvanların yerini təyin edir?

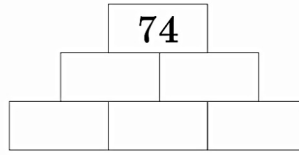
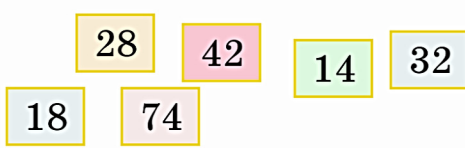
(2, 6), (6, 5), (4, 2), (5, 2)

- 4) Heyvanlardan birinin yerini göstərən koordinat cütünün birinci ədədi pandanın yerini göstərən koordinat cütünün ikinci ədədi ilə eynidir. İkinci ədədi isə 4-dən bir vahid çoxdur. Bu, hansı heyvandır?

- 5) Aysel girişdən 2 addım sağa, 6 addım yuxarı sayarsa, öz sevimli heyvanına rast gələcək. Bu heyvanın yerini göstərən koordinat cütünü yazın.

Özünüqiymətləndirmə

1. Ədədləri xanalara düzgün yerləşdirin.

2. Nümunəyə uyğun şifahi hesablayın.

$$49 + 37 = 50 + 37 - 1 = 86$$

$$69 + 25$$

$$59 + 25$$

$$29 + 43$$

$$39 + 46$$

$$79 + 17$$

3. Misalları göstərilən iki üsulla həll edin.

$$1) 100 - 49 = 51$$

$$2) 100 - 49 = 51$$

$$100 - 58$$

$$(100 - 40) - 9$$

$$(100 - 50) + 1$$

$$100 - 77$$

$$60 - 9 = 51$$

$$50 + 1 = 51$$

$$100 - 89$$

4. Bucaqlar ardıcıl nömrələnmişdir. İti bucaqların sıra nömrələrini dəftərinizdə yazın.

1.

2.

3.

4.

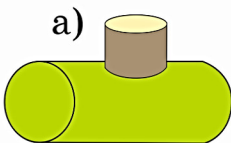

5.

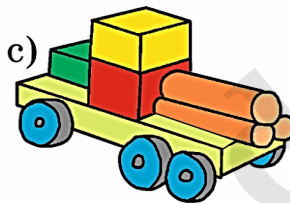

6.

5. Hər bir modeldə hansı həndəsi fiqurlardan və neçə dənə istifadə olunmuşdur? Cədvəli dəftərinizdə doldurun.

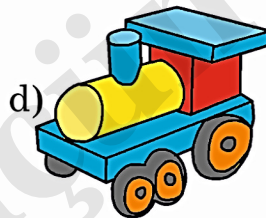
a)

c)

b)

d)

	a)	b)	c)	d)
silindr				
prizma				
kub				

6. Hansı 0-dan 4 addım sağda, 3 addım yuxarıda yerləşir?

a) ağac (4, 3)

b) avtomobil (3, 4)

c) ev (4, 4)

4-cü bölmə

- Təqribi hesablamalar
- Uzunluğun ölçülməsi
- Kütlənin ölçülməsi
- Tutumun ölçülməsi

Təqribi hesablamalar

Öyrənmə:

Ədədləri ən yaxın onluqla əvəz etməklə hesablamaları asanlaşdırmaq olar. Lakin bu halda alınan nəticə dəqiq nəticədən fərqlənir.

Bu nəticə təxmini və ya təqribi nəticə adlandırılır.

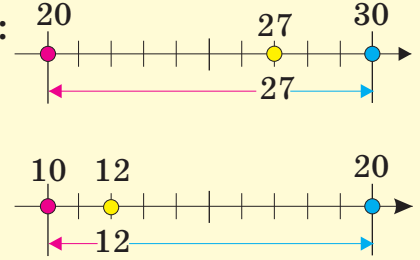
Məsələn, $27 + 12$ cəmini təqribi olaraq tapaq:

27 ədədi 30-a daha yaxındır: $27 \rightarrow 30$

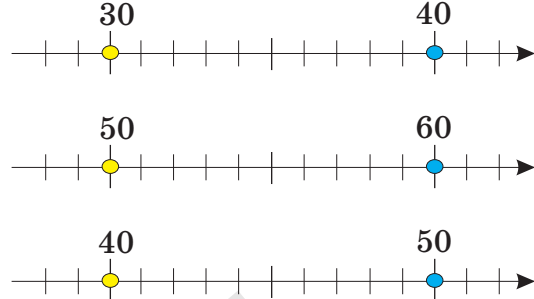
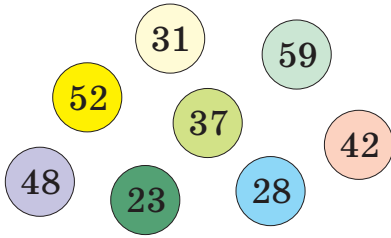
12 ədədi 10-a daha yaxındır: $12 \rightarrow 10$

Təqribi cəm: $30 + 10 = 40$

Dəqiq cəm: $27 + 12 = 39$

1. Aşağıdakı ədədləri iki-iki qruplaşdırsanız, ədəd oxlarının bu qruplara görə verildiyini görərsiniz. Hər bir ədədi ən yaxın onluqla əvəz edin. Bir qrupa uyğun ədəd oxu yoxdur. Həmin ədədləri müəyyən edin və uyğun ədəd oxunu çəkin.

2. Toplananları ən yaxın onluqla əvəz etməklə cəmi təqribi tapın.

$$\begin{array}{ll} 62 + 28 & 64 + 14 \\ 46 + 21 & 27 + 16 \\ 53 + 24 & 71 + 17 \\ 28 + 28 & 42 + 24 \end{array}$$

Yadda saxlayın! Təqribi hesablamalarda ədədin təkliklər mərtəbəsindəki rəqəm 1,2,3,4 olarsa, ədəd onluqlarının sayı saxlanılmaqla yuvarlaq onluq şəklində yazılır. Məsələn, $23 \rightarrow 20$. Ədədin təkliklər mərtəbəsindəki rəqəm 5,6,7,8,9 olarsa, ədəd onluqlarının sayı 1 vahid artırılmaqla yuvarlaq onluq şəklində yazılır. Məsələn, $27 \rightarrow 30$.

3. Ən yaxın onluqla əvəz etməklə təqribi hesablayın və müqayisə edin.

$$\begin{array}{l} 27 + 51 \text{ və } 17 + 39 \\ 48 + 25 \text{ və } 52 - 15 \\ 43 - 19 \text{ və } 28 + 19 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 19 + 45 \text{ və } 79 - 18 \\ 69 - 22 \text{ və } 55 + 33 \\ 15 + 47 \text{ və } 18 + 39 \end{array}$$

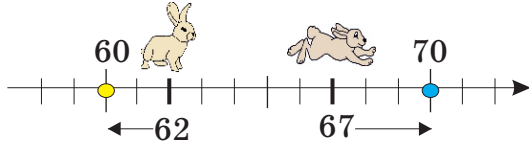
Təqribi hesablamalar

1. “Əl işi, göz nuru” müsabiqəsinə hazırlaşmaq üçün şagirdlərə düymələr, muncuqlar lazımdır. Lalə və Nərgiz birlikdə işləyirlər. Onlar işləri üçün cəmi 50 dənə müxtəlif rəngli düymə lazım olduğunu dəqiqləşdiriblər. Düymələrin sayı qabların üzərində yazılıb. Nərgiz üzərində 22, 17 və 15, Lalə isə 15, 17 və 27 yazılmış qutuları almağı təklif edir. Kimin seçimi daha düzgündür?

2. Ədədləri ən yaxın onluqla əvəz etməklə cavabı təqribi söyləyin.

$$47 + 31 \rightarrow 50 + 30 \rightarrow 80$$

$$34 + 58$$

$$57 - 21$$

$$75 - 34$$

$$73 + 18$$

$$87 - 34$$

$$46 + 33$$

$$41 + 49$$

$$49 - 21$$

$$87 - 13$$

$$23 + 55$$

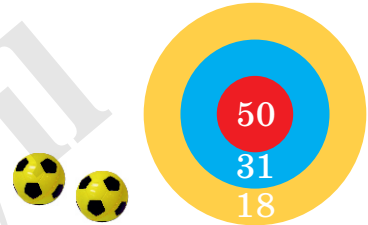
$$88 - 22$$

$$46 + 51$$

3. Top hansı iki dairədə yerə dəymişdir?

1) Elnurun xalı 80-dən çoxdur.

2) Nailənin xalı 60 ilə 70 arasındadır.

4. Meydançada 20 nəfər uşaq var idi. Uşaqlardan bir neçəsi getdi. Meydançada qalan uşaqların sayını verilən ədədlərdən hansı ilə ifadə etmək daha doğru olardı?

a) 22

b) 3

c) 16

- 5.

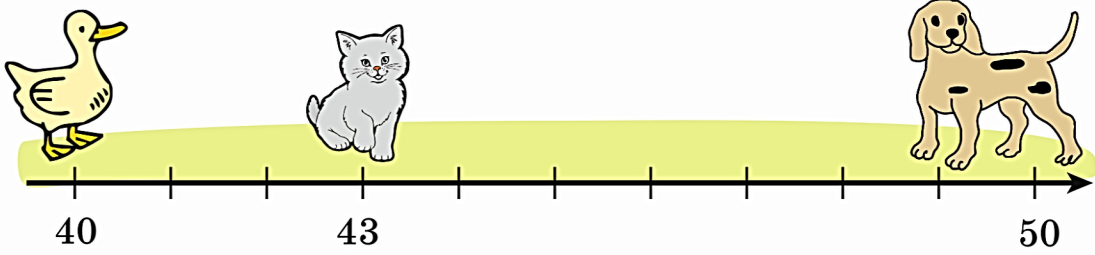
İntegrasiya. Ana dili.

Bir neçə, bir qədər, bir az, çox, lap çox, həddindən çox sözlərini müqayisəli nümunələr göstərməklə işlədin.

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Yeni tikilmiş binaların birincisində 38, ikincisində isə 42 mənzil var. Birinci binanın 24 mənzilində, ikincinin isə 18 mənzilində ailələr yaşayır. Hər iki binadakı boş mənzillərin sayını müqayisə edin.

2. Aşağıdakı cümlələri şəkllə görə dəftərinizdə tamamlayın:

Pişik . . . yaxındır, itdən isə uzaqdır.

Qırx üç ədədi qırxa yaxındır, . . . isə uzaqdır.

3. Azalanı və çıxılanı ən yaxın onluqla əvəz etməklə, fərqi təqribi tapın.

$$32 - 19$$

$$22 - 9$$

$$84 - 36$$

$$41 - 18$$

$$39 - 12$$

$$77 - 32$$

$$52 - 48$$

$$44 - 17$$

$$48 - 13$$

$$33 - 16$$

$$55 - 14$$

$$63 - 46$$

4. Misallardan biri digərini asan həll etməyə kömək edir.

$$23 + 23$$

$$18 + 18$$

$$38 + 20$$

$$23 + 24$$

$$18 + 19$$

$$38 + 19$$

$$25 + 25$$

$$35 + 35$$

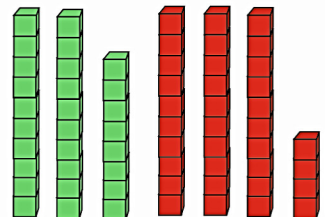
$$27 + 23$$

$$25 + 26$$

$$35 + 36$$

$$27 + 22$$

5. Yaşıl qutuda 28 kub, qırmızı qutuda 34 kub var. Hər iki qutuda eyni sayda kub olması üçün qırmızı qutudan yaşıl qutuya neçə kub qoymaq lazımdır? Mərtəbə blokları ilə model-ləşdirin.

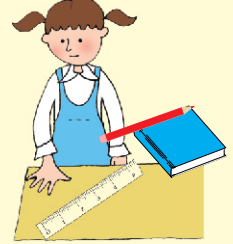

Uzunluğun ölçülməsi

Təxmini ölçmə vərdişləri

Öyrənmə:

Əvvəlcə qarışınızı ölçün və neçə santimetr olduğunu müəyyən edin. Sonra kitabınızı, çantanızı, oturduğunuz partanı və s. qarışınızla ölçün və bu ölçüləri santimetrlə təxmini olaraq ifadə edin. Məsələn, kitabın uzunluğu təxminən 2 qarışdır. Bir qarışınız 10 sm olarsa, kitabın uzunluğu təxminən $10 \text{ sm} + 10 \text{ sm} = 20 \text{ sm}$ olar.

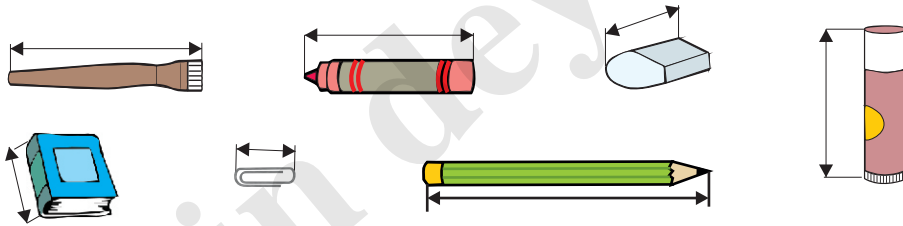
1. Sinif otağının eni Vüqarın addımları ilə təxminən 12 addım, Kənanın addımları ilə 11 addımdır. Kimin addımı daha böyükdür?
2. Emin boyca Nəzrindən hündürdür. Nəzrin isə Zaurdan hündürdür. Bu şərtlərə görə aşağıda verilən boy hündürlüklərinin hər birinin kimə aid olduğunu müəyyən edin.

1) 80 sm

2) 95 sm

3) 82 sm

3. Əvvəlcə ölçüləri təxminlərinizə görə müəyyən edin, sonra isə ölçün. Əşyaların adlarını, təxmini və dəqiq ölçülərini dəftərinizdə yazın.

4. Bütün sinif fəaliyyəti

Ağ vərəq üzərində uzunluğu 10 sm-dən böyük olmayan parça çəkin. Vərəqləri bir-birinizlə dəyişdirin. Aldığınız vərəqdəki parçanın uzunluğunu əvvəlcə təxmin edin, sonra ölçün. Dəqiq və təxmini ölçüləri müqayisə edin.

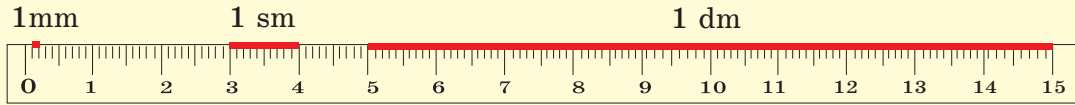
Uzunluq ölçü vahidləri

Öyrənmə:

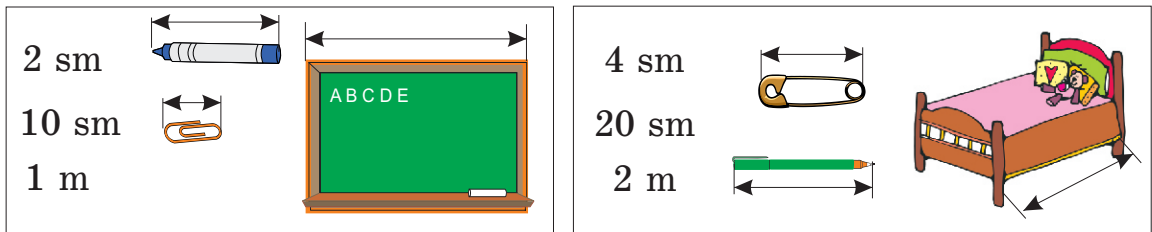
$$1 \text{ m} = 100 \text{ sm}$$

$$1 \text{ dm} = 10 \text{ sm}$$

$$1 \text{ sm} = 10 \text{ mm}$$

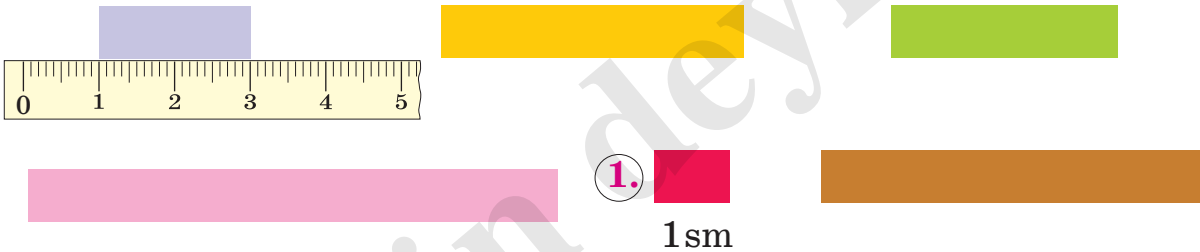

1. Verilmiş ölçüləri şəkildəki əşyaların uzunluğu ilə uyğunlaşdırın.

2. Karandaşın uzunluğu 12 sm, xəritə çubuğunun uzunluğu isə 4 dm-dir. Karandaşla xəritə çubuğunun uzunluğunu müqayisə edin.

3. Verilmiş lentlərlə eyni uzunluqda olan lentləri dəftərinizdə çəkin. Onları uzunluqlarının artma sırasına görə nömrələyin.

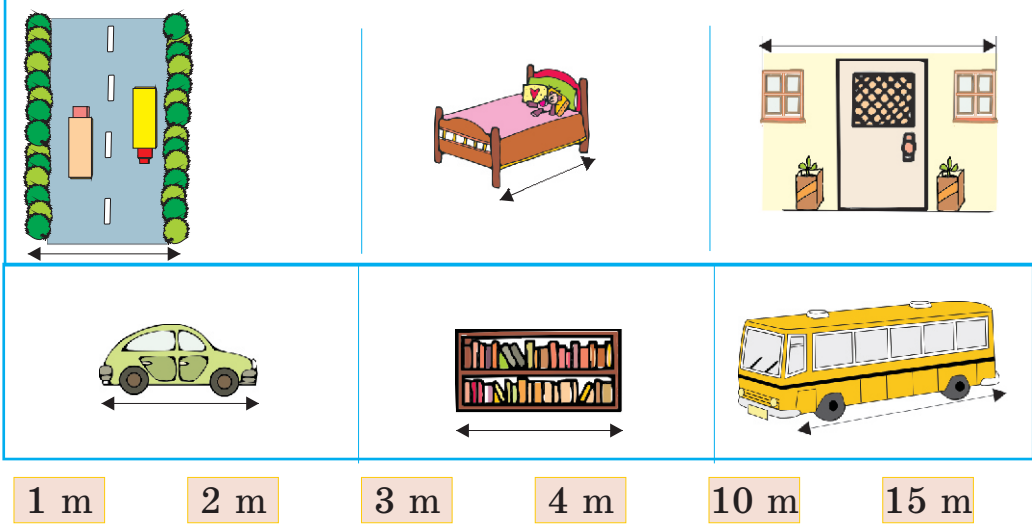
4. Şəkildəki lentin uzunluğu haqqında Təranənin fikirləri:
a) lentin uzunluğu 5 sm-dir; b) lentin uzunluğu 5 sm-ə yaxındır.

Təranənin hansı fikri doğrudur? Öz fikirlərinizi söyləyin.

Ölçülər

1. Hər ölçüdən bir dəfə istifadə etməklə verilmiş ölçüləri şəkillərlə qarşılaşdırın.

2. Verilmiş ölçüləri millimetrlə ifadə edin.

$$1 \text{ sm } 7 \text{ mm} = 10 \text{ mm} + 7 \text{ mm}$$

$$1 \text{ sm } 7 \text{ mm} = 17 \text{ mm}$$

$$1 \text{ sm } 6 \text{ mm}$$

$$2 \text{ sm } 8 \text{ mm}$$

$$6 \text{ sm } 5 \text{ mm}$$

$$2 \text{ sm } 7 \text{ mm}$$

$$5 \text{ sm } 4 \text{ mm}$$

$$1 \text{ sm } 5 \text{ mm}$$

3. Ölçüləri müqayisə edin.

$$2 \text{ sm} \text{ və } 20 \text{ mm}$$

$$40 \text{ mm} \text{ və } 25 \text{ sm}$$

$$30 \text{ sm} \text{ və } 87 \text{ mm}$$

$$17 \text{ sm } 5 \text{ mm} \text{ və } 20 \text{ sm}$$

$$2 \text{ m } 20 \text{ sm} \text{ və } 20 \text{ m}$$

$$3 \text{ sm } 5 \text{ mm} \text{ və } 35 \text{ mm}$$

4. Qruplarla iş.

Cədvəldə uşaqların boylarının uzunluqları yazılmışdır. Bu cədvələ görə uşaqların boylarını müqayisə edin. Ən ucaboylu şagird kimdir? 4-6 nəfərlik qruplara bölünün və boylarınızın uzunluğunu göstərən cədvəl tərtib edin.

Aytən	1 m 32 sm
Əli	1 m 30 sm
Kənan	1 m 28 sm
Lalə	1 m 24 sm

Məsələ həlli

1. Təxminlərinizi ölçmələrlə yoxlayın.

1) Karandaşın uzunluğu 10 sm-dir. Lentin uzunluğu təxminən neçə santimetr ola bilər?

2) Lentin uzunluğu 7 sm-dir. İpin uzunluğu təxminən neçə santimetr ola bilər?

2. Arif və babası birlikdə kvadrat şəkilli göyərti ləkini çəpərləyirlər. Ləkin bir tərəfinin uzunluğu 2 m olarsa, onlar cəmi neçə metr çəpər çəkməlidirlər?

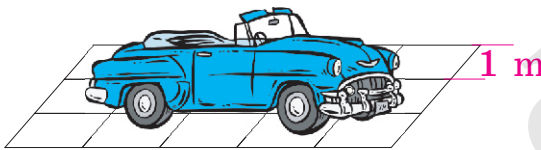

3. Səbinə gəlinciyinə düzbucaqlı formasında süfrə tikir. Süfrənin eni 20 sm, uzunluğu isə 25 sm-dir. O, süfrənin kənarlarına qırmızı lentdən haşiyə tikmək istəyir. Səbinə 1 m lent alsaydı, haşiyə üçün çatarmı?

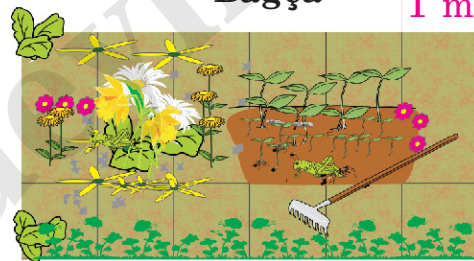

4. Şəkillərdəki hər kvadrat damanın tərəfi reallıqda 1 metrdir. Qaraj və bağçanın enini və uzunluğunu müəyyən edin.

Qaraj

Bağça

5. Qruplarla iş.

Müstəqillik günü münasibətilə keçiriləcək şənliklər üçün şagirdlərə xüsusi papaqlar sifariş edilməsi planlaşdırılır. Şagirdlərin hər biri öz papağının ölçüsünü söyləməlidir. Onlar bu ölçünü necə müəyyən etməlidirlər? Qruplara bölünün və bu ölçmələri yerinə yetirin. Nəticələri cədvəl şəklində təqdim edin.

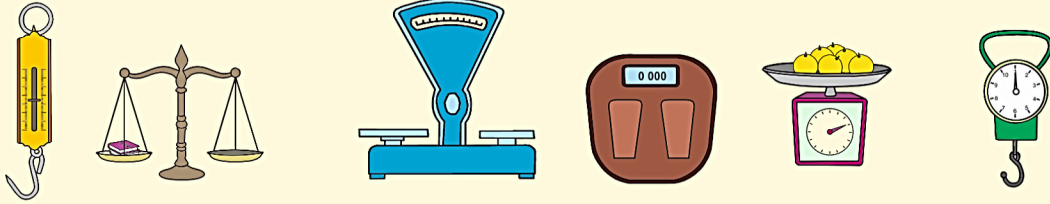
Kütlə vahidləri

Öyrənmə: *Kiloqram (kq), qram (q)* kütlə vahidləridir.

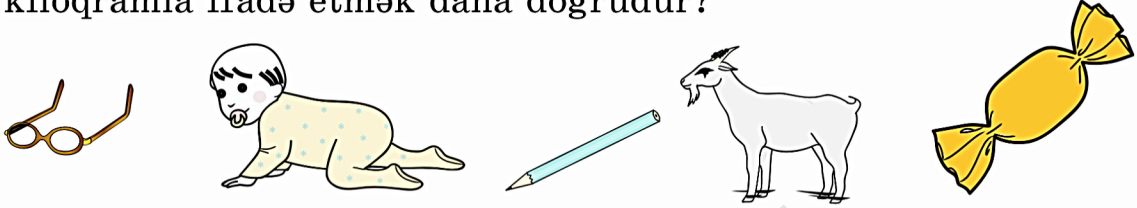
Bir üzüm giləsinin və ya kitabın bir vərəqinin kütləsi təxminən 1 qram olar.

Bir qalın kitabın kütləsi və ya 6 bananın kütləsi təxminən 1 kiloqram olar.

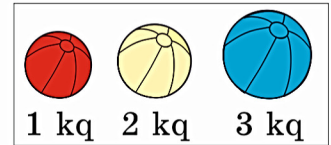
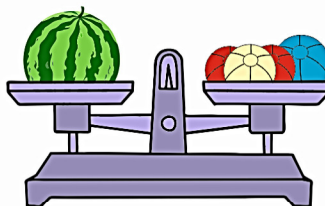
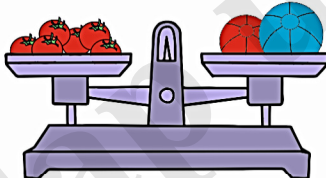
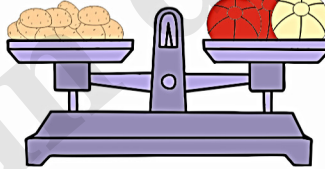
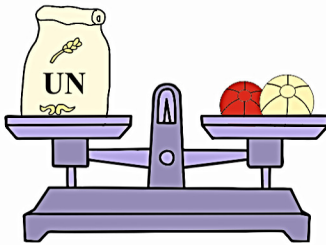
Kütlə müxtəlif tərəzilərin köməyi ilə ölçülür.

1. Şəkildəkilərdən hansının kütləsini qramla, hansınınkini kiloqramla ifadə etmək daha doğrudur?

2. Şəkildəki tərəzilər tarazlıq vəziyyətindədir. Verilənlərə görə tərəzidəki ərzaqların kütlələrini müəyyən edin və cədvəli doldurun.

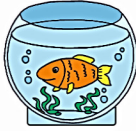

Adı	Kütləsi (kq)
Un	
Kartof	
Pomidor	
Qarpız	

Kütlələrin müqayisəsi. Kütlənin ölçülməsi

1. Təyyar və Kazım məktəb yeməxanasının işçiləridir. Onlar eyni böyüklükdə olan limonad və kələm yeşiklərini yeməxananın anbarına daşıdılar. Təyyar limonad yeşiklərini, Kazım isə kələm yeşiklərini daşıdı. Hər biri eyni sayda yeşik daşırsalar da, Təyyar daha çox yorulmuşdu. Bunun səbəbi nə idi?

2. Şəkildəki əşyaları ağırdan yüngülə doğru sadalayın. Dəftərinizdə onların adlarını kütlələrinin artan sırası ilə yazın.

3. Tərəzinin bir gözündə 1 kq-lıq çəki daşı var. Aşağıdakı üç əşyadan hansını tərəzinin digər gözünə qoysanız, tarazlıq yarana bilər?

bir cüt əlcək

bir cüt qış çəkməsi

4 cüt corab

4. Tərəzinin bir gözündə 2 alma var. 1 alma 6 alça ağırlığındadır. Tərəzini tarazlıq vəziyyətinə gətirmək üçün tərəzinin digər gözünə neçə alça qoymaq lazımdır?

5. Lalənin və Elgünün çantalarında eyni dərsliklər və dərs ləvazimatları var. Lalənin çantasının kütləsi 3 kq, Elgünün çantasının kütləsi isə 4 kq-dır. 1) Lalənin boş çantasının kütləsinin 1 kq olduğu məlumdursa, Elgünün boş çantasının kütləsini tapın. 2) Elgünün dolu çantasını ağırlaşdıran nədir? 3) Siz də çantanızın dolu və boş halda kütləsini tapın. Boş halda kimin çantası daha ağırdır?

6. Qırmızı və yaşıl almalar iki yeşiyə qarışıq olaraq yığılmışdır. İki yeşikdə cəmi 27 kq alma var. Yeşiklərdən birində 9 kq, digərində 11 kq yaşıl alma var. İki yeşikdə cəmi neçə kiloqram qırmızı alma var? Həllə uyğun mötərizəli ifadə yazın.

Məsələ həlli

1. Avtobusun salonuna 5 kq-dan ağır olan bağlamaların qoyulması qadağandır. Şəkildəki hansı bağlamalar salona aparıla bilməz?

4 kq

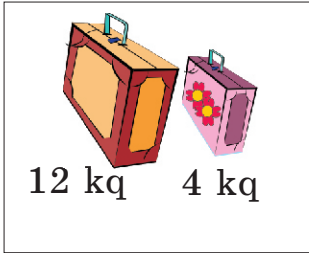
13 kq

17 kq

2. Təyyarə sərnəşinləri 20 kq-dan artıq olan hər 1 kq yük üçün 1 manat ödəməlidirlər. 1) Hansı şəkildə normadan artıq yük var? 2) Bu yüklər üçün neçə manat ödənilməlidir?

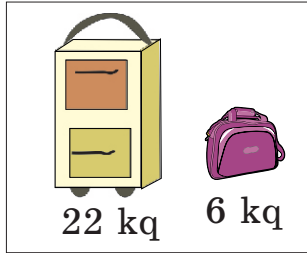
a)

12 kq

4 kq

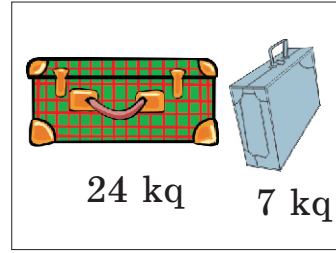
b)

22 kq

6 kq

c)

24 kq

7 kq

3. Piştaxtada 8 kq alma qalmışdır. Piştaxtanın altında isə hər birində 12 kq alma olan daha iki yeşik var. Satıcı hələ neçə kiloqram alma sata bilər?

4. Aşağıdakı cümlələri oxuyun. Hansı cümlədəki fikir doğru deyil? Uyğun şəkil çəkməklə fikrinizi əsaslandırın.

- * 6 kq unu 3 kq-lıq 2 torbaya yerləşdirmək olar.
- * 10 kq qəndi 2 kq-lıq 4 torbaya yerləşdirmək olar.
- * Hər birində 4 kq un olan 3 torbada cəmi 12 kq un var.

5. Aşağıdakılardan hansı *qramla*, hansı *kiloqramla* ölçülür?

- 1 kompakt disk, 1 kompyuter
- 1 dolu məktəbli çantası, 12 vərəqli 1 dəftər
- 1 alma, 1 yeşik alma

Qiymətləndirmə

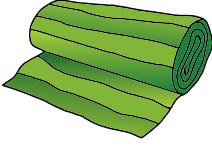
1. Müqayisə edin.

10 mm 1 dm

25 sm 2 dm

1 m 90 sm

2. Var idi: 1. işləndi: 2. işləndi: qaldı

29 m

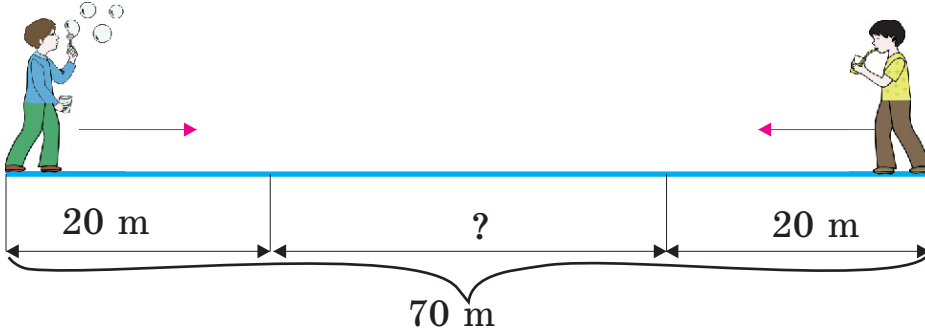
7 m

9 m

?

Mötərizəli ifadə yazmaqla həll edin.

3. Oğlanlar arasındakı məsafə 70 m-dir. Onların hər biri qarşı-qarşıya 20 m gələrsə, aralarında neçə metr məsafə qalar?

4. Rəşad anası ilə birlikdə 4 kq alma, 3 kq portağal, 1 kq armud, 1 kq kök və 1 kq çuğundur aldı. Alınanların yarısını evə qədər Rəşad, yarısını isə anası gətirdi.

1) Onların hər birinin daşıdığı meyvə və tərəvəzin kütləsi neçə kiloqramdır?

2) “Çoxunu Rəşad gətirdi” fikrinə uyğun alınanları necə yerləşdirərdiniz? 2 variant söyləyin.

5. Cədvələ görə suallara cavab verin.

2 kq nar, 1 kq əncir alan alıcı neçə manat ödəməlidir?

2 kq əncir, 2 kq əzgil alan alıcı neçə manat ödəməlidir?

Hər meyvədən 1 kq alan alıcı satıcıya 20 manat verdi. Satıcı neçə manat qaytarmalıdır?

Meyvənin adı	1 kq meyvənin qiyməti (manatla)
Nar	3
Əncir	2
Əzgil	2

Tutumların müqayisəsi. Tutumun ölçülməsi

Öyrənmə:

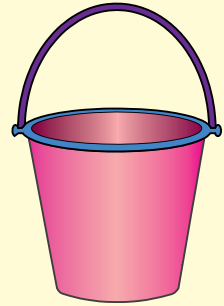
1 litrdən az

yarım litr
(1 litrin yarısı)

1 litr
(2 yarım litr)

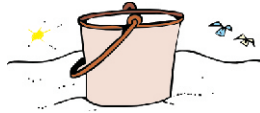
1 litrdən çox

1. Şəkillərə uyğun tutumları seçin.

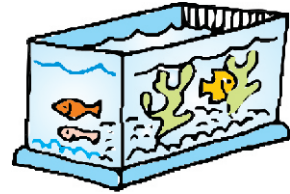
2 stəkan

2 l

5 l

5 stəkan

3 vedrə

1 l

2. Bir vedrə 3 l su tutur. Yarımlitrlik və birlitrlik qablarla bu vedrəni doldurmağın müxtəlif variantlarını yazın.

1 birlitrlik və 4 yarımlitrlik

3. Aşağıdakı qabların hər birinə 1 stəkan su töksəniz, hansı qabda suyun səviyyəsi daha yüksək olar?

4. Aşağıda verilənləri iki qrupa ayırın:

- 1) litrlə ölçülənlər;
- 2) kiloqramla ölçülənlər.

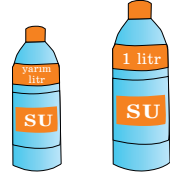
Qənd, un, duru yağ, buğda, süd, kərə yağı, limonad, kələm, meyvə şirəsi, kartof, benzin, su

Məsələ həlli

1. Uşaq bağçasında səhər yeməyində hər 4 uşaq üçün 1 l süd nəzərdə tutulur. Bir qrupda 8 uşaq varsa, səhər yeməyinə neçə litr süd lazımdır?

2. Tapşırıqları yerinə yetirin:

- a) 2 l su neçə yarım litrlik qabı doldurar?
b) Müxtəlif sayda 1 litrlik və 2 litrlik qablar vasitəsilə 6 litrlik qabı su ilə doldurma variantlarını yazın.

Məsələn, $1\text{ l} + 1\text{ l} + 2\text{ l} + 2\text{ l}$

3. Vedrə 4 l, qazan isə 2 l su tutur. Aşağıda göstərilmiş həcmldəki suyu qazana və vedrəyə boşaldın. Hər bir halı şərh edin.

- a) 10 litr
b) 6 litr
c) 5 litr

4. Ləmanın 4 dibçək gülü var. Ləman güllərini sulayarkən nə qədər sudan istifadə etdi? Cavabınızı əsaslandırın.

- a) 2 qaşığı b) 1 litr c) 10 litr

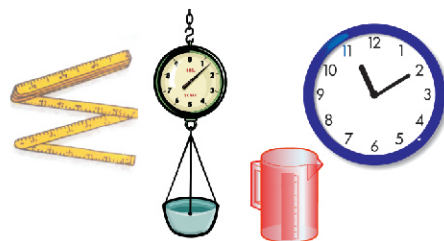

5. 40 l su ilə dolu çəndən gün ərzində 35 l su işləndi. Çənə axşam yenidən 30 l su doldurdular. Çən tam doldumu? Cavabınızı izah edin.

Özünüqiymətləndirmə

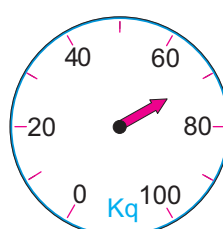
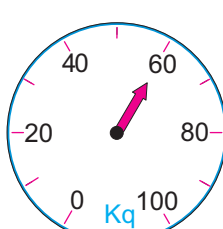
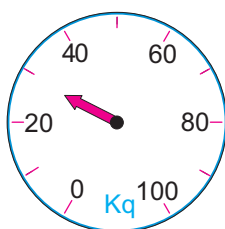
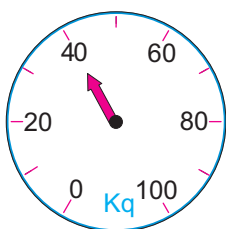
1. Hansı ölçü vahidi ilə hesablanır?

- evinizdən məktəbə qədər məsafə;
- bir kisə kartofun kütləsi;
- Yeni il şənliyinin vaxtı;
- avtomobilin çənindəki benzin;
- 1 çay qaşığı şəkər tozu;
- dişlərin yuyulma müddəti;
- karandaşın uzunluğu;
- yataqdan ayağa durmağa sərf olunan vaxt;
- inəkdən bir dəfəyə sağılan süd.

**metr, santimetr,
kiloqram, qram, litr,
saat, dəqiqə, saniyə**

2. Aşağıdakı tərəzilər müxtəlif adamların kütlələrini göstərir. Uyğun kütlələri artan sıra ilə yazın.

3. Aşağıda 4 nəfərlik südlü aş üçün lazım olan ərzaqların miqdarı verilmişdir. 8 nəfərə südlü aş bişirmək üçün lazım olan ərzaqların miqdarını yazın.

4 nəfərlik südlü aş resepti

2 l süd

1 stəkan (200 q) düyü

30 q yağ

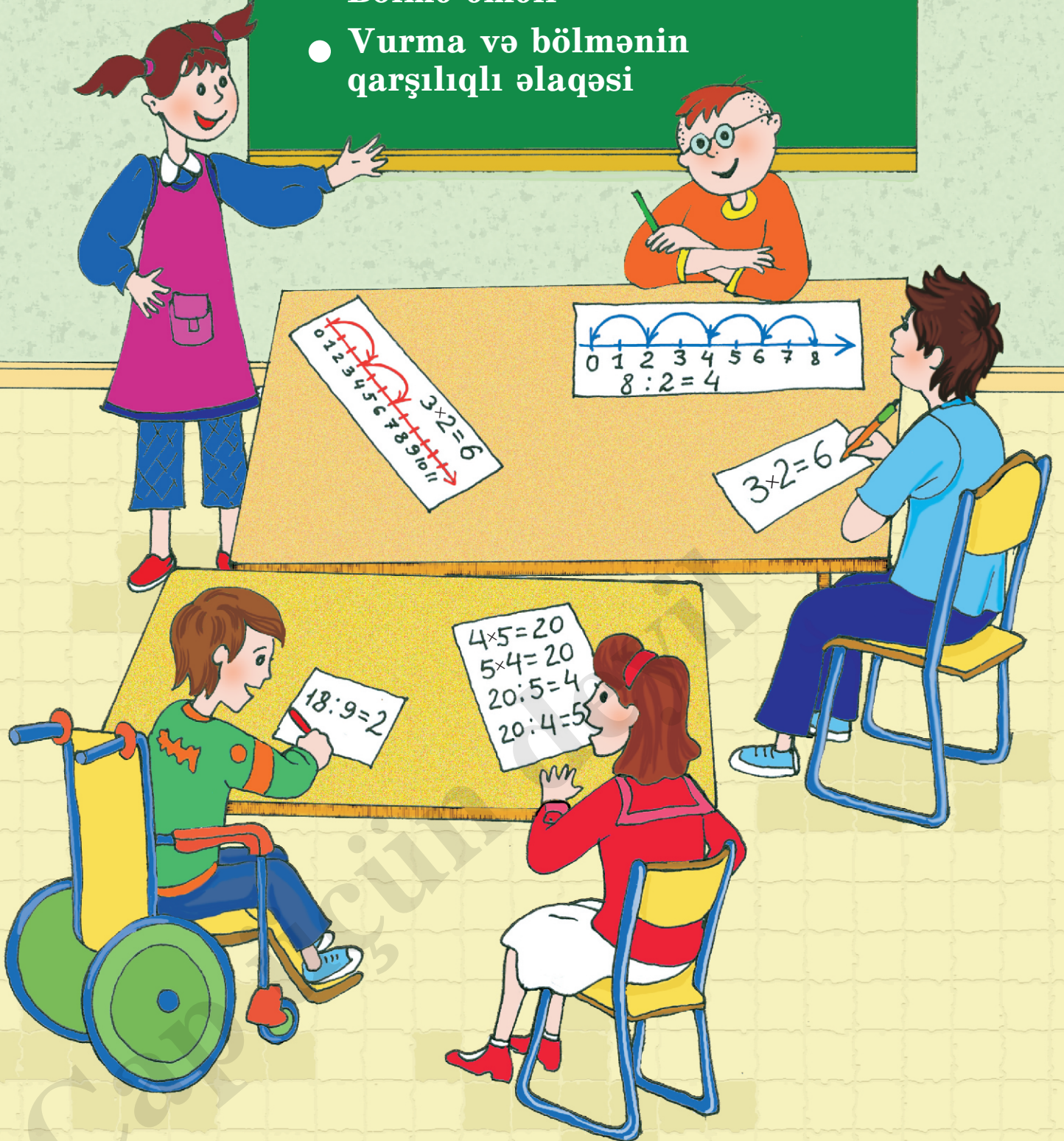
10 q duz

5 q darçın

4. Qablardan biri 2 l, digəri isə 1 l su tutur. 1 l su 5 stəkandır. Qabları doldurmaq üçün hər birinə neçə stəkan su tökmək lazımdır? Həllinizi bu işi yerinə yetirməklə yoxlayın.

5-ci bölmə

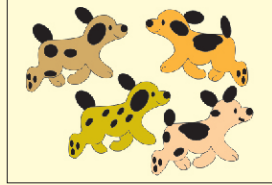
- Eyni saylı əşya qrupları
- Vurma əməli
- Bölmə əməli
- Vurma və bölmənin qarşılıqlı əlaqəsi

Eyni saylı əşya qrupları

Öyrənmə:

- 1) İtlər neçə qrupa ayrılıb?
- 2) Hər qrupda neçə it var? 3) İtlərin ümumi sayı neçədir?

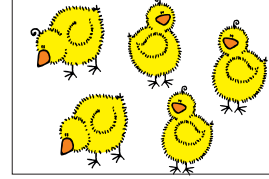
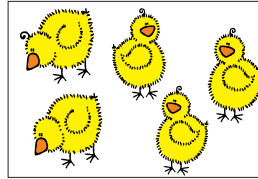
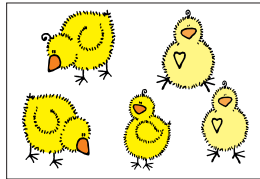
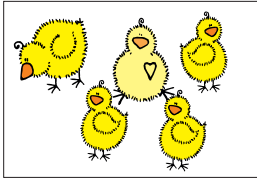

İtlər 3 qrupa ayrılıb. Hər qrupda 4 it var. İtlərin ümumi sayı 12-dir. $4 + 4 + 4 = 12$. İtlərin ümumi sayını dörd-dörd saymaqla da tapa bilərik: 4, 8, 12.

İtlərin ümumi sayını belə ifadə edə bilərik:

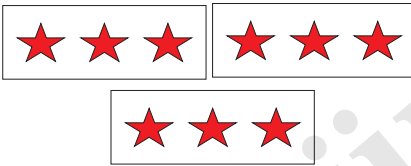
3 qrup hər birində 4 it, cəmi 12 it.

1. Neçə qrup cücə var? Hər qrupda neçə cücə var?
Cəmi neçə cücə var?

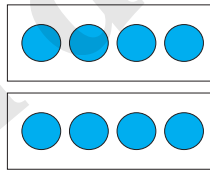
2. Hər bir qrupdakı fiqurların ümumi sayını eyni ədədləri toplamaqla tapın.

3 qrup ulduz var
Hər qrupda ...
ulduz var.

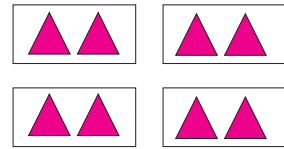

$$3 + 3 + 3 = 9$$

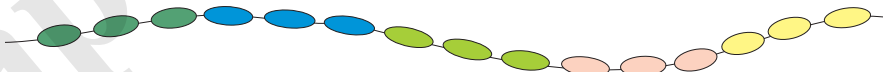
2 qrup ... var
Hər qrupda ...
dairə var.

... qrup ... var.
Hər qrupda ...
üçbucaq var.

3. Boyunbağdakı hər rəng muncuqdan neçə dənədir?
Muncuqlar rənglərinə görə neçə qrupdur?
Boyunbağda cəmi neçə muncuq var?

Vurma əməli

Öyrənmə:

- Neçə qrup fincan var?

- 3 qrup fincan var.

- Hər qrupda neçə fincan var?

- Hər qrupda 5 fincan var.

- Cəmi neçə fincan var?

$$5 + 5 + 5 = 15$$

- Cəmi 15 fincan var.

Biz eyni toplananlardan ibarət cəmi vurma əməlinin köməyi ilə də tapa bilərik. Bunun üçün qrupların sayını (3), hər bir qrupda olan əşya sayını göstərən ədədə (5) vurmalıyıq.

$$\begin{array}{ccccccc} & 3 & \times & 5 & = & 15 \\ \text{Vuruq} & \uparrow & & \uparrow & & \uparrow & \\ & \text{Vurma} & & \text{Vuruq} & & \text{Hasıl} & \\ & \text{işarəsi} & & & & & \end{array}$$

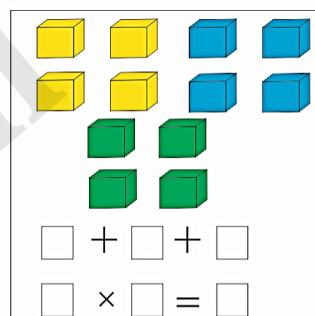
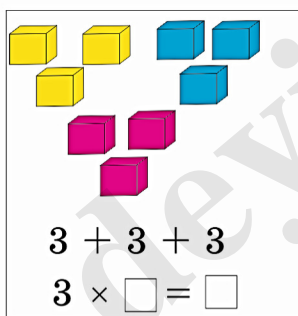
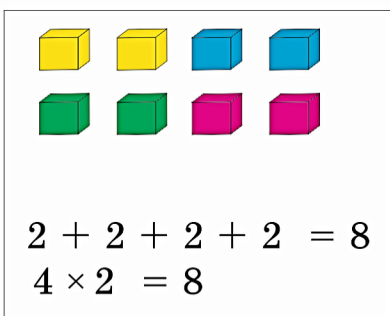
3 dəfə 5 bərabərdir 15,

3 vur 5 bərabərdir 15,

3 ilə 5-in hasilı 15-ə bərabərdir,

Burada **hasil** - 15 bütün fincanların sayını göstərir.

1. Fiqurların ümumi sayını göstərən ədədi həm toplama, həm də vurma əməli ilə ifadə edin.

2. Eyni vurma əməlinə uyğun gələn yazılışları qruplaşdırın və dəftərinizdə yazın.

3 dəfə 3

5 dəfə 2

4 dəfə 4

$$4 + 4 + 4 + 4$$

$$4 \times 4 = 16$$

$$5 \times 2 = 10$$

$$3 \times 3 = 9$$

$$3 + 3 + 3$$

3, 6, 9

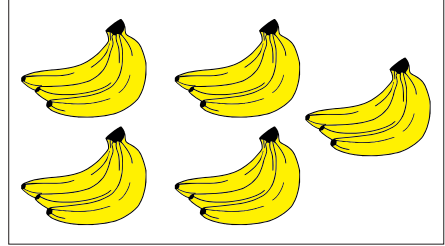
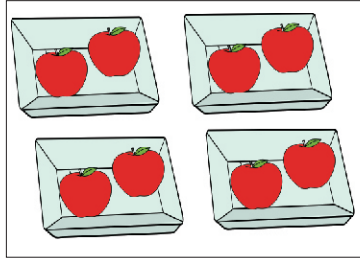
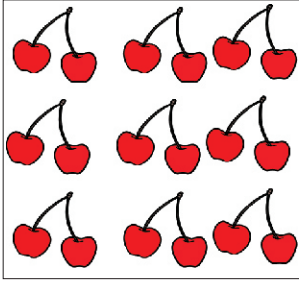
$$2 + 2 + 2 + 2 + 2$$

4, 8, 12, 16

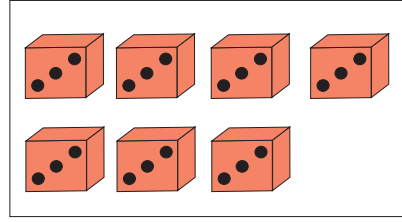
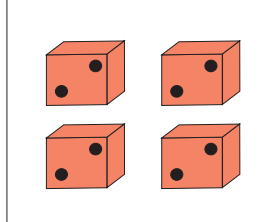
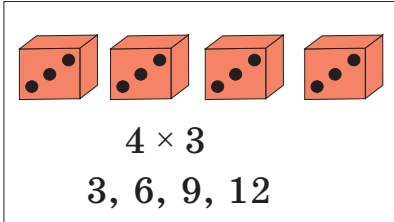
2, 4, 6, 8, 10

Vurma vərdisləri

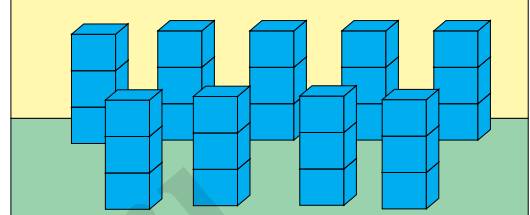
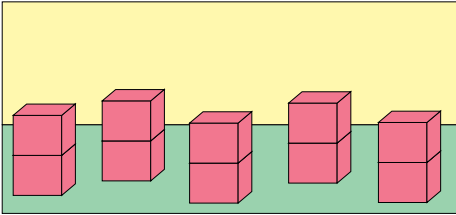
1. Meyvələrin sayını əvvəlcə toplama, sonra isə vurma əməli ilə ifadə edin.

2. Xalların ümumi sayını həm vurma əməli, həm də ritmik sayma ilə ifadə edin.

3. Kubların ümumi sayını vurma əməli ilə ifadə edin.

4. Hesablayın. Dəftərinizdə ardıcıl olaraq 2-yə və 3-ə vurma cədvəlləri tərtib edin.

2×5	2×2
2×7	2×6
2×3	2×9
2×4	2×8

3×4	3×3
3×6	3×2
3×5	3×9
3×8	3×7

5. Aşağıda verilənlərə görə məsələlər qurun. Bu məsələlərin oxşar və fərqli cəhətlərini araşdırın. Məsələnin həllini şəkil çəkməklə, sayma vasitələri ilə modelləşdirməklə də təqdim edin.

1) Hər birində 2
olmaqla 8 qrup

2) Hər birində 8
olmaqla 2 qrup

Vurma vərđiřləri

1. Toplamanı vurma ilə əvəz edin.

$$4 + 4 + 4 + 4$$

$$2+2+2+2=8$$

$$4 \times 2 = 8$$

$$4+4+4+4+4+4$$

$$4 + 4$$

$$5 + 5 + 5 + 5$$

$$5+5+5+5+5+5$$

$$5 + 5 + 5$$

$$2 + 2 + 2$$

$$4 + 4 + 4$$

$$5 + 5$$

$$3 + 3 + 3 + 3$$

2. Vurma əməlini ritmik sayma ilə əvəz edin.

$$5 \times 9$$

$$4 \times 8$$

$$4 \times 7$$

$$5 \times 1$$

$$5 \times 8$$

$$2 \times 3 = 6$$

$$3, 6$$

$$4 \times 4$$

$$5 \times 3$$

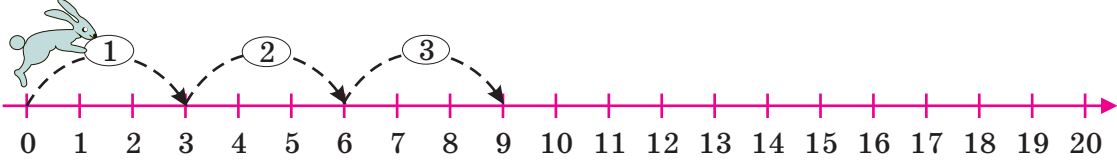
$$5 \times 5$$

$$4 \times 1$$

$$5 \times 7$$

$$4 \times 3$$

3. 0-dan başlayaraq uyğun addımlarla ədəd oxu üzərində sayın və vurma əməli ilə ifadə edin.

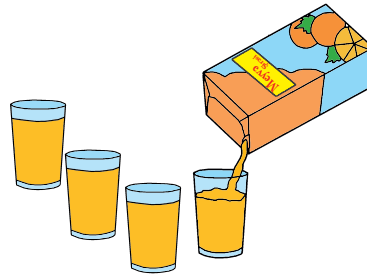
1)
hər dəfə 3 addım
3 dəfə tullandı
3, 6, 9
 $3 \times 3 = 9$

2)
hər dəfə 5 addım
4 dəfə tullandı

3)
hər dəfə 3 addım
5 dəfə tullandı

4. Bir qutu şirə 4 stəkanır. Bu şərthə görə cədvəli dəftərinizdə tamamlayın.

1 qutu şirə	4 stəkan
2 qutu şirə	? stəkan
? qutu şirə	12 stəkan
4 qutu şirə	? stəkan
? qutu şirə	20 stəkan

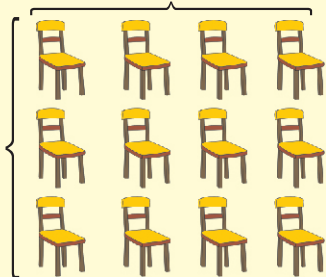
Sıralar üzərində vurma vərdişləri

Öyrənmə:

Əşyalar soldan sağa düzüldükdə sıra (və ya cərgə) əmələ gətirir. Sıralarla düzülmüş əşyaların ümumi sayını tapmaq üçün sıraların sayını (3) hər sıradakı əşyaların sayına (4) vurmaq lazımdır və ya əksinə.

hər sırada 4 stul

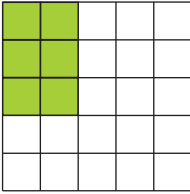
3 sıra stul

Stulların ümumi sayı:

$$3 \times 4 = 12$$
$$4 \times 3 = 12$$

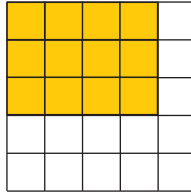
1. Rəngli damaların sayını hesablayın. Buraxılmış ədədləri şəklə görə müəyyən edin. Rəngli damaların sayını sütun sözünü işlətməklə də ifadə edin.

3 sətir

hər sətirdə 2 xana

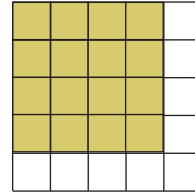
$$3 \times 2 = 6$$

... sətir

hər sətirdə ... xana

$$_ \times _ = _$$

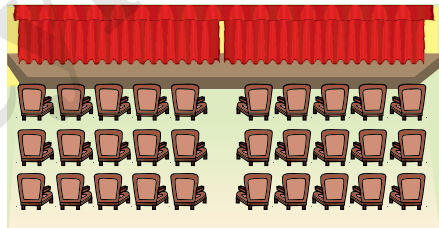

... sətir

hər sətirdə ...xana

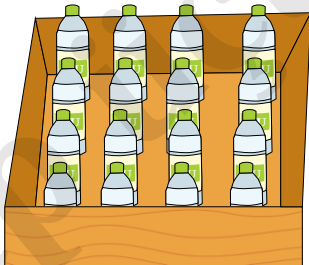
$$_ \times _ = _$$

2. Məktəbin akt zalında hər sırada 10 kreslo var. 1) 3 sırada neçə yer var? 2) Akt zalına daha bir sıra kreslo əlavə etsələr, yerlərin sayı neçə olar?

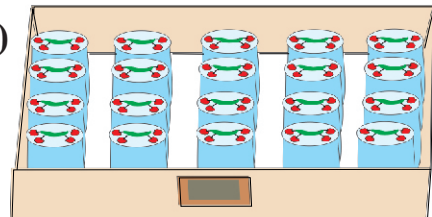

3. Yeşikdəki yoqurtların və su şüşələrinin sayını müxtəlif üsullarla tapın. Dəftərinizdə 4-ə və 5-ə vurma cədvəlləri tərtib edin.

1)

2)

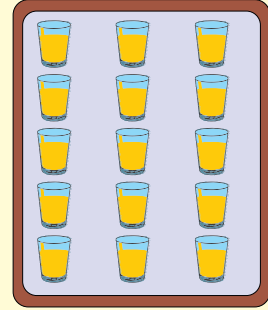
Vuruqların yerinin dəyişməsi

Öyrənmə:

3 sıra və hər birində 5 stəkan

Cəmi: $3 \times 5 = 15$ (stəkan)

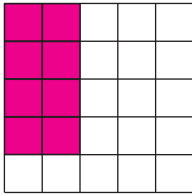

5 sıra və hər birində 3 stəkan

Cəmi: $5 \times 3 = 15$ (stəkan)

Vuruqların yerini dəyişdikdə hasil dəyişmir. $3 \times 5 = 5 \times 3$
Hər iki halda eyni ədədlər vurulur.

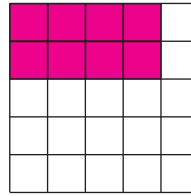
1. Hesablayın.

4 sıra və hər
birində 2 dama

Cəmi: $2+2+2+2=8$

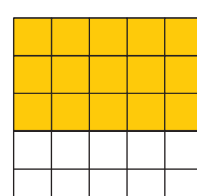
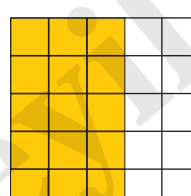
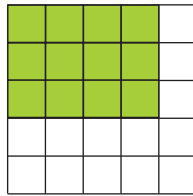
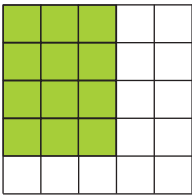
$4 \times 2 = 8$ (dama)

... sıra və hər
birində ... dama

Cəmi: $4+4$

$2 \times 4 = 8$ (dama)

2. Bir sütundakı misalları həll etsəniz, digər sütundakıların cavabını asanlıqla taparsınız.

$$2 \times 9$$

$$9 \times 2$$

$$2 \times 8$$

$$8 \times 2$$

$$3 \times 9$$

$$9 \times 3$$

$$3 \times 8$$

$$8 \times 3$$

$$4 \times 9$$

$$9 \times 4$$

$$4 \times 8$$

$$8 \times 4$$

$$5 \times 9$$

$$9 \times 5$$

$$5 \times 8$$

$$8 \times 5$$

3. Nümunəyə uyğun dəftərinizdə tamamlayın.

$$3 \times 2 = 2 \times 3$$

$$5 \times 3$$

$$4 \times 2$$

$$5 \times 6$$

$$3 \times 4$$

$$5 \times 4$$

$$4 \times 4$$

$$4 \times 5$$

Vurma cədvəli

1-ə və 0-a vurma

Öyrənmə:

Vurma cədvəlində hər bir sətir və sütunun kəsişdiyi xanada iki ədədin hasili verilmişdir.

Hasili cədvəldən tapma qaydası: Məsələn, 2 ədədinin sətiri ilə 3 ədədinin sütununun kəsişdiyi xanadakı 6 ədədi $2 \times 3 = 6$ hasilini göstərir.

\times	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	0	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	0	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
4	0	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
5	0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50

$$0 + 0 + 0 + 0 + 0 = 0 \quad 5 \times 0 = 0$$

istənilən ədədi 0-a vurduqda hasil 0 olur.

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 5 \quad 5 \times 1 = 5$$

istənilən ədədi 1-ə vurduqda hasil həmin ədədin özünə bərabər olur.

1. Vurma cədvəlindən istifadə etməklə hesablayın.

3×8

9×2

$5 \text{ dəfə } 3$

$3\text{-ün } 5 \text{ misli}$

5×6

3×9

$7\text{-nin } 3 \text{ misli}$

$4 \text{ dəfə } 8$

6×4

4×7

$4\text{-ün } 2 \text{ misli}$

$5\text{-in } 9 \text{ misli}$

2. Rəngli xanalara elə ədədlər yazın ki, hasil doğru olsun.

$15 = 3 \times 5$

$21 = 7 \times \square$

$28 = 7 \times \square$

$24 = 6 \times \square$

$30 = \square \times 10$

$25 = \square \times 5$

$36 = \square \times 9$

$16 = 8 \times \square$

$18 = 9 \times \square$

3. İki ardıcıl ədədin hasilinin cüt ədəd olduğu fikri doğrudurmu? Məsələn, 4×5 . Misallarla araşdırın.

5-ə və 10-a vurma vərdişləri

1. Cədvəli dəftərinizdə tamamlayın. Misalları həll edin və cədvəlin köməyiylə yoxlayın.

×	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	0	5									
10	0	10									

2×5	7×5
4×5	8×5
6×5	0×5
3×5	9×5
5×5	1×5
10×5	

3×10	10×10
4×10	8×10
7×10	9×10
5×10	6×10
1×10	2×10
0×10	

2. 5-ə vurmada hasil nə zaman 0-la, nə zaman 5-lə bitir? Digər vuruğun cüt və ya tək ədəd olmasının rolu varmı?
3. Fikrimdə bir ədəd tutmuşam. Bu ədədi 5-ə vursanız, 30-dan 5 vahid kiçik ədəd alınar. Fikrimdə tutduğum ədəd hansıdır?

4. **Problem həlli.**

Cəmil markalarını aşağıdakı kimi düzmüşdür. O, markaları neçə sətirdə, neçə sütunda yerləşdirmişdir? Cəmilin cəmi neçə markası var? Daha bir sətir marka əlavə olunsa, markaların sayı neçə dənə olar? Bu markalara bir sütun marka əlavə olunsa, markaların sayı neçə dənə olar?

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Ədədlər hansı qayda ilə düzülmüşdür?

3, 6, 9, 12, 15, ..., ..., 24, ..., 30

2. Eyni vurma əməlinə uyğun olanları qruplaşdırın və hesablayın.

4×4	5, 10, 15, 20, 25	$3 + 3 + 3$	5×5
3×3	4, 8, 12, 16	3, 6, 9	
$4 + 4 + 4 + 4$		$5 + 5 + 5 + 5 + 5$	

3. Dəftərinizdə tamamlayın:

$\square \times 5 = 15$

$3 \times \square = 0$

$5 \times \square = 5$

$\square \times 7 = 21$

$4 \times \square = 16$

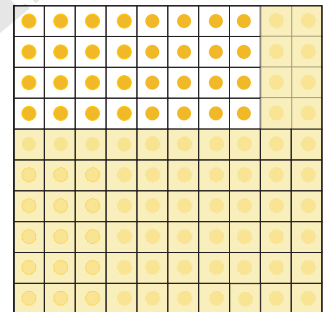
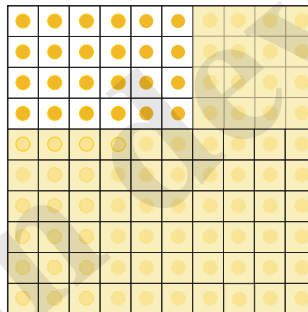
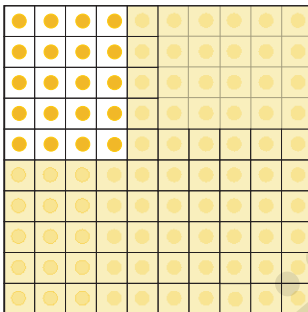
$\square \times 3 = 30$

$\square \times 8 = 24$

$5 \times \square = 20$

$4 \times \square = 40$

4. 100-lük kvadratda ədədlərin yerinə dairələr çəkilmiş və bir hissəsi kağızla örtülmüşdür. Açıq hissələrdəki dairələrin sayını tapın:

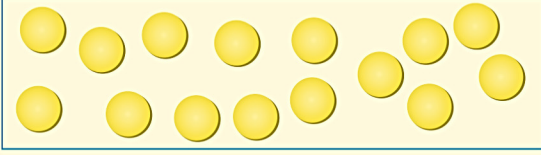

5. 1) Bir torbada 2 kq qənd var. 8 belə torbada neçə kiloqram qənd var?
2) 1 kq almanın qiyməti 4 manatdır. a) 4 kq alma; b) 5 kq alma;
c) 10 kq alma alan alıcı neçə manat ödəməlidir?

Bölmə əməli

Öyrənmə:

15 kökəni hər birində 3 dənə olmaqla qruplara ayıraq.

Hər qrupdakı kökələri bir qaba yığaq.

Hər birində 3 kökə olmaqla 5 qrup alındı.

Bunu bölmə əməlinin köməyiylə ifadə edək: $15 : 3 = 5$

Bölmə işarəsi

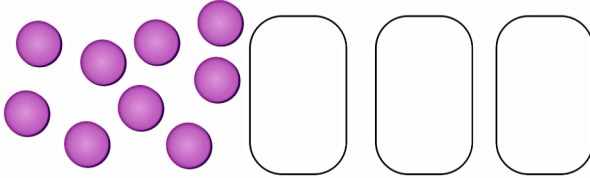
$$15 : 3 = 5$$

Bölünən

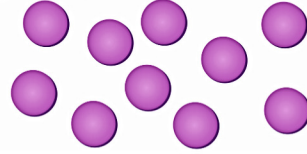
Bölən

Qismət

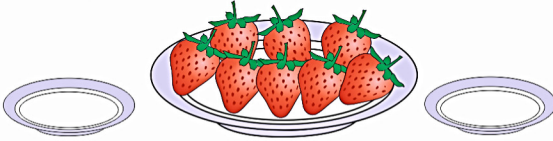
1. 1) Hər qrupa bərabər sayda bölün.

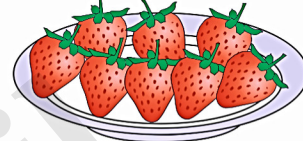
2) Hər qrupda 5 dənə olmaqla qruplara bölün

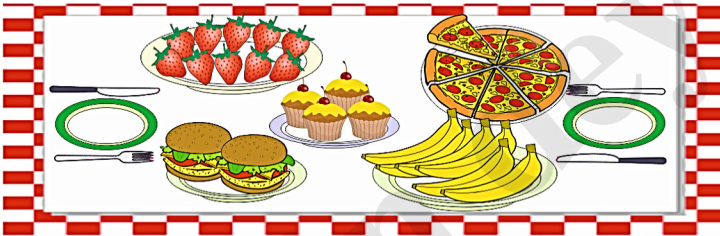
2. 8 çiyələyi bərabər sayda olmaqla 2 boşqaba yığsaq, hər boşqabda neçə çiyələk olar?

Hər birində 2 çiyələk olmaqla, 8 çiyələyi yığmaq üçün neçə boşqab lazımdır?

3. Yeməkləri iki nəfər arasında bərabər bölün.

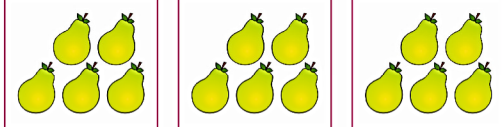
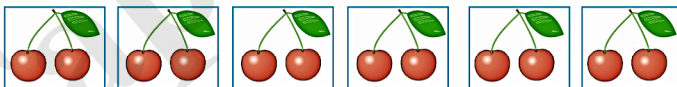
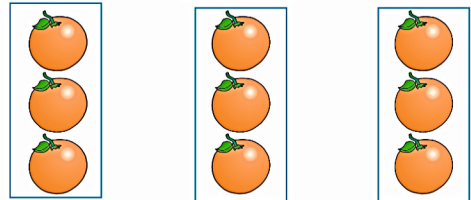
$$10 : 2 = 5$$

4. Şəkillərə görə qrupların sayını və hər qrupdakı əşya sayını tapın.

$$20 : 4 = 5 \text{ qrupların sayı}$$

$$20 : 5 = 4 \text{ hər qrupdakı əşya sayı}$$

Bölmə əməli

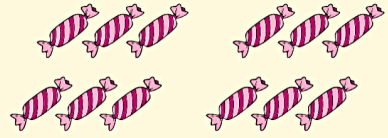
Qutudakı 12 konfet hər birinə bərabər sayda olmaqla 4 uşağa paylandı. Hər uşağa neçə konfet çatdı?

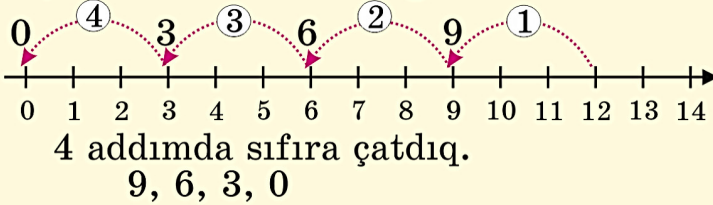
1) Bu məlumatı çıxma əməli ilə ifadə edək:

①	②	③	④
$12 - 3 = 9$	$9 - 3 = 6$	$6 - 3 = 3$	$3 - 3 = 0$

12-dən üç-üç sıfır alınana qədər çıxdıq.

2) Ədəd oxu üzərində göstərək:

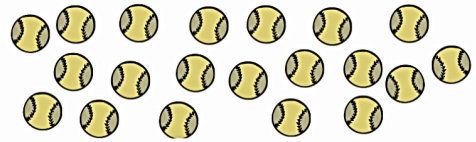
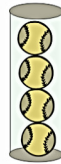

3) Bölmə əməlinin köməyi ilə ifadə edək:

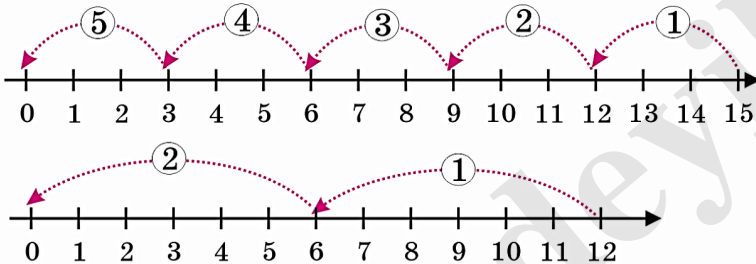
$$12 : 4 = 3$$

12 konfeti hər biri 3 konfet olmaqla 4 nəfər yemişdir.

1. Bir qutuya 4 tennis topu yerləşir. Leyla şəkildeki tennis topları qurtarana qədər qablarına yığdı. Leylanın işini ardıcıl çıxma və bölmə əməli ilə ifadə edin.

2. Bölmə əməlinə aid misallar ədəd oxu üzərində təsvir edilmişdir. Bu misalı bölmə əməli ilə ifadə edin.

3. Çimnaz 9 almanı hər birində 3 dənə olmaqla qablara yığdı. Çimnaz almaları neçə qaba yığdı?

4. Bölünənin dəyişməsindən asılı olaraq qismətin necə dəyişdiyini araşdırın. Növbəti misalı yazın.

8 : 2	12 : 3	8 : 4	10 : 5
10 : 2	15 : 3	12 : 4	15 : 5
12 : 2	18 : 3	16 : 4	20 : 5
— : —	— : —	— : —	— : —

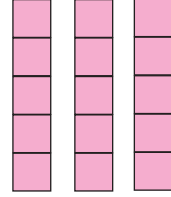
Bölmə vərdişləri

1. 15, 20, 25, 30 və 35 kubun beş-beş qruplara ayrılmasını rəngli damalardan ibarət sütunlarla göstərin. Bölmə əməli ilə ifadə edin.

Məsələn,

$$15 : 5 = 3 - \text{sütunların sayı}$$

$$15 : 3 = 5 - \text{hər sütundakı damaların sayı}$$

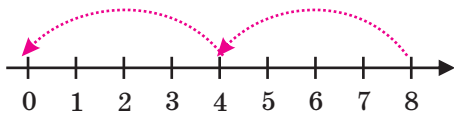
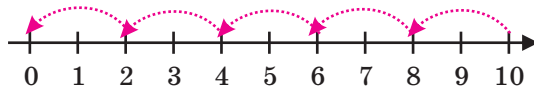
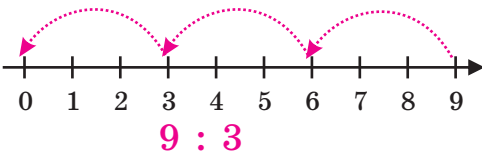

2. Bölmə əməlini sayma vasitələri ilə göstərin. Əşyanın ümumi sayını, qrupların sayını və qrupdakı əşya sayını söyləyin. Hər bənddəki iki tapşırıqın oxşar və fərqli cəhətlərini söyləyin.

- 1) 12 əşyanı üç-üç bölün
12 əşyanı üç qrupa bölün
- 2) 16 əşyanı dörd-dörd bölün
16 əşyanı dörd qrupa bölün

- 3) 10 əşyanı iki-iki bölün
10 əşyanı iki qrupa bölün
- 4) 20 əşyanı beş-beş bölün
20 əşyanı beş qrupa bölün

3. Bölmə əməlini ədəd oxunun köməyiylə yerinə yetirin.

4. 2-ci sinif şagirdləri üçün alınan teatr biletlərinə hər biri 2 manat olmaqla 20 manat ödəndi. Neçə şagird üçün bilet alındı?

5. Yarışa 30 şagird dəvət olundu. Onlar hər birində 5 nəfər olmaqla komandalara bölündülər. Oyunda neçə komanda yarışacaq? Məsələnin şərtini elə dəyişin ki, komandalardakı uşaqların sayı soruşulsun.

6. $14 : 2 = 7$ bölmə əməlinə uyğun məsələ qurun.

7. “8 ədədində 4 iki dəfə yerləşir” fikrinə hansı ifadə uyğundur?

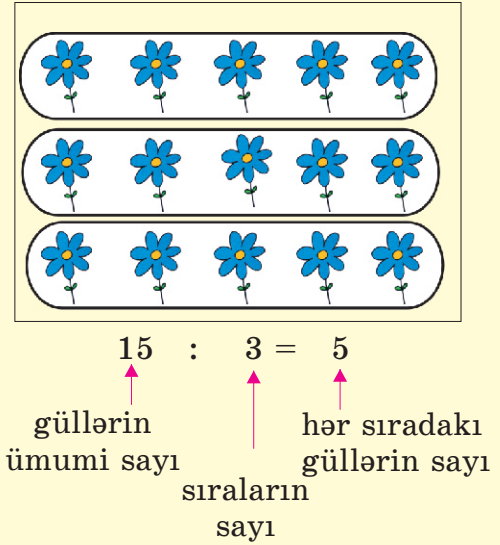
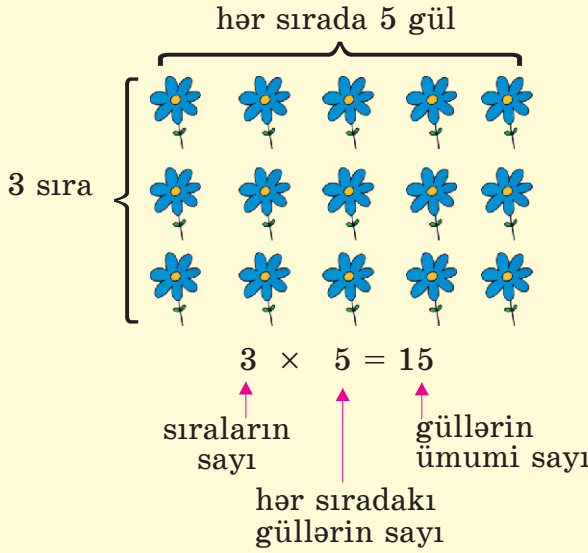
$$8 : 2$$

$$8 : 4$$

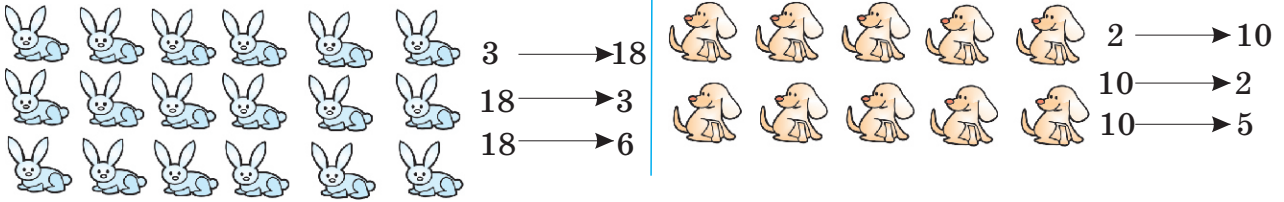
$$4 : 4$$

Vurma və bölmənin qarşılıqlı əlaqəsi

Öyrənmə: Bölmə əməlinin düzgün yerinə yetirildiyini vurma əməlinin köməyiylə yoxlaya bilərsiniz.

1. Şəkillərə uyğun vurma və bölmə əməllərini yazın.

2. Vurma əməlini yerinə yetirin, bölmə əməlini ona uyğun tamamlayın.

$$5 \times 4 = 20$$

$$20 : 5 = 4$$

$$20 : 4 = 5$$

$$4 \times 8$$

$$32 : \square = \square$$

$$32 : \square = \square$$

$$3 \times 9$$

$$\square : 3 = 9$$

$$\square : 9 = 3$$

$$5 \times 7$$

$$35 : \square = \square$$

$$35 : \square = \square$$

3. Vurma cədvəlindən istifadə etməklə bölmə əməlini asanlıqla yerinə yetirmək olar.

Qisməti cədvəlin köməyiylə tapın.

$$12 : 2 \quad 21 : 3 \quad 35 : 5 \quad 40 : 4$$

$$20 : 5 \quad 27 : 9 \quad 28 : 7 \quad 45 : 5$$

Nümunə. 12 : 2

1. Cədvəldə böləni, yəni 2 ədədini tapın.

2. 2-nin sətrində bölünəni, yəni 12-ni tapın.

3. 12-nin sütununda çəhrayı xanadakı ədəd, 6 qisməti göstərir.

×	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	0	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	0	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
4	0	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
5	0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50

Vurma və bölmənin qarşılıqlı əlaqəsi

Öyrənmə: $4 \times 3 = 12$ $12 : 3 = 4$
 $3 \times 4 = 12$ $12 : 4 = 3$

Vurma və bölmə əməllərində iştirak edən 3, 4 və 12 ədədlərindən ən böyüyü (12) hasil və bölünənə, digər iki ədəd - 3 və 4 ədədləri isə uyğun olaraq vuruqlara, bölənə və qismətə bərabər olur. Bu ədədlər bir vurma və bölmə əməllərinin ədədlər ailəsidir.

1. Dəftərinizdə tamamlayın.

5, 3, 15

$$5 \times 3 = 15$$

$$3 \times 5 = 15$$

$$15 : 3 = 5$$

$$15 : 5 = 3$$

4, 7, 28

$$4 \times 7$$

$$7 \times 4$$

$$28 : 7$$

$$28 : 4$$

5, 4, 20

$$5 \times 4$$

$$4 \times 5$$

$$20 : \underline{\quad} = 4$$

$$\underline{\quad} : 4 = 5$$

2. Bölmə əməlini yerinə yetirin. Kömək üçün vurma cədvəlindən istifadə edə bilərsiniz.

$$21 : 3$$

$$18 : 3$$

$$32 : 4$$

$$28 : 4$$

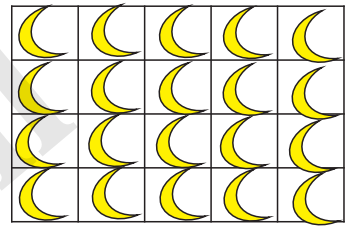
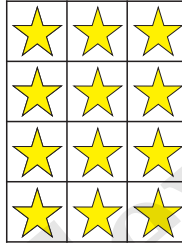
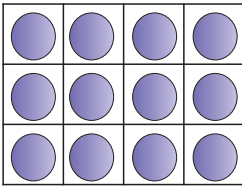
$$27 : 3$$

$$30 : 3$$

$$36 : 4$$

$$40 : 4$$

3. Şəkillərə görə vurma və bölmə əməllərini yazın.

4. Verilən ədədlərə görə vurma və bölmə əməllərinin qarşılıqlı əlaqəsini göstərən misalları dəftərinizdə yazın.

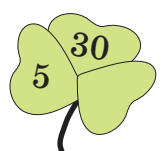
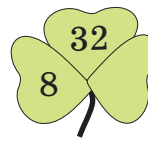
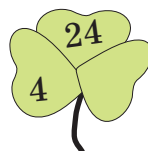
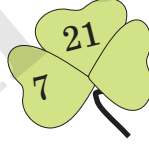
$$5 \times \square = 45$$

$$5 \times 9 = 45$$

$$9 \times 5 = 45$$

$$45 : 5 = 9$$

$$45 : 9 = 5$$

5. Dəftərinizdə tamamlayın.

$$5 \times 8 \rightarrow 40$$

$$4 \times \square \rightarrow 20$$

$$3 \times \square \rightarrow 27$$

$$2 \times \square \rightarrow 18$$

$$40 : 8 \rightarrow 5$$

$$20 : \square \rightarrow$$

$$27 : \square \rightarrow$$

$$18 : \square \rightarrow$$

$$40 : 5 \rightarrow 8$$

$$20 : \square \rightarrow$$

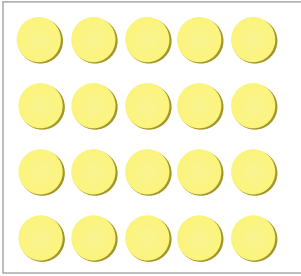
$$27 : \square \rightarrow$$

$$18 : \square \rightarrow$$

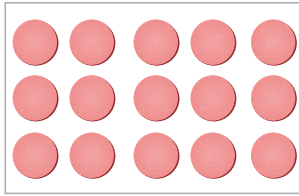
Vurma və bölmə əməli

1. Hər bir şəkə uyğun vurma və bölmə əməllərini yazın.

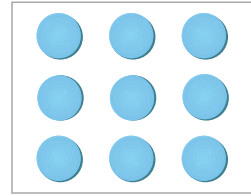
a)

b)

c)

2. Bir misalın cavabını digər misalın cavabından istifadə etməklə söyləyin. Cavabınızı əsaslandırın.

$$5 \times 9 = 45$$

$$6 \times 9 = ?$$

$$6 \times 8 = 48$$

$$7 \times 8 = ?$$

$$42 : 6 = 7$$

$$42 : 7 = ?$$

$$36 : 4 = 9$$

$$36 : 9 = ?$$

$$7 \times 5 = 35$$

$$8 \times 5 = ?$$

$$7 \times 6 = 42$$

$$7 \times 7 = ?$$

$$54 : 6 = 9$$

$$54 : 9 = ?$$

$$48 : 6 = 8$$

$$48 : 8 = ?$$

3. 20 qoğal hər birində 5 dənə olmaqla qablara yığıldı.

Neçə qab qoğal oldu?

1) Məsələnin şərtini elə dəyişin ki, hər qabdakı qoğalın sayını tapmaq tələb edilsin.

2) Məsələnin şərtini elə dəyişin ki, qoğalların ümumi sayını tapmaq tələb edilsin.

4. Bölmə əməlini yerinə yetirin. Cavabın düzgünlüyünü vurma əməli ilə yoxlayın.

$$14 : 2 = 7$$

$$2 \times 7 = 14$$

$$14 : 2$$

$$18 : 2$$

$$12 : 2$$

$$20 : 2$$

$$24 : 4$$

$$16 : 4$$

$$12 : 4$$

$$20 : 4$$

$$12 : 6$$

$$24 : 3$$

$$30 : 6$$

$$21 : 3$$

5.

İntegrasiya

Teleskop səmada ulduzları, planetləri müşahidə etmək üçün xüsusi qurğudur. Şagirdlər teleskopla ulduzları müşahidə etmək üçün Şamaxıya gəldilər. Onlar hər birində 4 nəfər olmaqla qruplara bölünərək ulduzları müşahidə etdilər. Şamaxıya 20 nəfər gəlmişsə, onlar neçə qrupa bölünmüşlər?

Vurma və bölmə əməli

1. Boş xanadakı ədəd verilmiş ədəddən 4 dəfə azdır.
Bu şərtə görə boş xanadakı ədədləri müəyyən edin.

24	12	16	40	28	36	32	20	8
↓ :4	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
6								

2. Şəkillərin hansı rəqəmlərin yerində durduğunu müəyyən edin və əməlləri yerinə yetirin.

 = 1 = ? = ? = ?

1) + =

5) × =

2)   : 3 =

6) × =

3)   : 7 =

7)   : 9 =

4) × 8 =

8) + =

3. Vuruqlardan birinin dəyişməsi ilə hasilin dəyişməsini araşdırın və bir nümunə də siz əlavə edin.

1) $2 \times 2 = 4$ $2 \times 4 = 8$	2) $5 \times 6 = 30$ $10 \times 6 = ?$	3) 4×8 8×8	4) 4×4 8×4	5) 3×7 6×7
---	---	---------------------------------	---------------------------------	---------------------------------

4. Müqayisə işarəsini əvvəlcə mülahizələrinizlə təyin etməyə çalışın, sonra isə əməlləri yerinə yetirməklə yoxlayın.

$24 : 8$ $24 : 6$

5×3 5×6

$16 : 2$ $8 : 1$

4×2 6×2

$12 : 2$ $12 : 3$

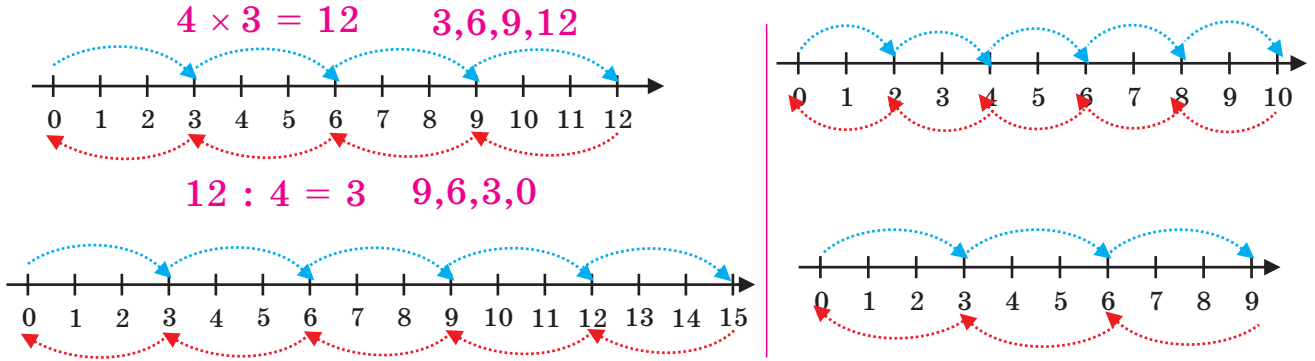
3×4 4×3

$40 : 8$ $40 : 10$

2×7 7×2

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Hər bir ədəd oxuna uyğun vurma, bölmə və ritmik saymanı nümunədəki kimi yazın.

2. Bölmə əməllərini yerinə yetirin, həllinizi vurma əməlinin köməyiylə yoxlayın.

$$15 : 3$$

$$24 : 6$$

$$18 : 2$$

$$40 : 5$$

$$25 : 5$$

$$15 : 3$$

$$30 : 6$$

$$32 : 8$$

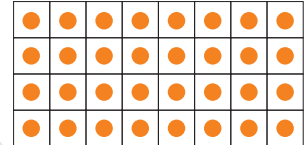
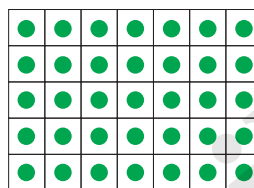
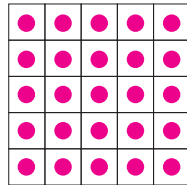
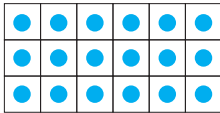
$$30 : 3$$

$$20 : 4$$

$$21 : 7$$

$$36 : 4$$

3. Şəkillərə uyğun vurma və bölmə əməlləri yazın.

4. Rəngli xanalarə uyğun ədədləri tapın. Vurma cədvəli sizə necə kömək edir?

$$\square : 4 = 3$$

$$\square \times 4 = 24$$

$$\square : 2 = 8$$

$$\square \times 5 = 30$$

$$32 : \square = 4$$

$$5 \times \square = 30$$

$$40 : \square = 8$$

$$3 \times \square = 24$$

×	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	0	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	0	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
4	0	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
5	0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50

5. a) 3, 2, 4, 5 ədədlərinin hər birini əvvəlcə 8 vahid, sonra isə 8 dəfə artırıb yazın.

- b) 21, 15, 18, 30 ədədlərinin hər birini əvvəlcə 3 vahid, sonra isə 3 dəfə azaldıb yazın.

Vurma və bölməyə aid məsələ həlli

Öyrənmə:

8 nəfər idmançı qruplarla tennis yarışına hazırlıq üçün məşq edirlər. Hər qrupda 2 nəfər var. İdmançılar neçə qrupda məşq edirlər?

Nə məlumdur?

*İdmançıların ümumi sayı - 8 nəfər.
Hər qrupdakı idmançıların sayı - 2 nəfər.*

Nəyi tapmalıyam?

Qrupların sayını

Nə etməliyəm?

*Həlli asanlaşdırmaq üçün şərtə
uyğun şəkil çəkirəm.*

Həlli:

$$8 : 2 = 4 \text{ (qrup)}$$

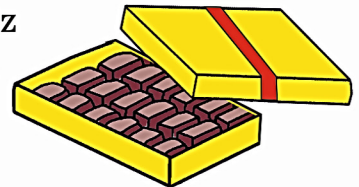
Cavab:

İdmançılar 4 qrupda məşq edirlər.

1. Elnarə 6 gül şəkli, hər gülə isə 4 ləçək çəkdi.
Elnarə neçə ləçək çəkdi?

2. Nigar, bacısı və rəfiqəsi qutudakı 18 şokoladı öz aralarında bərabər böldülər. Qızların hər birinə neçə şokolad düşdü?

3. Əli hər gün hekayə kitabından 10 səhifə oxuyurdu.
Əli kitabı 8 günə oxuyub qurtardı. Hekayə kitabı neçə səhifədir?

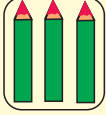
4. Qızılgül kolunda hər gün 6 qönçə gül açır. 3 gündə açılan qızılgüllərin sayı neçə dənə olacaq?

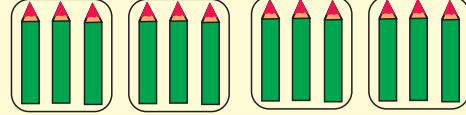
Məsələ həlli. ...dəfə az, ...dəfə çox

- 1) Bir qutuda 3 karandaş, digərində isə bundan 4 dəfə çox karandaş var. İkinci qutuda neçə karandaş var?

1 qrup

4 dəfə çox

4 qrup

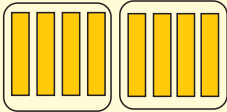
$$4 \times 3 = 12 \text{ və ya } 3 \times 4 = 12$$

İkinci qutuda 12 karandaş var.

- 2) Bir qabda 8 konfet, digərində isə bundan 2 dəfə az konfet var. İkinci qabda neçə konfet var?

Birinci qabda 8 konfet

İkinci qabda 2 dəfə az

2 dəfə az

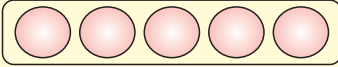
$$8 : 2 = 4$$

İkinci qabda 4 konfet var.

- 3) Bir dəstədə 10 qırmızı, 5 ağ gül var. Qırmızı güllərin sayı ağ güllərin sayından neçə dəfə çoxdur?

10 gül

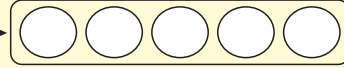

$$10 : 5 = 2$$

10 gül 5 güldən

2 dəfə çoxdur

5 gül

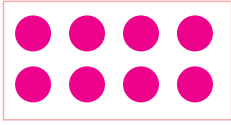

Qırmızı güllərin sayı ağ güllərin sayından 2 dəfə çoxdur.

1. Bağçada 15 sarı, 5 qırmızı zanbaq açılib. Bağçadakı sarı zanbaqların sayı qırmızı zanbaqların sayından neçə dəfə çoxdur?
2. Kərimin 18 manat pulu var. Azadın pulu Kərimin pulundan 2 dəfə azdır. Azadın neçə manat pulu var?
3. Əkrəmdən soruşurlar: - Sənin neçə manatın var?
Əkrəmin cavabı: - Qardaşımın 10 manatı var.
Onun pulu mənim pulumdan 2 dəfə azdır.
Əkrəmin neçə manatı var?
4. Bir ədədi 4 dəfə artırısaq, 20 alınar. Bu ədədi 3 dəfə artırısaq, neçə alınar?

Vurma və bölmə əməli

1. Şəkillərə uyğun vurma və bölmə əməllərinə aid misallar yazın və həll edin. Hər bir misalın nəyi ifadə etdiyini söyləyin.

$2 \times 4 = 8$

2 sətirin hər birində 4 dairə, cəmi 8 dairə

$4 \times 2 = 8$

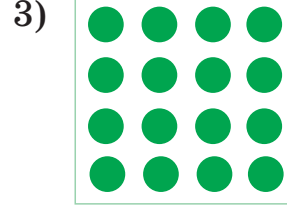
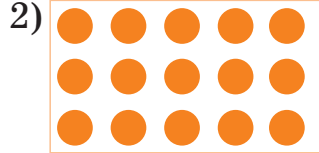
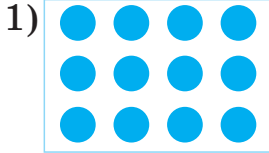
4 sütunun hər birində 2 dairə, cəmi 8 dairə

$8 : 2 = 4$

8 dairə, hər birində 2 dairə olmaqla 4 sütun dairə

$8 : 4 = 2$

8 dairə, hər birində 4 dairə olmaqla 2 sətir dairə

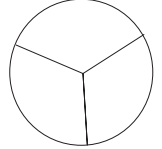
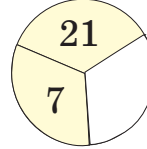
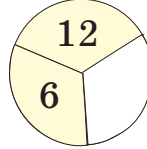
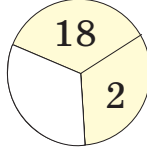
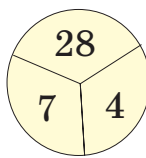
2. Uyğun vurma və bölmə əməllərini yazın. Birini də siz tərtib edin.

$4 \times 7 = 28$

$7 \times 4 = 28$

$28 : 7 = 4$

$28 : 4 = 7$

3. Rəngli xanalarə uyğun ədədləri tapın. Həll üsulunuzu təqdim edin.

$\blacksquare \times 6 = 30$

$24 : \blacksquare = 3$

$24 + \blacksquare = 48$

$\blacksquare \times 4 = 32$

$10 : \blacksquare = 5$

$32 + \blacksquare = 64$

$9 \times \blacksquare = 36$

$\blacksquare : 5 = 3$

$66 - \blacksquare = 33$

$5 \times \blacksquare = 40$

$\blacksquare : 7 = 3$

$88 - \blacksquare = 44$

4. Yeməxhanada hər gün 20 kq kartof, bundan 2 dəfə az pomidor işlənir. Bu yeməxhanada bir gün ərzində neçə kiloqram pomidor işlənir?

5. Bir kiloqram düyünün qiyməti 2 manatdır. 4 kq düyü almaq üçün alıcı kassaya 10 manat verdi. Kassir alıcıya neçə manat qaytarmalıdır? Hansı yazılış məsələnin düzgün həllini göstərir?

$\bullet 4 + 2 = 6$

$\bullet 2 \times 4 = 8$

$\bullet 10 : 2 = 5$

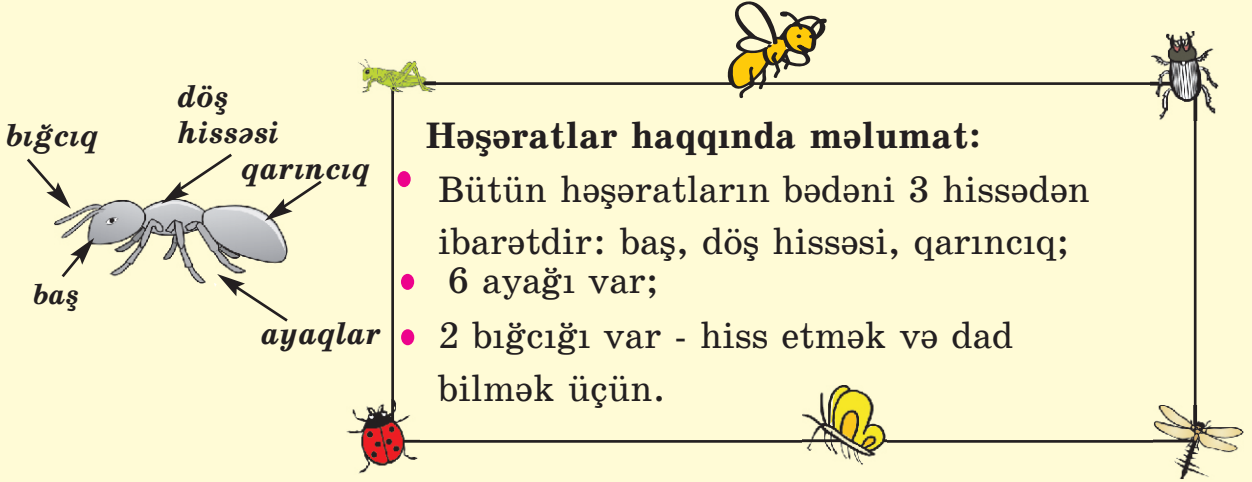
$10 - 6 = 4$

$10 - 8 = 2$

$5 + 4 = 9$

Vurma və bölmə əməli

İnteqrasiya

1. Bəzi kəpənəklər çiçək nektarı ilə, bəziləri yarpaq bitləri ilə qidalanır. Bəziləri isə heç nə yemir.

Nadir kəpənəklərin bığcıqlarını, Elnarə isə parabüzənlərin ayaqlarını sayır. Nadir 18 bığcıq, Elnarə isə 30 ayaq saymışdır. Nadir neçə kəpənək, Elnarə neçə parabüzən saymışdır?

2. İşıldaquyruq qaranlıqda uçarkən işıq saçır.

5 ışıldaquyruğun cəmi neçə ayağı var?

3. Çayırtkələr ayaqlarının köməyi ilə eşidir, səs çıxarır

və uzaq məsafəyə tullanırlar. Çayırtkə hər dəfə 10 sm olmaqla 3 dəfə dalbadal tullanarsa, neçə santimetr irəliləyər?

4. Qarışqalar öz kütlələrindən dəfələrlə çox yükü qaldıra bilirlər. Ona görə də “Qarışqa fildən güclüdür” deyirlər.

10 qarışqanın kütləsi 1 q olarsa, 30 qarışqanın kütləsi neçə qram olar?

5. Arılar gül-çiçəkli yer tapdıqlarını irəli-geri rəqsi hərəkətləri ilə bir-birlərinə xəbər verirlər. Hər arı yeşiyindən 10 kq bal süzülərsə, 5 yeşikdən neçə kiloqram bal süzülər?

Vurma və bölmə əməli

1. Vurma və bölmə əməllərinin qarşılıqlı əlaqəsindən istifadə etməklə verilməyən ədədi tapın.

$$\square \times 5 = 30$$

$$4 \times \square = 28$$

$$36 : \square = 4$$

$$32 : \square = 4$$

$$\square \times 3 = 18$$

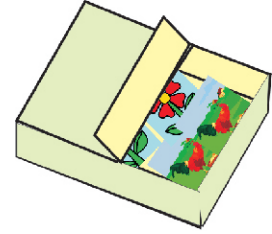
$$5 \times \square = 40$$

$$40 : \square = 4$$

$$40 : \square = 8$$

2. Bir qutuda 4 stiker var. Qutuların sayına görə stikerlərin sayının dəyişməsinə göstərən cədvəli dəftərinizdə doldurun.

Qutuların sayı	1	2	3			
Stikerlərin sayı	4	8	12			

3. Sirkdə hər cərgədə 5 akrobat dayanmışdır.

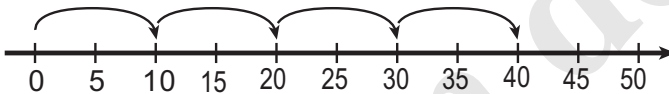
6 cərgədə neçə akrobat dayanmışdır?

Məsələnin şərtini elə dəyişin ki, hər cərgədəki akrobatların sayını tapmaq tələb edilsin.

4. Aytənin 35 nağıl və hekayə kitabı var. Aytənin dərsliklərinin sayı bu kitabların sayından 5 dəfə azdır. Aytənin neçə dərsliyi var?

5. Ədəd oxu aşağıdakı riyazi ifadələrdən ikisinə uyğun gəlir. Bunlar hansılardır?

● 4×10

● $10 + 10 + 10 + 10$

● $35 + 10$

6. Müqayisə işarəsini əvvəlcə mülahizələrinizlə təyin etməyə çalışın, sonra isə əməlləri yerinə yetirməklə yoxlayın.

$$14 : 7 \text{ } \text{ } 14 : 2$$

$$18 : 3 \text{ } \text{ } 18 : 2$$

$$15 : 5 \text{ } \text{ } 15 : 3$$

$$24 : 6 \text{ } \text{ } 24 : 3$$

$$21 : 7 \text{ } \text{ } 21 : 3$$

$$30 : 5 \text{ } \text{ } 30 : 6$$

Vurma və bölmə əməli

1. Hər hansı bir ədədə və onun ikiqatına uyğun vurma cədvəli tərtib edin. Vuruqlardan birini 2 dəfə artırısaq, hasil neçə dəfə artar?

1)

×	2	4
2	4	8
4		
3		
5		

2)

×	3	6
2	6	12
4		
3		
5		

3)

×	5	8
2	10	16
4		
3		
5		

2. Hər hansı ədədin bir ədədə və həmin ədədin ikiqatına bölünməsindən alınan nəticələri müqayisə edin. Bu barədə fikirlərinizi yoldaşlarınızla və evdə böyüklərlə müzakirə edin.

:	4	8
16	4	2
24		
32		
40		

:	3	6
12	4	2
18		
24		
30		

:	5	10
10	2	1
30		
40		
50		

Qruplarla iş

3. Bildiyiniz vurma cədvəli daha böyük ədədlər üzərində vurma əməlini yerinə yetirməyə kömək edir. Nümunəni araşdırın, digər misalları həll edin.

$$\begin{aligned} 7 \times 8 &= 56 \\ 3 \times 8 &= 24 \\ 4 \times 8 &= 32 \\ 24 + 32 &= 56 \end{aligned}$$

7 × 8 hasilini hesablamaq üçün aşağıdakı hasillərdən istifadə etmək olar:

$$1 \times 8 \text{ və } 6 \times 8$$

$$2 \times 8 \text{ və } 5 \times 8$$

$$3 \times 8 \text{ və } 4 \times 8$$

$$8 \times 7$$

$$9 \times 7$$

$$8 \times 6$$

$$9 \times 9$$

$$7 \times 7$$

$$6 \times 6$$

$$9 \times 6$$

$$6 \times 7$$

Məsələ həlli

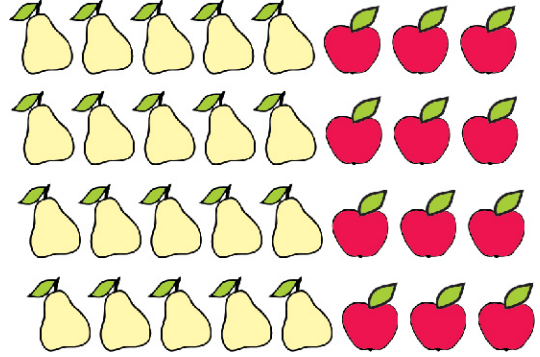
1. Məsələnin planını dəftərinizə köçürün və həlli tamamlayın.

Sıraların sayı:

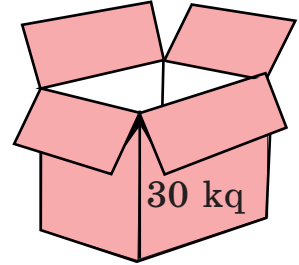
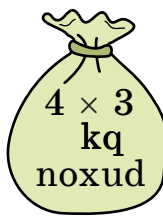
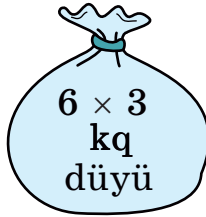
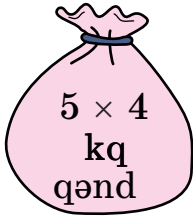
Almaların sayı: \times

Armudların sayı: \times

Hər sıradakı
meyvələrin sayı: $+$

2. Şəkildə verilənlərdən istifadə etməklə məsələləri həll edin.
Qutu ən çoxu 30 kq kütlə üçün nəzərdə tutulmuşdur.

- a) Ülker noxud torbasını qutuya qoydu.
O, qutuya daha hansı torbanı qoya bilər?
-
- b) Nailə qutuya 18 kq-lıq və 20 kq-lıq torbaları yerləşdirdi.
O, qutuya hansı ərzaqları qoydu? Nailə qutuya nəzərdə tutulduğundan nə qədər çox ərzaq qoydu?
-
- c) Fidan qutuya əvvəlcə qənd və şəkər tozu torbalarını qoydu.
Sonra şəkər tozunu çıxarıb, noxud torbasını qoydu. Fidanın fikrini dəyişməsinə nə ilə izah edirsiniz?

Vurma və bölmə əməli

1. Verilmiş hər bir ədədi elə iki toplananın cəmi şəklində yazın ki, toplananlardan biri 5-ə bölünsün.

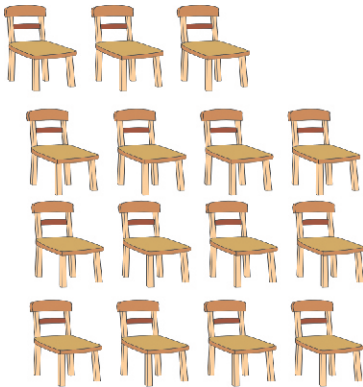
27, 16, 37, 33, 41, 52

Məsələn:

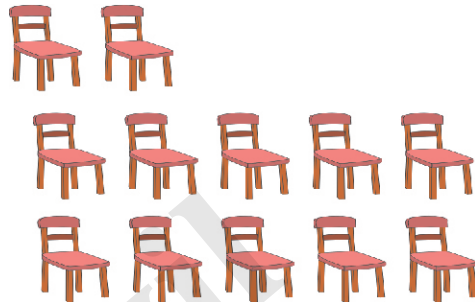
$$\begin{aligned} 27 &= 25 + 2 \\ 27 &= 5 \times 5 + 2 \end{aligned}$$

2. Stulların sayını tapın:

- a) Stulları hər birində 4 dənə olmaqla 3 sətərə düzdülər, 3 stul isə artıq qaldı.

- b) Stulları hər birində 5 dənə olmaqla 2 sətərə düzdülər və 2 stul artıq qaldı.

3. Hesablayın. Müqayisə edin.

$85 \bigcirc 58$

$7 \times 9 \bigcirc 65$

$32 : 8 \bigcirc 32 : 4$

$35 + 15 \bigcirc 5 \times 8$

$37 + 31 \bigcirc 55 + 23$

$28 : 7 \bigcirc 18 : 6$

$5 \times 6 \bigcirc 3 \times 10$

$27 + 16 \bigcirc 40 - 8$

4. Bir sinfin şagirdləri idman dərində hər sırada 4 nəfər olmaqla 5 sırada düzüldülər. Bu sinifdə neçə şagird var? Məsələyə uyğun şəkil çəkin.

Özünüqiymətləndirmə

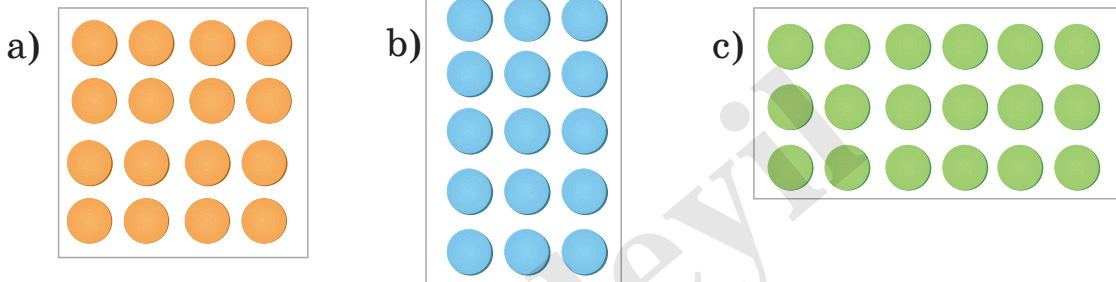
1. Hesablayın və cavablarınızı vurma əməlinin köməyi ilə yoxlayın.

$20 : 2$	$12 : 2$	$4 : 2$	$36 : 9$
$45 : 5$	$40 : 4$	$10 : 5$	$35 : 5$
$50 : 5$	$32 : 8$	$9 : 3$	$27 : 3$

2. 1) Qutuda 15 südlü, bundan 3 dəfə az qozlu şokolad var. Qutuda neçə qozlu şokolad var?
2) Qutuda 4 meyvəli, bundan 3 dəfə çox südlü şokolad var. Qutuda cəmi neçə şokolad var?

3. Fəridin 20 markası var. O, özü və 3 dostu arasında markalarını bərabər bölmək istəyir.
a) Fərid hər dostuna neçə marka verməlidir?
b) Məsələnin şərtini elə dəyişin ki, məsələ 4×5 hasilinin hesablanması ilə həll edilsin.

4. Şəklə uyğun vurma və bölmə əməllərini yazın.

5. Cümlələrdə nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri seçin.

hasil

bölmə

vurma

bölünən

- 1) $4 + 4 + 4 + 4$ əməlini . . . əməli ilə əvəz etmək olar.
2) 5×10 misalında . . . 50-yə bərabərdir.
3) $50 : 5$ misalında . . . 50-yə bərabərdir.
4) $16 - 4 - 4 - 4 - 4 = 0$ yazılışını . . . əməli ilə əvəz etmək olar. $\square : \square = \square$

6-cı bölmə

- Təqvim
- Məlumatı araşdırın, təqdim edin
- Düşünün, fikir yürüdün
- Simmetriya
- Birləşdirin, ayırın, yenisini yaradın

Yanvar						
B.e	Ç.a	Ç	Ca	C	Ş	B
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Təqvim

Yanvar							Fevral							Mart							Aprel						
B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B	B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B	B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B	B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B
			1	2	3	4	2	3	4	5	6	7	8	2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12
5	6	7	8	9	10	11	9	10	11	12	13	14	15	9	10	11	12	13	14	15	13	14	15	16	17	18	19
12	13	14	15	16	17	18	16	17	18	19	20	21	22	16	17	18	19	20	21	22	20	21	22	23	24	25	26
19	20	21	22	23	24	25	23	24	25	26	27	28		23	24	25	26	27	28	29	27	28	29	30			
26	27	28	29	30	31									30	31												

May							İyun							İyul							Avqust						
B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B	B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B	B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B	B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B
				1	2	3	1	2	3	4	5	6	7			1	2	3	4	5					1	2	
4	5	6	7	8	9	10	8	9	10	11	12	13	14	6	7	8	9	10	11	12	3	4	5	6	7	8	9
11	12	13	14	15	16	17	15	16	17	18	19	20	21	13	14	15	16	17	18	19	10	11	12	13	14	15	16
18	19	20	21	22	23	24	22	23	24	25	26	27	28	20	21	22	23	24	25	26	17	18	19	20	21	22	23
25	26	27	28	29	30	31	29	30						27	28	29	30	31			24	25	26	27	28	29	30
																					31						

Sentyabr							Oktyabr							Noyabr							Dekabr							
B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B	B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B	B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B	B.e	Ç.a	Ç	C.a	C	Ş	B	
	1	2	3	4	5	6				1	2	3	4							1			1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13	5	6	7	8	9	10	11	2	3	4	5	6	7	8	7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	12	13	14	15	16	17	18	9	10	11	12	13	14	15	14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	19	20	21	22	23	24	25	16	17	18	19	20	21	22	21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30					26	27	28	29	30	31		23	24	25	26	27	28	29	28	29	30	31				
														30														

1 il 12 aydır.

- Ərzaq məhsulunun qutusu üzərində yazılmışdır:
buraxılış tarixi: 1 mart 2015-ci il
son istifadə tarixi: 30 aprel 2015-ci il
 Bu ərzağın istifadə müddəti neçə aydır?
- Fevral ayında neçə bazar ertəsi günü var?
 Neçə bazar günü var? Bu günlər ayın neçəsinə düşür?
- Təsəvvür edin ki, bu gün aprel ayının 12-dir. Tərmanın
 2 ay əvvəl əkdirdi gül kolu çiçək açıb. Gülün əkildiyi
 tarixi təqvimdə göstərin.
- Təsəvvür edin ki, bu gün mayın 14-dür. Murad atası ilə mayın
 23-də kəndə gedəcək. 1) Onların kəndə getmələrinə neçə gün
 qalıb? 2) May ayının sonuncu günü həftənin neçənci günüdür?
- Nofəl qeyd dəftərçəsində, “sambo məşğələlərim 3, 10, 17, 24
 saat 15:30” qeydini yazıb. Bu qeyd haqqında fikirlərinizi
 söyləyin.

İl, ay, həftə, gün, saat

Öyrənmə:

Hansı müddət daha çoxdur?

2 həftə, yoxsa 15 gün

1 gün, yoxsa 22 saat

1 il, yoxsa 11 ay

1 ay, yoxsa 24 gün

1 il = 12 ay

1 ay = 30, 31 gün (28, 29)

1 həftə = 7 gün

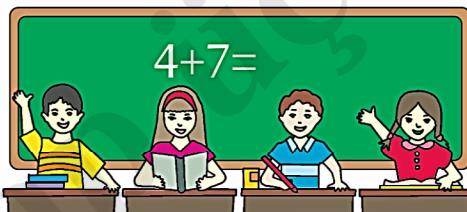
1 gün = 24 saat

Fevral

1. Dekabrın 15-dən 21-nə qədər (21-i də daxil olmaqla) günləri sayın. Bir həftə oldumu?
2. Aprel ayında 4 şənbə, 4 bazar günü dərs yoxdur. Aprel ayında neçə dərs günü var?
3. Oktyabr ayının 25-i Sevincin ad günüdür. İki həftə sonra Elnurun ad günü olacaq. Elnurun ad günü ayın neçəsindədir?
4. Nadir dayı evin təmirinə aprelin 1-də başladı. Təmir 2 ay çəkdi. 1) Təmir hansı ayda qurtardı? 2) Evin təmiri neçə gün çəkdi?
5. Rəhimin atası 1 həftəyə evin divarlarını rəngləyib qurtardı. Rəhim isə itinə maneələri aşma təliminə 10 gün vaxt sərf etdi. Bu işlərdən hansına daha çox vaxt sərf olundu?

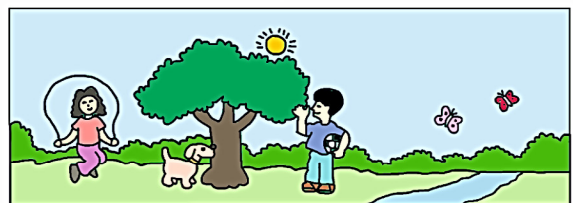
6. 1) Bir gün ərzində məktəbdə olduğunuz müddəti aşağıdakı vaxt ölçülərindən hansı ilə ifadə edərsiniz?

saat dəqiqə həftə

- 2) Yay tətilinin müddətini aşağıdakı vaxt ölçülərindən hansı ilə ifadə edərsiniz?

saat ay il

Məlumatı araşdırın, təqdim edin

1.

Aşağıdakı piktoqram 3 tikinti şirkətinin tikdiyi yaşayış evlərinin sayını göstərir.

Piktoqrama görə suallara cavab verin:

- 1) Piktoqramda neçə şirkətin tikdiyi yaşayış evləri haqqında məlumat verilmişdir?
- 2) Ən çox yaşayış evini hansı şirkət tikmişdir?
- 3) Hansı şirkət daha az yaşayış evi tikmişdir?
- 4) "Salxım söyüd" şirkətinin tikdiyi evlərin sayı "Şən həyat" şirkətinin tikdiyi evlərin sayından neçə dəfə çoxdur?
- 5) "Salxım söyüd" daha neçə ev tiksə, "Gözəl evim" şirkətinin tikdiyi evlərin sayı ilə eyni olar?
- 6) Piktoqramdakı məlumatları da əhatə etməklə kiçik bir hekayə yazın.

2.

Fərəc idman müəllimindən xahiş edir ki, növbəti dərstdə siniflərində ən çox sevilən oyunu keçirsinlər. Fərəcgilin sinfində bütün uşaqların iştirak etdiyi sorğunun nəticələri aşağıdakı cədvəldə verilmişdir. Bu cədvələ görə onlar hansı oyunu daha çox sevirlər?

Cədvələ görə piktoqram qurun.

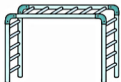
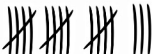

= 2 uşaq

Oyunun adı	Uşaqların sayı
Qaçdı-tutdu	4
Gizlən-qaç	16
Bənövşə	8

Məlumatı araşdırın, təqdim edin

1. Aşağıdakı tel cədvəlində parkda oynayan uşaqların sayı göstərilir. Məlumatı araşdırın, təqdim edin və dəftərinizdə barqraf şəklində göstərin.

Meydançadakı uşaqlar				
Oyun yerləri	Yelləncək			16
	Sürüşkən			14
	Qumluq			8
	Nərdivan			18
Uşaqların sayı				

2. Nərgiz və Elmar pəncərənin qarşısında dayanıb 10 dəqiqə ərzində küçədən keçən maşınları rənginə görə saydılar. Bunun üçün ən yaxşı üsul hər maşın keçərkən uyğun rəngin qarşısında bir tel çəkməkdir. Nərgiz də bu üsuldən istifadə etdi və aşağıdakı tel cədvəlini qurdu.

Nərgizin saydığı maşınlar			
Ağ			10
Qara			9
Qalan bütün rənglər			13

Elmarın qurduğu tel cədvəlində isə:

- ağ maşınların sayı 4 dənə çoxdur;
- qara maşınların sayı 2 dənə azdır;
- qalan bütün rəngdə olan maşınlar 5 dənə çoxdur.

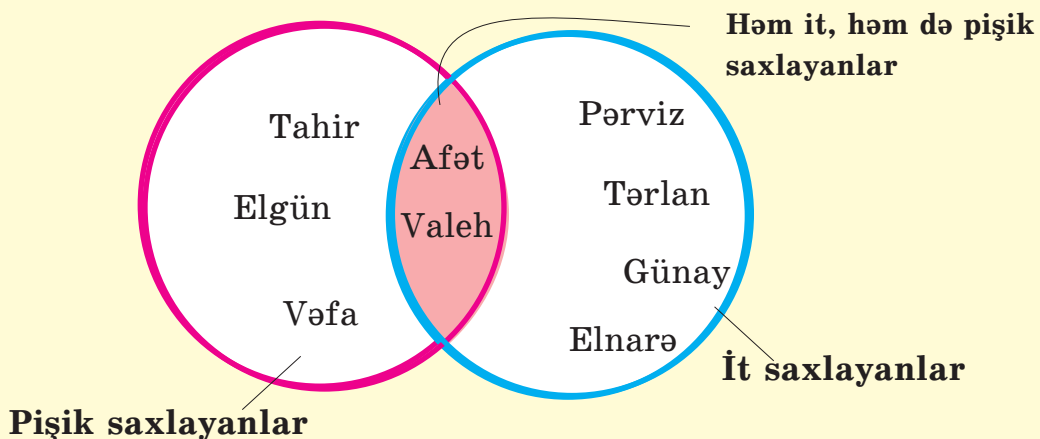
Bu müqayisəyə görə uyğun tel cədvəlini siz qurun.

Məlumatı araşdırın, təqdim edin

Venn diaqramı

Öyrənmə:

Aşağıdakı diaqramda uşaqların it və pişik saxlaması haqqında məlumat verilir. Mavi dairədə iti olanların, qırmızı dairədə pişiyi olanların, dairələrin kəsişdiyi hissədə isə həm iti, həm də pişiyi olanların adları yazılmışdır. Bu cür diaqramlar Venn diaqramı adlanır.

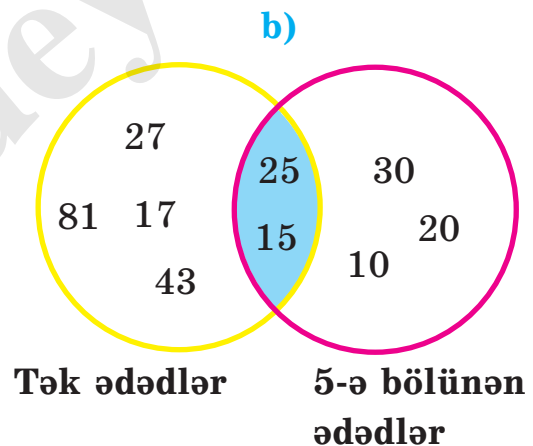
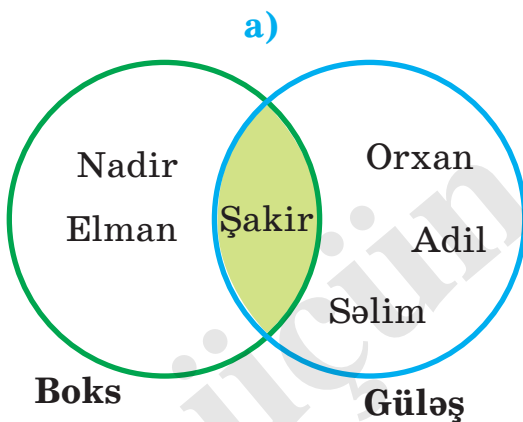

Aşağıdakı məlumatlara görə uşaqların adlarını uyğun dairələrdə yerləşdirin.

Nadirin iti var. Əslinin pişiyi var.

Azadın həm iti, həm də pişiyi var.

1. Venn diaqramında verilmiş məlumatı araşdırın, müqayisə edin və təqdim edin.

2. 10-dan 30-a qədər olan ədədlərin 3-ə və 4-ə bölünmələrinə görə Venn diaqramı tərtib edin.

Məlumatı araşdırın, təqdim edin

Araşdırma

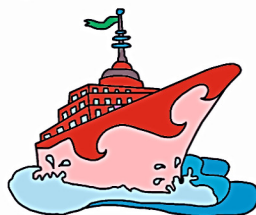

Verilən məlumat əsasında yeni məlumatı təqdim edin.

Sahilyanı bulvarda müxtəlif gəmilərlə gəzintinin müddəti və biletlərin qiyməti aşağıda göstərilmişdir. Verilən məlumata görə tapşırıqları yerinə yetirin.

“Mavi Xəzər”

“Dəniz əjdahası”

“Dəniz gözəli”

Gəzinti müddəti

60 dəqiqə

Bir biletin qiyməti

uşaqlar üçün -

1 manat

böyükər üçün -

2 manat

Gəzinti müddəti

30 dəqiqə

Bir biletin qiyməti

uşaqlar üçün -

50 qəpik

böyükər üçün -

1 manat

Gəzinti müddəti

45 dəqiqə

Bir biletin qiyməti

uşaqlar üçün -

1 manat

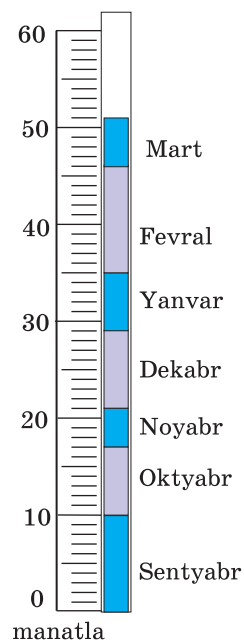
böyükər üçün -

2 manat

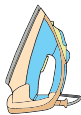

- 1) Əsəd və dostları saat 11:30-da “Mavi Xəzər” gəmisi ilə gəzintiyə yola düşdülər. Onlar sahilə saat neçədə qayıtmalıdırlar?
- 2) Kəmalə “Dəniz gözəli” gəmisinə bilet almaq üçün növbədə durmağa və gəzintiyə cəmi 1 saat vaxt sərf etdi. Kəmalə bilet növbəsində neçə dəqiqə dayandı?
- 3) “Dəniz gözəli” gəmisi ilə 2 gəzintiyə sərf olunan vaxtı saat və dəqiqə ilə ifadə edin.
- 4) “Dəniz əjdahası” gəmisinə 4 uşaq və 2 böyük üçün biletdə neçə manat vermək lazımdır?
- 5) “Mavi Xəzər” gəmisi ilə dəniz gəzintisinə uşaqlar üçün 30, böyükər üçün 10 bilet satıldı. Bu biletlərin ümumi qiyməti neçə manat edər?

Məlumatı araşdırın, təqdim edin

1. Rəhim velosiped almaq üçün pul yığır. Velosipedin qiyməti 56 manatdır. Rəhim hər ay yığdığı pulun miqdarını şəkildəki kimi qeyd etmişdir. Hər bölgü 1 manatı göstərir. Rəhimin hər ay yığdığı pulu müəyyən edin və pulları aylara görə müqayisə edin. Rəhim cəmi neçə manat pul yığmışdır? Rəhimin velosiped almağa pulu çatırmı?

2. Bir ay ərzində malların qiymətində 2 dəfə ucuzlaşma olmuşdur. Cədvələ görə hər bir əşyanın son satış qiymətini hesablayın.

Əşyalar	İlk qiymət (manatla)	1-ci ucuzlaşma (manatla)	2-ci ucuzlaşma (manatla)	Son qiymət (manatla)
	35	6	8	21
	90	15	15	?
	17	2	1	?
	23	4	0	?

- 1) Ən çox hansı əşyanın qiyməti ucuzlaşmışdır?
- 2) Hansı əşya yalnız bir dəfə ucuzlaşmışdır?
- 3) İdman gödəkçəsi və çaydanı birinci ucuzlaşmadan sonra neçə manata almaq olar?
- 4) Ütü çox ucuzlaşmışdır, yoxsa mücrü?
- 5) İkinci ucuzlaşmada bir ütü və bir mücrü alan alıcı neçə manat pula qənaət etmiş olar?

Düşünün, fikir yürüdün

Öyrənmə:

Biz hadisələrin baş verməsi haqqında *əlbəttə*, *yəqin ki*, *mümkündür*, *mümkün deyil*, *ola bilər*, *ola bilməz* ifadələrinin köməyiylə əvvəlcədən fikir yürüdük.

Məsələn, bir torbada 10 qırmızı və 2 mavi kub var.

Torbanın içinə baxmadan kublardan birini götürsəniz, bu kubun qırmızı rəngdə olması şansını aşağıdakı sözlərdən hansı ilə ifadə etmək, daha doğru olar?

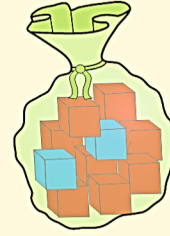
əlbəttə

şansı çoxdur

mümkündür

Söylədiyiniz fikri aşağıdakı təcrübə ilə də yoxlayın.

Rəng	Tel	Cəmi
qırmızı		
mavi		

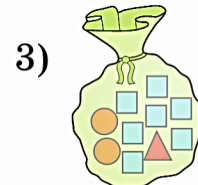
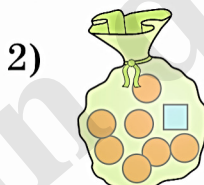
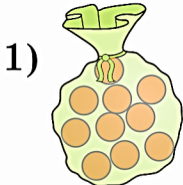
1. Mavi və qırmızı kubları torbada yerləşdirin.
2. Torbadan 1 kub götürün.
3. Kubu rənginə görə cədvəldə bir tel çəkməklə qeyd edin.
4. Kubu yenidən torbaya qaytarın.
5. Bu hərəkətləri 10 dəfə təkrar edin.

1. Torbaya baxmadan bir fiqur çıxarsanız, onun dairə olma şansına görə fikirlər yürüdülmüşdür.

Əlbəttə!

Şansı çoxdur!

Mümkündür!

Torbaya baxmadan bir fiqur çıxarsanız, onun kvadrat olma şansına görə fikirləri siz yürüdün.

2. Oxun hansı hissədə dayanma şansı daha çoxdur?

qırmızı
sarı

qırmızı
sarı

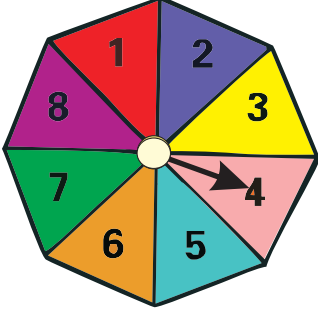

qırmızı
sarı
göy

Düşünün, fikir yürüdün

1. “Çərxi-fələk” taxtası bir dəfə fırladılırsa, oxun verilmiş hissədə dayanma şansı haqqında uyğun ifadələrdən birini seçməklə fikir bildirin.

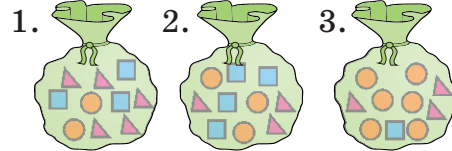
Mümkündür, mümkün deyil, yəqin ki, mütləq, şansları eynidir.

- 1) Oxun 4-dən kiçik ədədə aid hissədə dayanması.
- 2) Oxun 10-dan böyük ədədə aid hissədə dayanması.
- 3) Oxun cüt və ya tək ədədə aid hissədə dayanması.
- 4) Oxun 3 dəfə dalbadal eyni ədədə aid hissədə dayanması.
- 5) Oxun 9-dan kiçik ədədə aid hissədə dayanması.

2. Xumar torbaya baxmadan hər dəfə bir fiqur çıxarıb, nəticəni cədvəldə qeyd etdi və fiquru yenidən torbaya qaytardı. Xumar bu hərəkəti 30 dəfə təkrar etdi. Cədvəldəki nəticələrə görə siz Xumarın təcrübəni hansı torba ilə apardığını düşünürsünüz?

Dairə	Üçbucaq	Kvadrat
18	9	3

3. Cütlərlə iş

Lazımdır: Bir və ya iki zər, bir vərəq ağ kağız.

Şərt: Hər bir oyunçu öz xalını seçir. (1-6)

Oyunun gedişi: Hər dövrdə 10 dəfə zər atılır və oyun 3 dövrdə keçirilir. Hər oyunçu öz vərəqində aşağıda göstərilmiş cədvəli çəkir, zəri atır və düşən xallara uyğun bir tel-çəkir.

Hər oyunçu 10 dəfə zər atdıqdan sonra növbəti dövrənin oyunu başlayır. 3 dövrdəki nəticəyə görə oyunun qalibi elan edilir.

Xallar	Dövrə 1	Dövrə 2	Dövrə 3
1			
2			
3			
4			
5			
6			

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Aşağıdakı suallara görə məntiqli cavabı seçin.

- 1) Rənanın müəlliminin 4 yaşı var, yoxsa 40?
- 2) Məktəb binasının 2 pəncərəsi var, yoxsa 20?
- 3) Sınıf otağının hündürlüyü 4 m olar, yoxsa 40 m?
- 4) Süsən bir əlində 7 qələm tuta bilər, yoxsa 70?

2. Üç uşağın kütləsi birlikdə 93 kq-dır. Uşaqlardan birinin kütləsi digərindən 3 kq çoxdur. Aşağıdakı cavablardan hansı uşaqların kütləsini düzgün göstərir?

29 30 34

28 31 34

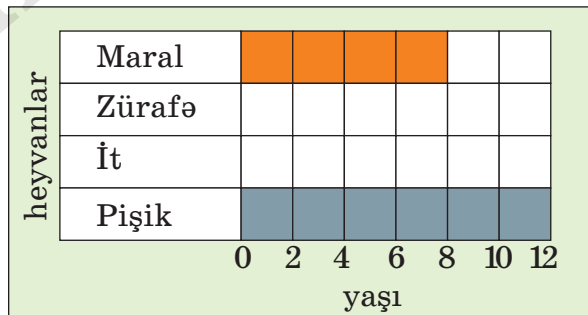
29 32 35

3. 1) Humayın 45 manatı var. Bu Zərifənin pulundan 21 manat çoxdur. Zərifənin neçə manat pulu var?
2) Toğrulun 32 manatı var. Fərcin pulu Toğrulun pulundan 4 dəfə azdır. Fərcin neçə manat pulu var?

4. 2 eyni kitabı üst-üstə qoyduqda kitablar 10 sm hündürlük əmələ gətirir. Hər bir kitabın qalınlığı neçə santimetrdir? 3 və ya 4 dənə “Riyaziyyat” dərsliyini üst-üstə qoyun və hündürlüyünü ölçün.

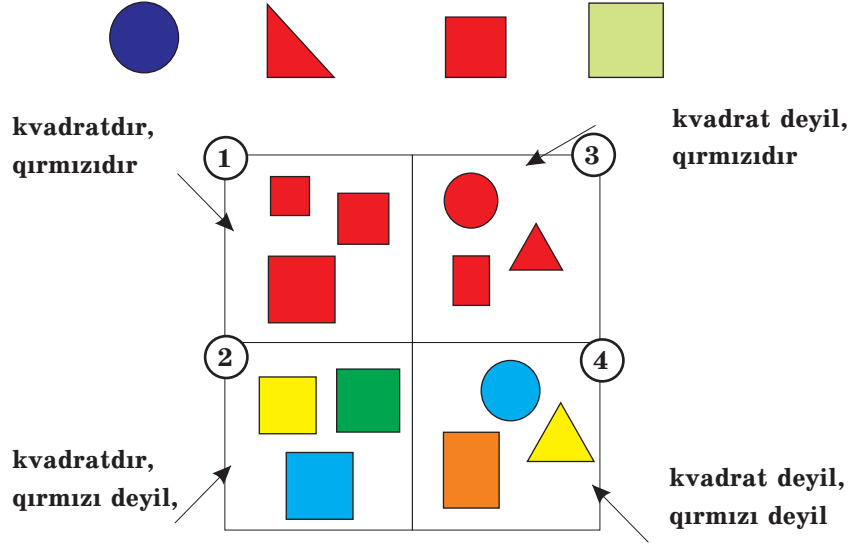
5. Aşağıdakı cədvəl bəzi heyvanların orta yaşını göstərir. Cədvələ əsasən barqrafı dəftərinizdə tamamlayın. Məlumatı araşdırın və müqayisələrlə təqdim edin.

Heyvanlar	Yaşı
Maral	8
Zürafə	10
İt	12
Pişik	12

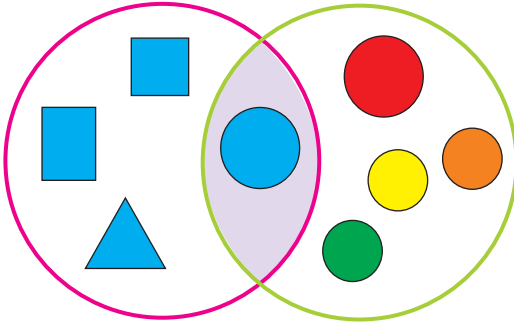

Seçin, qruplaşdırın

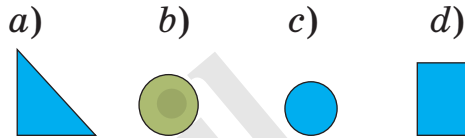
1. Həndəsi fiqurlar 4 qrupa ayrılmışdır. Həndəsi fiqurların qruplaşma qaydasını müəyyən edin. Verilmiş həndəsi fiqurların hər birinin hansı qrupa aid olduğunu müəyyən edin.

2. 1) Venn diaqramında fiqurlar hansı qayda ilə qruplaşdırılıb?

- 2) Aşağıdakı həndəsi fiqurlardan hansı hər iki qrupa aiddir?

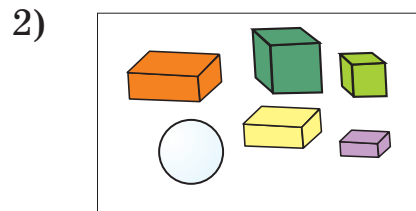
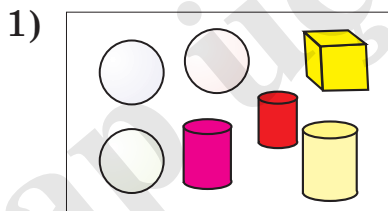

3. Fiqurlar hansı qayda ilə düzülmüşdür?

Qaydanı pozan fiquru tapın.

4. Hər qrupda bu qrupa aid olmayan bir fiqur var. Bu fiquru müəyyənləşdirin.

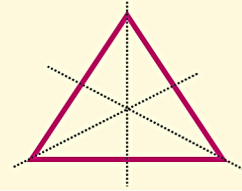
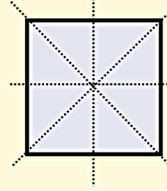
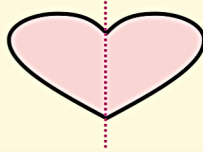
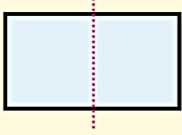

Simmetriya

Öyrənmə:

Simmetrik fiquru simmetriya oxu boyunca qatladıqda fiqurun hər iki hissəsi tam olaraq üst-üstə düşür

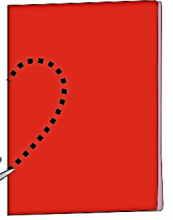
Bir fiqurun bir neçə simmetriya oxu ola bilər. Aşağıdakı fiqurların hər birinin bir neçə simmetriya oxu var.

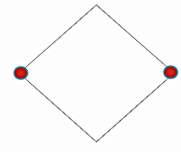
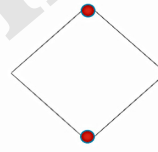
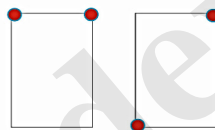
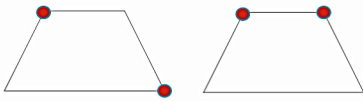
1. Dəftərinizdə simmetrik şəkillər çəkin.

2. Bir vərəq kağızı ortadan qatlayın. Şəkilə göstərildiyi qaydada qatlama xəttinin kənarından başlamaqla istədiyiniz şəkli çəkin. Şekli kənar xətləri boyu qayçı ilə kəsib çıxarın. Kəsib çıxardığınız şəklin simmetrik olduğunu yoxlayın.

3. Aşağıdakı fiqurları kağızdan kəsib hazırlayın. Fiqurları elə qatlayın ki, qırmızı rənglə işarələnmiş təpələr üst-üstə düşsün. Hansı fiqurlar hər iki halda simmetrik oldu?

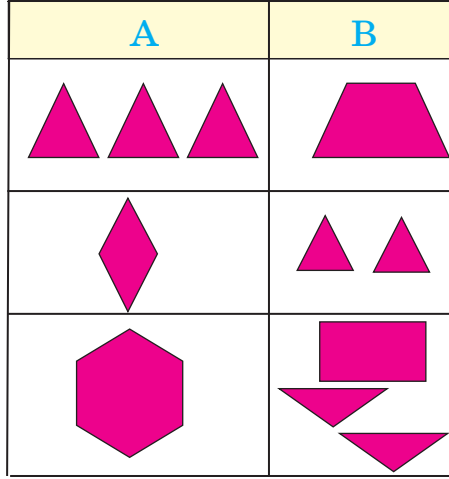

4. <http://www.origami-make.com/howto-origami-easy.php> internet ünvanından kağızdan qatlama yolu ilə müxtəlif fiqurları düzəltməyin yollarını öyrənin. Saytdan istifadədə məktəbdə ingilis dili müəllimlərindən, evdə böyüklərdən sizə kömək etmələrini xahiş edin. Bunları bir-birinizə də öyrədin.

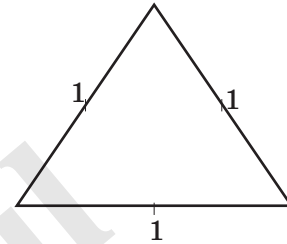
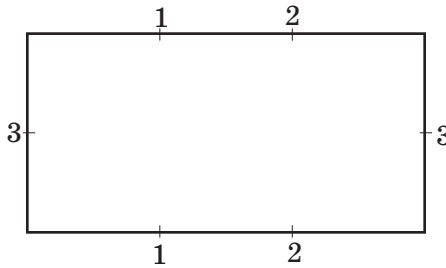

Birləşdirin, ayırın, yenisini yaradın

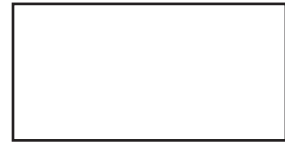
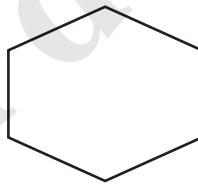
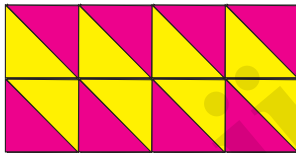
1. **Qruplarla iş.** A sütunundakı fiqurları kağızdan kəsərək hazırlayın. Hazırlanmış fiqurları yenidən kəsmək və ya yapışdırmaqla B sütunundakı fiqurları alın.

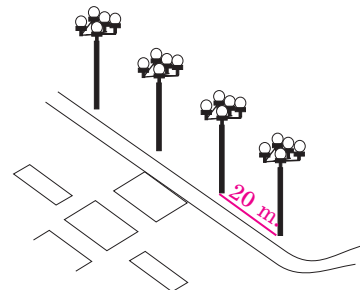
2. Fiqurları dəftərinizdə çəkin. Tərəflərini şəkildə göstərildiyi kimi bərabər hissələrə bölün və nömrələyin. Eyni nömrəli bölgü nöqtələrini xətlərlə birləşdirin. Alınan hissələri rəngləyin.

3. Fiqurları dəftərinizdə çəkin. Bu fiqurları daha kiçik üçbucaqlara bölüb, rəngləməklə naxışlar yaradın. Sinfinizdə sərgi təşkil edin.

4. Işıq dirəkləri bir-birindən bərabər məsafələrdə yerləşir. İki işıq dirəyi arasındakı məsafə 20 m-dir. 1-ci dirək ilə 4-cü dirək arasındakı məsafə neçə metrdir?

Məsələ həlli

1. Samirin 28 manat pulu, Elgünün isə bundan 17 manat çox pulu var. Samir və Elgünün birlikdə neçə manat pulu var?

2. Məsələni cədvəli dəftərinizdə tamamlamaqla həll edin. Nəşib qiyməti 42 manat olan velosiped almaq istəyir. İndi onun 27 manat pulu var. Nəşib hər həftə 3 manat pula qənaət edərsə, neçə həftəyə velosiped almaq üçün pul yığa bilər?

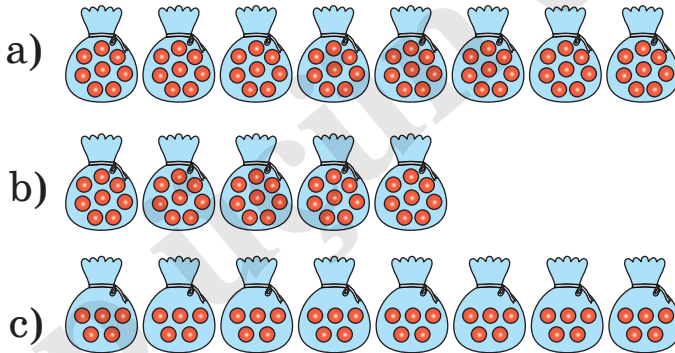
Həftələr	0	1	2	3	4	5	6
Pul (₼)	27	30					

3. Əyləncə mərkəzində 1 saatlıq oyun üçün 4 nəfərə 16 manat ödənilir. Bu oyunun 2 saatı üçün 1 nəfər neçə manat ödəməlidir?

4. Rəngli xanalarla uyğun ədədləri tapın.

$$\begin{array}{llll} \square : 3 = 7 & 24 : \square = 8 & 64 - \square = 3 & 87 - \square = 60 \\ \square : 5 = 6 & 36 : \square = 9 & \square - 99 = 1 & \square - 57 = 13 \end{array}$$

5. Günel hər birində 8 şar olmaqla 40 şarı torbalara yığdı. Hansı şəkil bunu düzgün ifadə edir? Hər bir şəklə uyğun 2 vurma, 2 bölmə əməli yazın.

Məsələ həlli

1. Nihad apardığı sorğunun nəticəsini piktoqramla təqdim etmək istəyir. O, piktoqramı 1 😊 = 3 nəfər işarələməsi ilə qurmaq istəyir.
- 1) Nihad “Gedəcəyəm” cavabına uyğun neçə 😊 çəkməlidir?
- 2) Bu şərtlərlə Nihad piktoqramda cəmi neçə 😊 şəkli çəkməlidir?

Kim həftə sonu muzeyə getmək istəyir?	
Cavablar	Uşaqların sayı
Gedəcəyəm	15
Getmək haqqında düşünürəm	9
Getməyəcəyəm	6

2. Yeni binanın tikintisi üçün ayrılmış ərazidə löhvənin üzərində aşağıdakı kimi yazı var. “Hər kəsilən ağacın yerinə 7 ağac əkiləcək.”
- 1) Bu binanın tikintisi üçün 5 ağac kəsilmişsə, onlar neçə təzə ağac əkməlidirlər?
- 2) Tikintini aparan şirkət 28 ağac əkməlidirsə, onlar neçə ağac kəsmişlər?
3. Birinin qiymətini tapmaqla istənilən sayda əşyanın qiymətini hesablamaq olar. Məsələləri həll edin:
- 1) Samir 5 zərf üçün 40 qəpik ödədi. Siz 4 zərf alsanız, neçə qəpik ödəməlisiniz?
- 2) 4 karandaşın qiyməti 36 qəpikdir. 3 karandaş alsanız, neçə qəpik ödəməlisiniz?
4. İçində 5 stiker olan bir qutu stikerin qiyməti 25 qəpik, içində 4 stiker olan bir qutu stikerin qiyməti isə 24 qəpikdir. Stikeri hansı qutularla almaq sərfəlidir?
5. Hansı halda 1 kq-ın qiyməti səhv hesablanmışdır?

5 kq alma 10 ₼
1 kq alma 2 ₼

3 kq qənd 6 ₼
1 kq qənd 3 ₼

5 kq armud 15 ₼
1 kq armud 3 ₼

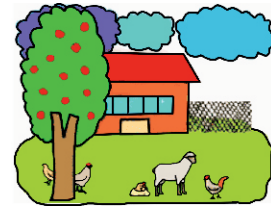
Məntiqlə həll edirəm

1. Mən neçəyəm?

- a) Mən onluqlar mərtəbəsi 7 olan cüt ədədəm.
0-dan başlayaraq on-on sayanda sadaladığınız
ədədlər arasında yoxam. 73-dən kiçiyəm.
Mən neçəyəm?
- b) İki-iki sayanda mənim adımı çəkirsiniz.
96-dan böyük 100-dən kiçiyəm.
Mən neçəyəm?
- c) Mən təkliklər mərtəbəsi 3 olan ikirəqəmli ədədəm.
65-dən kiçik, 53-dən böyüyəm. Mən neçəyəm?

2. Pəri xalanın həyətidə bir quzu və bir neçə
toyuq var. Onların ayaqlarının sayı 10-dur.
Həyətdə neçə toyuq var?

3. Kəmalə ad gününə 15 nəfər dostunu dəvət etdi. Keçən il
qonaqlarının sayı bundan bir neçə nəfər çox idi. Kəmalənin
keçən ilki qonaqlarının sayını aşağıdakı cavablardan seçin.

15

19

40

4. Sabirdən neçə bacısı və qardaşı olduğunu soruşanda o, belə
cavab verir: - Bizim ailədə oğlanların sayı ilə qızların sayı
bərabərdir. Hər bacının 3 qardaşı var. Sabirin neçə bacısı
və neçə qardaşı var?

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Nərmnin 35 manat pulu var idi. Bu gün atası ona 18 manat da verdi. Nərmnin pulunun 12 manatını xərclədi. Nərmnin neçə manat pulu qaldı?

2. Vurma cədvəlində bütün xanələrdəki 12 ədədlərini işarələyin. Cədvəldən istifadə edərək 12-nin mümkün bölənlərini və uyğun qisməti tapın. Vurma cədvəlinin bölmə əməlinə aid misalların həllində nə üçün əlverişli olduğunu izah edin.

X	1	2	3	4	5	6	7	8
1	1	2	3	4	5	6	7	8
2	2	4	6	8	10	12	14	16
3	3	6	9	12	15	18	21	24
4	4	8	12	16	20	24	28	32
5	5	10	15	20	25	30	35	40
6	6	12	18	24	30	36	42	48
7	7	14	21	28	35	42	49	56
8	8	16	24	32	40	48	56	64

3. Mötərizədən elə istifadə edin ki, doğru bərabərlik alınsın.

$$62 - 17 + 32 = 13$$

$$43 - 31 + 10 = 22$$

$$36 - 24 + 11 = 1$$

$$55 - 18 - 6 = 31$$

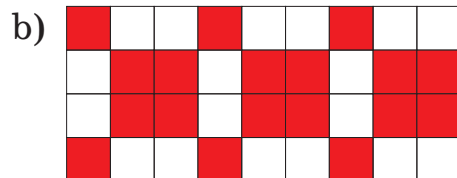
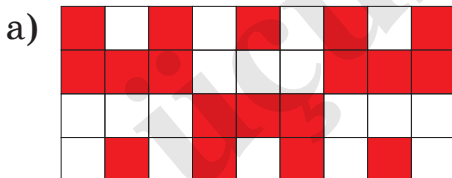
$$73 - 32 - 16 = 57$$

$$50 - 23 - 16 = 43$$

4. Lalə sinfi bəzəmək üçün rəngli kağızlardan 60 üçbucaq, 60 kvadrat kəsməlidir. O, 27 üçbucaq və 42 kvadrat kəsib hazırlamışdır.

- 1) Lalə hər fiqurdan daha neçə dənə kəsməlidir?
2) Lalə cəmi neçə fiqur kəsməlidir?

5. Hər fiqurda neçə qırmızı və neçə ağ rəngli eyniölçülü kvadrat var? Kvadratları düzülüş qaydasından istifadə etməklə sayın.

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Şagirdlər məktəbdə qocalar və uşaq evlərinə yardım kampaniyası keçirdilər. Təşkil olunan satış-sərgidə şagirdlərin əl işlərini, rəsm əsərlərini müəllim və valideynlər aldılar. Satış-sərginin birinci günü haqqında məlumat cədvəldə yerləşdirilərək məktəbin foye-sindən asılmışdır:

Eksponatlar	Sayı	Əldə olunan pul (manatla)
Natürmort	10	35
Peyzaj	7	37
Portret	12	23
Tikmə	11	27
Qurama	9	21

- Şagirdlər cəmi neçə rəsm əsəri satdılar?
- Şagirdlər rəsm əsərlərindən neçə manat gəlir əldə etdilər?
- Neçə tətbiqi sənət əsəri (tikmə, qurama) satıldı?
- Qurama və tikmədən əldə olunan gəlir neçə manatdır?
- Cədvələ görə iki sual fikirləşin və sinifdə təqdim edin.
- Əldə olunan ümumi gəliri cədvəldəki ədədləri ən yaxın onluqla əvəz etməklə təxmini hesablayın.

2. Oxun qırmızı hissədə dayanma ehtimalını aşağıdakı sözlərdən hansı ilə ifadə etsəniz, daha doğru olar?

mütləq
şansı çoxdur
mümkün deyil

əlbəttə
mümkündür
mümkün deyil

mümkündür
mümkün deyil
yəqin ki

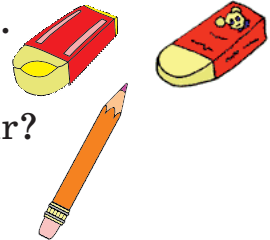
Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Aşağıdakı cədvəl bir avtomobilin 5 iş günü ərzində işlətdiyi yanacağın miqdarını göstərir.

- 1) Ən çox yanacaq həftənin neçənci günü işləndi?
- 2) Həftənin bazar ertəsi və cümə günü cəmi neçə litr yanacaq işləndi?
- 3) Həftənin 5 günü ərzində cəmi neçə litr yanacaq işləndi?
- 4) Ən çox işlənən günlə ən az işlənən günə uyğun yanacaq miqdarlarını müqayisə edin.

Həftənin günləri	Yanacaq (l)
Bazar ertəsi	21
Çərşənbə axşamı	19
Çərşənbə	17
Cümə axşamı	16
Cümə	24

2. 1 qələm və 2 pozanın birlikdə qiyməti 40 qəpikdir.
1 qələm və 1 pozanın qiyməti 35 qəpik olarsa,
1 qələmin və 1 pozanın ayrılıqda qiyməti neçəyədir?

3. Misalları hansı üsulla həll etmək daha asandır?
Həllin oxşar və fərqli cəhətlərini izah edin.

1-ci üsul

$$58 - 9$$

$$60 - 9 = 51$$

$$51 - 2 = 49$$

2-ci üsul

$$58 - 9$$

$$58 - 10 = 48$$

$$48 + 1 = 49$$

$$63 - 8$$

$$74 - 9$$

$$53 - 8$$

$$27 - 9$$

4. İfadələri elə tamamlayın ki, cəm 1 m-ə bərabər olsun
1 m = 100 sm.

$$\underline{\hspace{1cm}} \text{ sm} + 25 \text{ sm} + 55 \text{ sm}$$

$$27 \text{ sm} + 33 \text{ sm} + \underline{\hspace{1cm}} \text{ sm}$$

$$56 \text{ sm} + 14 \text{ sm} + \underline{\hspace{1cm}} \text{ sm}$$

$$48 \text{ sm} + 30 \text{ sm} + \underline{\hspace{1cm}} \text{ sm}$$

$$67 \text{ sm} + \underline{\hspace{1cm}} \text{ sm} + 23 \text{ sm}$$

$$39 \text{ sm} + 50 \text{ sm} + \underline{\hspace{1cm}} \text{ sm}$$

$$45 \text{ sm} + \underline{\hspace{1cm}} \text{ sm} + 15 \text{ sm}$$

$$72 \text{ sm} + \underline{\hspace{1cm}} \text{ sm} + 10 \text{ sm}$$

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. 24 l suyu 3 l-lik və 2 l-lik qablara neçə müxtəlif variantda doldurmaq olar? Mümkün variantları yazın.

2. Əlverişli üsulla şifahi hesablayın.

$$47 + 18 + 23$$

$$53 + 12 + 17$$

$$16 + 14 + 30$$

$$56 + 22 + 4$$

$$34 + 17 + 16$$

$$30 + 41 + 9$$

$$45 + 17 + 5$$

$$51 + 9 + 19$$

$$55 + 5 + 20$$

3. Piktoqrama görə suallara cavab verin.

1) Alma xoşlayanların sayı banan xoşlayanlardan neçə nəfər çoxdur? Siz bunu necə hesablayırsınız?

2) 1 = 2 nəfəri qəbul edilmiş olsaydı, almanı

xoşlayanların sayı neçə nəfər olardı?

3) Siz də sinfinizdə sorğu keçirin və piktoqram qurun.

Sevimli meyvəmiz	
Üzüm	
Alma	
Banan	

1 = 1 nəfər

4. 1) Şamil evə 12-yə 15 dəqiqə qalmış, Kamal isə 12-nin yarısında gəldi. Kim evə daha tez və neçə dəqiqə tez gəldi?

2) Hansı halda saatin göstəricisini “saat 5-dir” kimi ifadə etmək daha doğru olardı?

5. = 37 = 93 olarsa, -nin yerindəki ədədi tapın.

$$\text{green cube} + \text{blue sphere} = \text{red triangle}$$

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Oqtay almaları qablara yığdı. Hər qabda 10 alma olmaqla 4 qab doldu. 3 alma artıq qaldı. Almalar cəmi neçə dənədir? Məsələni şəkil çəkməklə həll edin.

2. Hesablayın və müqayisə edin.

$25 : 5 \quad \square \quad 4 \times 2$

$15 : 3 \quad \square \quad 24 : 6$

$4 \times 6 \quad \square \quad 74 - 15$

$32 : 4 \quad \square \quad 2 \times 8$

$3 \times 7 \quad \square \quad 13 + 27$

$4 \times 3 \quad \square \quad 6 \times 2$

$95 - 17 \quad \square \quad 33 + 16$

$35 : 7 \quad \square \quad 40 : 8$

3. Verilmiş rəqəmlərlə mümkün ikirəqəmli ədədləri yazın. Ən böyük ədədlə ən kiçik ədədin cəmini və fərqlərini tapın.

a)

3	7	2
---	---	---

b)

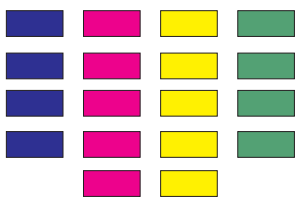
1	2	6
---	---	---

c)

4	8	3
---	---	---

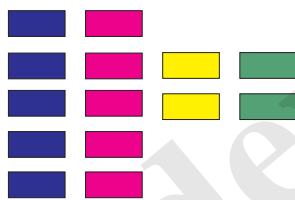
4. Vurma və toplama əməllərindən istifadə etməklə fiqurların ümumi sayını göstərən ifadələri yazın.

a)

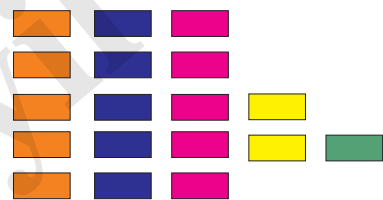

$4 \times 4 + 2$

b)

c)

5. Əvvəl vurun və ya bölün, sonra toplayın.

$5 \times 6 + 4$

$3 \times 3 + 44$

$2 \times 9 + 4$

$3 \times 7 + 27$

$32 : 8 + 19$

$40 : 4 + 35$

$27 : 3 + 43$

$6 \times 3 + 36$

$7 \times 4 + 3$

$5 \times 9 + 55$

$4 \times 10 + 47$

$14 : 7 + 21$

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

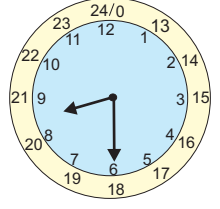
1. Aşağıdakı vaxtları uyğun saat yazılışları ilə göstərin.

a) **gündüz:**

- 2-nin yarısıdır; **13:30**
- 2 tamamdır;
- 4 tamamdır;
- 5-in yarısıdır.

b) **axşam:**

- 9-un yarısıdır;
- 9-dur;
- 8-in yarısıdır;
- 7-dir.

2. Vurma və bölmə əməllərini yerinə yetirin.

$$24 : 8$$

$$5 \times 8$$

$$24 : 4$$

$$12 : 3$$

$$4 \times 9$$

$$8 \times 4$$

$$25 : 5$$

$$7 \times 3$$

$$35 : 5$$

$$16 : 2$$

$$5 \times 6$$

$$6 \times 4$$

$$36 : 4$$

$$9 \times 2$$

$$9 \times 3$$

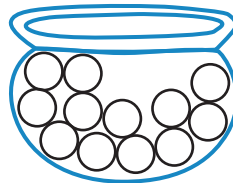
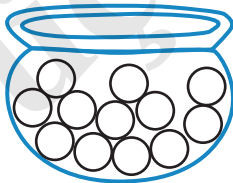
3. Aşağıdakı fikirlərdən hansı doğrudur, hansı səhvdir?

- 1) 10-dan böyük, 20-dən kiçik ədədlər arasında 3-ə bölünən 3 ədəd var.
- 2) 7-ni 2 dəfə artırırsa, 15-dən böyük ədəd alırıq.
- 3) 23 ədədinin onluqlar mərtəbəsindəki rəqəmi 2 vahid artırırsa, 25-ə bərabər olar.
- 4) 1-dən 100-ə qədər ədədlər arasında onluq və təklik mərtəbəsindəki rəqəmləri eyni olan 9 ədəd var.
- 5) 33-dən iki-iki 100-ə qədər irəliyə saysanız, həmişə tək ədəd söyləyəcəksiniz.

4. Şəkilləri dəftərinizdə çəkin. Şarları şərtlərə uyğun rəngləyin.

1) **Qırmızı rəngli şarın çıxma şansı çox olsun.**

2) **Sarı rəngli şarın çıxma şansı az olsun.**

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Əvvəl vurma əməllərini yerinə yetirin. Sonra cavabların ikiqatını hesablayın.

$$5 \times 6 = 30 \text{ ikiqatı } 60$$

$$6 \times 3 = \boxed{?} \text{ ikiqatı } \boxed{?}$$

$$3 \times 4 = \boxed{?} \text{ ikiqatı } \boxed{?}$$

$$8 \times 2 = \boxed{?} \text{ ikiqatı } \boxed{?}$$

$$4 \times 5 = \boxed{?} \text{ ikiqatı } \boxed{?}$$

$$4 \times 8 = \boxed{?} \text{ ikiqatı } \boxed{?}$$

$$7 \times 3 = \boxed{?} \text{ ikiqatı } \boxed{?}$$

$$5 \times 10 = \boxed{?} \text{ ikiqatı } \boxed{?}$$

2. Dəftərinizdə tamamlayın.

$$\boxed{24} \xrightarrow{+6} \boxed{} \xrightarrow{:6} }$$

$$\boxed{24} \xrightarrow{:4} \boxed{} \xrightarrow{:2} \boxed{}}$$

$$\boxed{26} \xrightarrow{+6} \boxed{} \xrightarrow{:4} \boxed{}$$

$$\boxed{30} \xrightarrow{:3} \boxed{} \xrightarrow{:5} \boxed{}$$

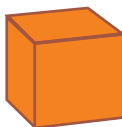
$$\boxed{14} \xrightarrow{+6} \boxed{} \xrightarrow{:5} \boxed{}$$

$$\boxed{40} \xrightarrow{:5} \boxed{} \xrightarrow{:2} \boxed{}$$

3. Nəsimə xanım 10 l südün 4 l-ni qazana boşaltdı.
Qalan südü isə ikilitrlik şüşə qablara doldurdu.
Neçə ikilitrlik qab süd ilə doldu?

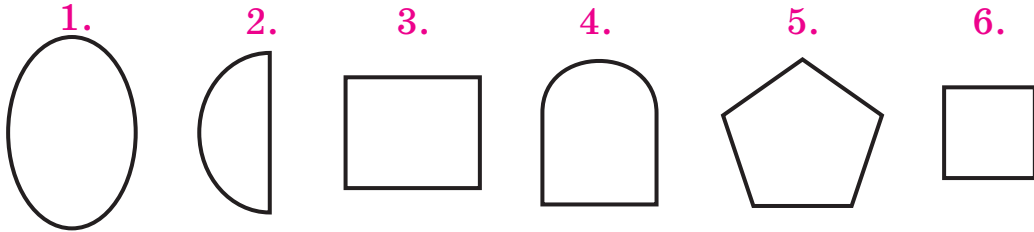
4. Suallara cavab verin. Bu cür sualları yoldaşlarınıza da verin.
- ən böyük ikirəqəmli cüt ədəd hansı ədədin ikiqatıdır?
 - 86-nın yarısı neçədir?
 - 36-nın ikiqatı neçədir?
 - 72-nin yarısı neçədir?

5. Kərim bir həndəsi fiquru kağız üzərinə qoyaraq, üzlərinin şəklini çəkdi. Nəticədə 2 dairə alındı. Bu hansı həndəsi fiqurdur?

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Hansı fiqurlar düz xətt parçaları ilə çəkilib? Hansı fiqur əyri xətlərlə çəkilib? Həm düz xətt parçası, həm də əyri xətlə çəkilmiş neçə fiqur var? Dəftərinizdə hər bir hal üçün yeni bir fiqur çəkin.

2. Aşağıdakı parçaları ölçün və dəftərinizdə çəkin.

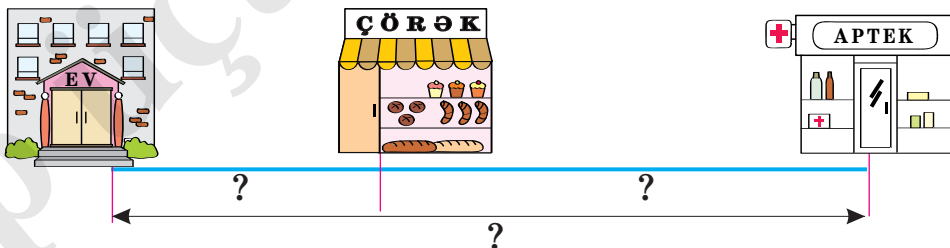

3. Aşağıdakı cədvəli dəftərinizdə çəkin və tapşırıqları yerinə yetirin.

- 1) Cədvəlin 1-ci sətirindəki tək ədədləri yaşıl rəngləyin.
- 2) 2-ci sətirdə 3-ə bölünən ədədləri sarı rəngləyin.
- 3) 16-nın və 17-nin ikiqatını qırmızı, 44-ün və 52-nin yarısını qəhvəyi rəngləyin.
- 4) 4-cü sətirdə 40-dan kiçik və 36-dan böyük ədədləri mavi rəngləyin.

21	22	23	24	25
26	27	28	29	30
31	32	33	34	35
36	37	38	39	40

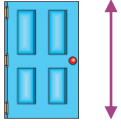
4. Şəkildəki 1 sm məsafə real həyatda 10 m məsafəyə uyğundur. Müxtəlif obyektlər arasındakı məsafəni ölçün və real məsafələri tapın.

Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. Hər bir şəklə uyğun real ölçünü seçin.

2 m, yoxsa 20 sm

30 q, yoxsa 3 kq

10 l, yoxsa 1 l

15 sm, yoxsa 15 m

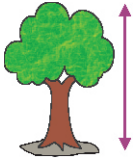
5 kq, yoxsa 50 q

5 l, yoxsa 50 l

3 m, yoxsa 30 sm

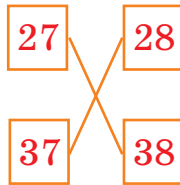
5 kq, yoxsa 50 q

6 l, yoxsa 60 l

3. 100-lük kvadrat üzərindəki qonşu ədədlərin cəmini nümunədəki kimi tapın. Bu qaydaya görə boş xanalara uyğun ədədləri yazın.

$$27 + 38 = 65$$

$$37 + 28 = 65$$

16	17
26	27

	34

32	

54	

	43

	14

22	

29	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

4. Misalların həllini əlverişli toplananların cəmi şəklində yazmaqla hesablayın.

$$47 + 44 = 47 + 3 + 41 = 50 + 41 = 91$$

$$58 + 35$$

$$48 + 36$$

$$69 + 24$$

$$67 + 26$$

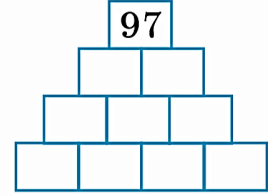
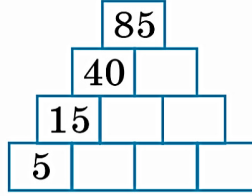
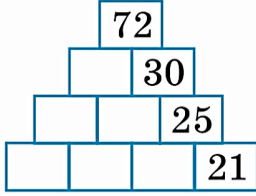
$$78 + 16$$

$$79 + 17$$

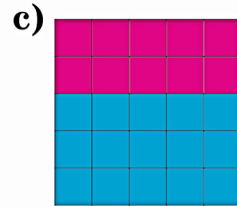
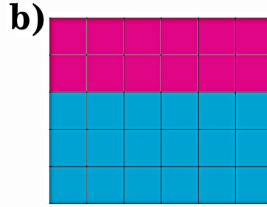
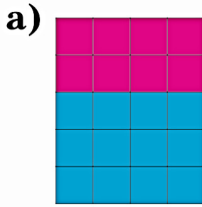
Ümumiləşdirici tapşırıqlar

1. 60 sm, 20 sm və 70 sm uzunluğunda sapların hər birini 1 m-ə tamamlamaq üçün neçə santimetr çatmır?

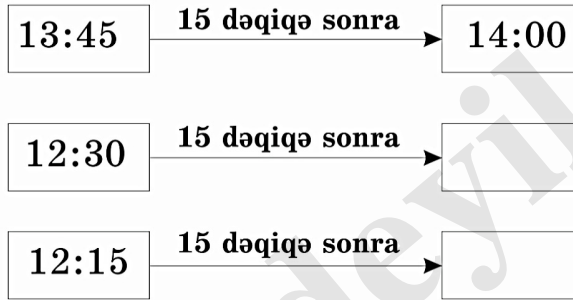
2. Dəftərinizdə tamamlayın.

3. Əvvəlcə hər bir rəngə uyğun xanaların sayını, sonra isə xanaların ümumi sayını vurma əməlinin köməyi ilə ifadə edin.

4. Uyğun vaxtları müəyyən edin.

5. Aşağıdakı şəkilləri simmetrik olaraq tamamlayın.

